BIBLIOTHECA
UNIV. IAGELL.
CRACOVIENSIS
53784
I Mag. St. Dr P

53784
I

NA THRENY Y LAMENT

Theophilá Orthologá,

Do Ruśi Gręckiego Nabożeńſtwá,

PRZESTROGA

X. PIOTRA SKARGI Societatis IESV.

Z Bibl. Szkoły Wojewódzk. Kalisk.

Podarunek Wrego JMci X. Rektr. Przybyłkiego.

W KRAKOWIE,
W Drukárni Andrzeiá Piotrkowczyká, Krolá I. M. Typográphá. 1610.

53784
I

Prześwietnemu y przewielebnemu w Chrystuśie Oycu y Pánu,

BENEDICTOWI WOYNIE, BISKVPOWI WILENSKIEMV.

Szczęśliwe pásterstwo owiec Chrystusowych.

ROku przeszłego przyiáchawszy z Krolem I. M. Pánem nászym M. do Wilná, nálezliśmy Ruskie nabożeństwo rozdwoione. Iedny przy społeczności kościołá ś. powszechnego stoiące: á drugie przy iedney Cerkwi, ktorą Nálewáykowską zowią, przestaiące. Z tey Cerkwie y z iey Drukárni cicho y nád wrzedową wiádomość, práwie pod wyiazd y wypráwę Krolá I. M. do Moskwy, wyszło pisánie y kśiążki pod imieniem iákiegoś Theophilá Orthologá, ná ś. kościoł Rzymski, y ná wszytki Kátholiki, y ná przebłogosłáwione Papieże namiestniki Chrystusá Páná y Bogá nászego, srodze złkáráde y kłamliwe. w ktorych twierdzą, iż Rzymska stolicá Piotrá ś. á zátym wszyscy ktorzy pod iey posłuszeństwem zbáwienia swego szukáią: nie znáią Páná Bogá y prawdy, y Ewángeliey nie máią, Antychrystowi służą, práwa Bożé y ludzkie podeptáli, odmieniáli, y wiárę inszą postáwili, tey odstąpiwszy ktorey wschodnia Cerkiew dochowywa: bez ktoreyzbáwieni być niemogą. Te dzikie y nieslychane powáżny,

káżdego z nas Katholikow, ktoremi ſie to miaſto Wileńskie, y to wielkie X. Lit. y wſsytka koroná, y świát wſsytek napełnił, ſłuſznie obrażáć maią. Niedbalibyſmy o tego w pokrytym y zmyślonym imieniu Orthologá, iako od rozumu odpádłego: ále iż ſie od Grękow y Pátryárchow wſchodnych vdaie, y oſsukáć wiele proſtych Ruskich ludzi kłamſtwy ſwemi może, y dáleko ſie rozśiewáia, y do ſámey Moskwy kśiążki iego: zgánić ie y potłumić było potrzebá. A zwłaſsza iż teraz Krol I. M. bogoboyny y miłośćiwy Pan naſs z Moskwą ſprawe y woyne ma: ktora ſie bárzo Rzymska y Kátholicka wiárą brzydzi, y dla niey łáską Krolá I. M. gárdzić, y z tego czytania zapalić ſie do wietſsego vporu, boiąc ſie o náruſsenie nabożeńſtwá ſwego Grąckiego, może. O tych ſkárádych, y zgodę y miłość Chrześćiáńską y ſąśiedzką gubiących, y nieprzyiaćiele oyczyzny poſiłkuiących kśiążkách, gdy ſie Krol I. M. dowiedział, zátrzymáć ie kazał, ale po czáśie. Bo iuż były y tu w mieśćie rozśiane, y ná Wołyń, y ná Ruś rozeſłane. Iednák W. M. przewielebny Biskupie, z tákich ná ś. kośćioł bluźnierſtw y ohydzenie iego, bárzo zbolały, ná odkrycie fałſzu y nieprawdy, y przeſtroge duſs ludzkich, roskazałeś mi ná te kśiążki tego Orthologá odpiſáć. A ia znáiąc W. M. od młodośći dobre y pełne boiáźni Bożey ſerce, y pátrząc ná świete obyczáie y cnoty wyſokie W. M. y dziwuiąc ſie Biskupim y paſterskim do pomocy zbáwienia ludzkiego pracom, y mądrey á ochotney w rzędách kośćielnych czuyności, pátrząc też y ná vprzeymość y miłość ku Pánu náſsemu Krolowi I. M. y ku oyczyznie złotey, y ná Senatorskie,

natorskie, ktore mądrze wykonywaß, powinności: z ſercá W. M. cżcząc y miłuiąc, bárzom rad vsłuchał W. M. y rad tey żałości nad krzywdą Bożą W. M. pomagam. Iako y oney drugiey, ácz docześney, ßkody wielce żáłować W. M. pomagamy: ktora Pan Bog ſtolice W. M. miaſto to Wileńskie dniá pierwßego Lipcá, ogniem dziwnie ſrogim pokarał: w ktorym Kathedralny y Parochialny kościoł vpadł, y dwor W. M. y mießkánia wßytkie kapłańskie ſtráßliwa moc ogniſta pożárłá, y niezliczone ßkody miaſtá wßytkiego przypádły, y żáłość wielka wßytkim nam przyniosły: ácześ W. M. nawietßa nád ine ßkodę podiął. W tey żałości poználiſmy wielkie y przemożne ſerce W. M. y w Bogu vfáiącą nádzieię. w ktorey czeſte te słowá W. M. słyßym: Niech ſie błogosłáwi imie Páńskie. Pan buduie, Pan pſuie: chwały iego w tákich przewáżnych y ozdobnych kośćiołách rozmnáżácieſmy nieumieli: pokutę náßę przyimie, y przywroći nam cześć świętą ſwoię. A ia nie vmrę, áż z iego łáski wßytká ſie nam ozdobá kośćiołow náßych wroći. Zápomniałeś W. M. y ßkod, y złupienia, ktore złość woienna w imionách W. M. kośćielnych przyniosłá. y w nich śmiałeś ś. Kázimierzá nowo zaczętego kośćiołá nie przepominác, á nieſpodzieváną w takich vtrátách iálmużnę co rok nań dawác. y zwyćiężyłeś pokuſę one: Ia cudzy kośćioł (ácz nie cudzy, wßytkie ſą w mocy opiece moiey) Societatis IESV, buduię: á moy Pan Bog pſuie. Obeyrzałeś ſie na taiemną rádę Boską: á ſchyliwßy Pánu głowę, y pokłon niski oddaiąc, mowiß: Benedic Benedicte Dominum. Sit nomen

Domini benedictum. ſicut voluiſti Domine, feciſti.

Poſilayże ſie, przewielebny Páſterzu, y w tych ćieſkich nád wſzytkie docześne ognie y ſkody kłopotách, iż maſz nie tylo ták wiele y rożnych heretykow, Lutrow, Kalwinow, Aryanow, Nowochrzczeńcow, ktorzy ſie w tym mieśćie y w tey Diœcezyey W. X. Lit. rozśiali, y ogniem piekielnym złey náuki kośćioł Boży puſtoſza: ále y od tych ſchiſmátikow zheretyczálych, ktorzy z tákimi ſie bluźnierſtwy ná ś. kośćioł Catholicki, na podporę y filar zbáwienney prawdy, puſzczáć bez wſtydu y boiáźni śmieią. Pan IEZV S pomocą twoią, w ktorey poniżyſz nieprzyiaćiele iego, y wyrwieſz z páſzczeki liwow y niedźwiedźiow owce nábyte krwią iego. Ia z teyże pomocy Chryſtuſá Páná y Bogá mego, odkrywam iáko moge, ácz mála śiłeczką, ále wolą do prawdy Bożey vprzeyma, fałſze tego Orthologá. Przyimi W. M. z łáską te pracą y iáka táka pomoc owcom ſwoim, y od tákich wilkow choc błáha y licha obronę. Pokornie ſie do łáski W. M. y grzeſzne moie modlitwy oddáie. Dan w Wilnie 1. dniá Septembrá. Roku Páńskiego, 1610.

W. Prześw: Wielebnośći

nanizſzy ſługá

X. Piotr Skárgá
Societatis IESV.

Do Czytelniká pobożnego, á zwłaszczá do Ruśi niezcheretyczáłych Gręckiego y Ruskiego nabożeństwá.

NA kilu mieyſc dotyka mię ten ćiemny Ortholog w piſániu tym ſwoim. Wiedział ižem ia z moiey wielkiey ſkłonnośći do Grąckiego świętego nabożeństwá, y cżći Bożey pełnych w nim obrządkow Cerkiewnych od lat trzydzieśći piąći, piſánim moim do iedności kośćielney wzywałem náſſe Ruſkie narody: áby ſię ſtárodawna świętych oyccow ich wſchodnych miłość do nich wroćiłá, á Kátholicka wiárę ich, ktora bez miłośći y iedności kośćielney Chryſtuſowi y vmiera, ożywiłá. Niechćiał ten Ortholog ná one moie piſania tym porządkiem, iáko ſtánęły, y przeſzłego roku w druku ſię Krákowſkim, miedzy Kazańmi przygodnemi odnowiły, odpiſowáć, y o prawdę ſię nieznyćiężona ścierać: boby prozno gwozdźiá mocna reką wbitego, zębámi dobywáć miał. wolał odmowę czynić ná iákiegoś nieznácznego v nás Sákrána, nie ták dobrze ſpraw y hiſtoriy wſchodnego kośćiołá świádomego. Acz ſię ia pilnieyſzym nie czynię, iednákem dawno, o pozyſkániu Ruśi náſſey do świętey iedności kośćiołá iednego, robotę z łáſki Bożey záczął. dopiero ſię po 35. lećiech ten iákiś Ortholog vkazał, iedność bráterſka y miłość ſpolna, od Chryſtuſá Páná y Bogá náſſego roſkazána, piſmem tym pſuiąc. ktoremu ižem ſię pilnie przypátrzył: przeſtrzegam ćię w tym Ruſkiego Grąckiego nabożeństwá ſczery á niezcheretyczáły náſládowco, y w tym ćię vbeſpieczam: iż ten Ortholog ieſt ſczery y niewątpliwy heretyk, á do Cerkwie wſchodney grube y zarázliwe heretyckie náuki wprowádźić chce. co ſię z odporu tego ná wielu mieyſc pokaże. Znáć iż wychowáníec ieſt heretycki, nápoiony iádem ich y piſmy: kośćiołá wſchodnego y Grąckiego, y dzieiow w nim nieświádom, y nic on niedba: ſáme tylo heretyckie zarázy ſczepić w Grąckie y w Ruſkie nabożeństwo vśiłuie.

Nigdy Grącki y Łáćiński Kátholicki kośćioł tego nienáuczał áni náucza: áby z ſamego piſmá ktore ſobie káżdy niepoſłuſzny y w rozumie hárdy, iáko chce wykłáda, Kośćioł ſię prawdziwy poznáwáć miał. Aby y trádicye y podánia Apoſtolſkie y ſtárych oycow, bez piſmá, przyimowáne być nie miáły: z ktorych ſię on śmieie y vraga. Aby doſyćczynienia náſſego ſprawiedliwośći Bożey nie potrzebá. Aby iáłmużny ná pomoc vmárłych czynione nie były. Aby 1. 2. 3. 4.

ná poie-

5. ná poiedynkowy ſąd nikt po śmierći pozwány nie był. Aby święti w chwale
6. Bożey przed dniem ſądnym nie byli. Aby Concyliámi porządnemi gárdzić
7. kto miał, y one przeklinał, iáko on czyni. Aby ſtolicá Rzymſka Piotrá ś. Ká-
8. thedra y pierwſza nie byłá. Aby ſię kto z ceremoniy świętych y ná cześć Bożą
9. czynionych powierzchnych vrągáć miał, y z nich ſię náśmiewáć. Aby kto re-
10. liquiámi świętych pogardzał. Te y wielkie ine błędy práwie heretyckie, ten krzywolog wnoſi, y w tym ſię piſmie iego náyduią, ktore oboy kośćioł ták Grącki iáko Láćińſki mocnie iednáko y zgodnie po Kátholicku potępia. y dla tego y wſchodnia Cerkiew y zachodny Kośćioł, ſłuſznie go odmiátáć, y brzydzić ſię chytrośćia iego heretycka winien ieſt.

A nawięcey potym tego krzywologá heretyckie złe ſerce poznáć: iż wiedząc iáko z Ruſi y z Grąckiego nabożeńſtwá, wiele ludźi bárzo zheretyczáło, y ták wiele Aryanow, Nowochrzczeńcow, Kálwinow, Lutrow, miedzy nimi ieſt: y tych ktorzy ſię Bogá w Troycy iedynego y boſtwá Páná náſzego záprzeli, y do ſzczerego pogáńſtwá y Zydoſtwá ſię y Turectwá obracáia: ná to iednák nic nie piſze, nic nie mowi, nie płácze vpadku ich. y owſzem ſię weſeli, iż od świętego Rzymſkiego kośćiotá drudzy odpádli. Co czyni iako przyiaćiel, przykrzyć ſię żadnym heretykom niechce, ná ſame Papieże ſędzie wſzytkich heretykow iáko práwy ich pomocnik, zbroie y dział v nich pożyczáiąc, ięzyk kłamliwy otwarza. Bo wierne towárzyſtwo, nie odſtępuie ſię, áni wydáie. á káżdy złoczyńcá, iáko mowi Apoſtoł, zwierzchności ſię y vrzędu Boſkiego boi, y táie mu, y radby bez niego zoſtawał. Przetoż z miłości y prawdy dáie ſię Ruſkiego nabożeńſtwá ludziom tá Przeſtrogá: áby tego Orthologá, zá ſzczerego heretyká mieli. Bluźnienie iego kośćiołowi Rzymſkiemu ſzkody nie vczyni: ále Grąckiemu Ruſkiemu wielką zarázę, y wſtęp do heretyctwá przynieść może. A wiedząc ia, iż to imię Ortholog zmyſlone ná ſię włożył, ktore dobrą náukę ábo ſłowo znáczy: zwáć go Orthologiem nie będę ále krzywologiem, ktory nic proſtego, nic prawdźiwego w ſwoim złorzecznym y potwarznym piſaniu nie ma. On náſze nazwiſko pewne y wſzytkiemu świátu iáwne, odmienia: zowiąc Societatem IESV, Eſawity y Wyzuity: ſłuſzniey dáleko iego niepewne, zmyſlone, y w ięzyku náſzym nieſłychane imię, odmienić ſię może. Bogu cię oddáię bogoboyny Czytelniku, ia wyśćie moie bliſkie z namiotku ſłomiánego y ſtárzátego, świętey modlitwie twoiey zálecam.

Dan w Wilnie 1. dniá Septembrá, 1610.

REIESTR

REIESTR CZESCI Y ROZDZIALOW.

PIERWSZA CZESC.

ROZDZIAL

I. O tytule y napiśie kśiążek Orthologá, y piećiorákim w nim kłamstwie. Fol: 1.

II. O płaczu y lámentách tey niewiásty, ktorą wschodnią Cerkwią zowie, y od ktorey krzywolog prokuruie. fol: 3.

III. O bluźnieniu iey ná kośćioł świety Rzymski stolice Piotrá świetego. fol: 8.

IV. Iako Piotrś. od Chrystusá ná nawyższy vrzad w kośćiele iego postawiony iest. fol: 11.

V. Pod iednym naylepszy rzad, y táki iest w kośćiele Páná nászego Iezusa Chrystusá, ktory monarchią abo iedynowładztwem zowiem. fol: 14.

VI. Ná vrzad y przywileie Piotrá ś. Biskupi Rzymscy ábo Papieżowie wstępuią. fol: 17.

VII. Rzymski Biskup zwierzchnośći swoiey duchowney vżywał nád wszytkiego świátá kośćioły. fol: 24.

VIII. Do niego szły appellacye od wszytkich kośćiołow. fol: 25.

IX. Papieżowie w wyrokách swoich około wiáry pobłądzić nigdy nie mogą, yżaden z nich heretykiem nie był. fol: 26.

X. O Grekach y Patryarchách Cárogrodzkich ábo Konstántynopolskich, iako długo w iednośći kośćielney byli y w posłuszeństwie Papieskim: y iako sie od niey odrywáiąc, záś sie do niey wracali. fol: 30.

)( )(XI. O ostá-

XI. O oſtátnim ziednoczeniu Grekow ná Concilium Florenckim. fol: 35.

XII. Co ſie działo z Greki, y z Cárogrodzkim páńſtwem po Concilium Florenckim, powieść Gennádiuſsá Pátryarchy Cárogrodzkiego. fol: 38.

WTORA CZESC.

O klamſtwách y potwarzách krzywologá ná świete Papieże, y kośćioł Rzymski. fol: 40.

Klamſtwo pierwſze, Rozdział

I. Iákoby Papież był Antychryſtem. fol: 41.

II. Iákoby Papieże bogámi ſie czynili. támże.

III. Wſzytkiego świátá páńſtwo ſobie przypiſuia, y pochlebſtwá przyimuia. fol: 42.

IV. Tyránnámi ſą. fol: 43.

V. Chytrośćia ſwoia zwiedli Krole. fol: 44.

VI. Nogi ſobie cáłowáć Krolom każą. fol: 45.

VII. Z łakomſtwá wielkiego názbieráli imion ná pyche y wſpániałość ſwoie. támże.

VIII. Nowa wiáre y religia ſtáwią. fol: 49.

IX. Kanony Conciliy odmieniáią. támże.

X. Przedáią Odpuſty. fol: 51.

XI. Rzymski kośćioł fałſzuie piſmá Doktorow Greckich y Láćińskich. fol: 52.

XII. Rzymſcy Doktorowie obrázom cześć Boską dáią. fol: 54.

XIII. Dwanaśćie drugich klamſtw ná iedney kárćie. fol: 55.

XIV. Przyrownánie Pátryárchy y kośćioła Greckiego, do Papieżow y kośćioła Rzymskiego. fol: 58.

XV. Klam-

XV. Klamſtwá ná Iezuity, y ine zakony, y ná Concilia. 62.
XVI. Iáko wielki grzech iest ſchizmá y odſtępieńſtwo, y niewolą ſie Turecką karze. fol: 64.
XVII. Ieſli pod Turkiem lepiey niżli pod Papieżem. fol: 66.

TRZECIA CZESC.

O náuce kośćiołá Rzymskiego w piąći artykułách, Rozdział
I. Pięć świádectw z piſmá ś. o pochodzeniu Ducha świętego y od Syná. fol: 69.
II. Concilia toż świadczą. fol: 71.
III. Iako y kiedy tá ſie rożnicá z Greki około Duchá świętego záczęłá. fol: 72.
IIII. Doktorow Greckich świádectwá, iż Duch święty pochodzi y od Syná. fol: 77.
V. Wywody o tym niektore Łáćińskich Doktorow. fol: 80.
VI. Iáko łacno rozbiiáć Grekow niektore odpory. fol: 82.
VII. Zamknienie tego ſporu o Duchu ś. fol: 85.
VIII. O przaſnym y kwáśnym chlebie. fol: 87.
IX. O ſzywániu przenaś: Sákrámentu pod iedną oſobą. 89.
X. O Czyścu. fol: 96.
XI. O wzywániu Swietych. fol: 101.
XII. Odpowiedź przewielebnego Ipácego Poćieiá Metropolity Kiiowskiego y wſzey Ruśi, y Władykow ábo Biskupow iego, ná ſpominánie krzywologá, y Cerkwie Náleważykowskiey. fol: 104.
XIII. Liſt y wyznánie wiáry Cyrillá Lukáry, posłá Pátryár: Cárogrodz. y Alexand. w roku P. 1601. fol: 108.

NA THRENY Y LAMENT
Theophilá Orthologá.

Do Ruśi Gręckiego Nabożeńſtwá, Przeſtrogá

X. PIOTRA SKARGI Societatis IESV.

ROZDZIAL I.

O tytule y napiśie Kśiążek Orthologá.

TSámego napiſu y tytułu / iáko z chorągwie poznáć co to zá rotá: y mogłby te kśiążki ták tytułowáć/y ná tey chorągwi nápiſáć: Liber mendaciorum. Bo z ſámego tytułu pięcioráka ſie niepráwdá świeci y wydáie. Jedná gdy mowi: *Wſchodnia Cerkiew ieſt iedyna, święta, powſzechna, Apoſtolſka.* Jeſli iedyna: toć iey nie máß y kośćiołá Bożego nie máß/ áni ná zachodnych/ áni ná pułnocnych/ áni ná pułdniowych kráiách. y tego potwierdza niżey: *Kto, práwi/ wſchodney Cerkwie,* extra quam non eſt ſalus, *nie vzna: prawdy drogi zbáwienney nie ma.* To śmiáłe y bez práwdy ſłowo. Bo kośćioł y dom Boży wßytkie w ſobie narody/iáko Pſalm mowi / zámyka: Od wſchodu y do zachodu chwálebne imie Páńſkie. A tegoż czáſu do Rzymu y do zachodnych kroleſtw/ krorego y do wſchodnych Apoſtołowie świátłość zbáwienną y Ewángelią wnieśli. á zwłaßcza Piotr ś. pierwey/y po nim ś. Páwel/ przednieyßy poſłáncy Chryſtuſowi. Twierdźić to/ iż zachodne kroleſtwá / Włoſkie / Fráncuſkie / Hißpáńſkie/ Niemieckie/ Angielſkie/ Niderlándckie/ Duńſkie/ Szwedckie/ Polſkie/ Czeſkie/ Litewſkie/ ták wiele narodow/ krore od Piotrá ś. y iego potomkow / á nie od wſchodnych

Pięćioráka niepráwdá ná tytule.

Fol: 31.

Kośćioł Boży wßędzie y záwſze
Pſal: 2.
Pſal: 112.

Pátryárchow oświecone ſą: iż prawdy y drogi do zbáwienia nie miáły/ y teraz nie máią: á iż tylo ná wſchodźie kośćioł świety iedyny y prawdá zbáwienna zoſtáie. nieznośna ieſt nieprawdá/ ktorą Grekowie Moſkwe nádeli/ iż Kátholickie zachodne Chrześćiány znowu chrzćić/ iáko iákie Pogány/ każą.

2. *Zmyślone poſelſtwo.*

Drugi kłam w tym tytule: iż ten Ortholog poſelſtwo od wſchodney Cerkwie/ to ieſt od Pátryárchow odprawuie: y od nich płácze/ nárzeka y łáie/ y bluźni/ á zlecenia od nich y kredenſu nie vkázuie. y wydáie ſie iż fałſzywym poſłem ieſt/ y inſzy go ktoś wyſłał. Bo Cerkiew wſchodnia/ choć w odſzczepieńſtwie/ nigdy ták źle o ś. kośćiele Rzymſkim nie trzymáłá/ áni rákiey potwarzy z tákim nieſłychánym bluźnieniem nań kłádłá: iáko ten krzywolog czyni. Poznáć to z ſámego Pátryárchy Jeremiaſzá/ktory tu v nas przemießkał/á Rzymſki ś. kośćioł poważał/y w piśmie do Niemcow hereſykow nic złego o nim nie mowi. Poznáć to y z liſtu Cyryllá Lukáry/ ktory ſie ná końcu położył/z prawdźiwego poſłá Cárogrodzkiego y Alexándryiſkiego Pátryárchow/ iáka cześć kośćiołowi Rzymſkiemu oddáie/ y zá ieden go Chryſtuſow kośćioł poczyta. Sam ſie wydáie Ortholog/ iż go Wileńſka Náleváykowſka Cerkiew wyſłáłá/ gdy ſie w inych kśiążkách ſwoich/ Antygráfem názwánych/ brátem Cerkwie Wileńſkiey piße.

Ieremiaß Pátryárchá Cárogrodzki, y Cyryllus Lukáry.

3. *Imię zmyśla.*

Trzećia w tym tytule nieprawdá: iż ſie Orthologiem zowie/ y imię cudze ábo kłamliwe ná ſie kłádźie/ ćienny y nocny máż/ y wilk owczą ſkorą pokryty. A my rychło ſie pewnie dowiedźieć możem/ kto ieſt/ y iáko go zowią.

4. *Fałßywy ſyn.*

Czwarty fałß/ iż ſie wſchodney Cerkwie ſynem czyni. A on ieſt hereſyckiego łożá. Bo ſie v nich náuczył Pápieżom łáiáć/y piſmá ich ná świętego kośćiołá zelżenie vżywa/y niektore náuki ich wprowadza/ y w odſtępſtwie ich od kośćiołá ś. Rzymſkiego kocha ſie/ y w iádowitym złorzeczeniu ná kośćioł świety wßytki hereſyki przechodźi. Czego ſynowie

wſchodney

wschodney Cerkwie nie czynią. y ći krozy są niepomießáney z heretykow religiey Ruskiey / dziękować mu zá to nie będą / áni dziękuią. A gdy wprowadza náuki ktore wschodnia Cerkiew potępia / iáko się w przedmowie námieniło: nie synem / ále nieprzyiaćielem się iey pokázuie / y dźiśieyßy Pátryárchá Cárogrodzki do niego się y do ták ßkárádego pisma iego nie przyzna.

Ostátnie y grube kłamstwo ten tytuł ma: gdy dáie znáć / iż te książki w Grecyey po Grecku pisano / á on ie z Słowieńskiego ná Polskie przetłumáczył. Kto temu v wierzy gdy czyta v niego w tym pismie Láćińskie pisárze ćiemne / z podłáwia gdźieś od heretykow podrzucone / o ktorych nie tylo Grekowie / ále y my nie słychaliśmy. Gdy też poiedynkowe Ruskie dźieie y domy Książąt y ßláchty wylicza: y gdy X. Skárgę y inne wspomina / o ktorych Grekowie niewiedzą / á nawiecey gdy bluźnienia niewstydliwe y kłamstwá / ná ś. kościoł od heretykow / y z ich ksiąg wźięte / ktore się v heretykow nie náydują / kładźie: iákoż tu prawdá iego stánie? Niech autentyk Grecki vkaże ábo y Słowieński / ieśli słowo od słowá w te książki wnosi / á swego y heretyckiego nic nie mowi. Zdrádá tedy iest w tych książkách / wßytko ieg są wymysły / ktory się tu wychował / y Láćińskiego iezyká náwykł / y iádu się áż do gárdłá heretyckiego nábrał y wßytkie w nim heretyki przewyższa. Co się lepiey niżey obiáśni. Rozumieysże / ciny Czytelniku / ná ten tytuł ták kłamliwy weyźrzawßy / czego w sámym pismie y rzeczy iego czekáć maß.

5. *Greckie pisánie przetłumáczone.*

ROZDZIAŁ II.

O co płácze y lamentuie tá niewiástá, od ktorey prokuruie ten Krzywolog.

CArogrodzka ábo Konstántynopolska Cerkiew w żáłobie niewieścią / w płácz y smutek vbiera. Bo inne ná wschodźie Pátryárchię y kościoły / ábo vpádły / ábo máły ßczątek ich zostáie. Co słyßym to mowim. Jerozolimskiego

Pátryárchie ná Wschodzie mießcały.

ſkiego y Antyocheńſkiego Pátryárchy kátholiká nie máß. Alexándryiſki w Egiptćie ná dwu tylo klaßtorách zoſtáie. Stárzy heretycy Aryani/ Neſtoryani/ Eutychiani/ Dioßkorowie/ Jákobitowie/ Ormiánie / y inni mieyſcá ich zásiedli/ y ſwoie Pátryárchy ná wſchodźie máią. Oſtátek Turecka niewola poiádłá/ y co dźień iáko od Páná Bogá opuſzczone/ pożera / y ná ſwoie niewierność do Máchometá od Chryſtuſá obraca. Cárogrodzka Pátryárchia/ ktora ſie tám tym

Cárogrodzka ludnieyßa.

herezyom odeymowáłá/ ludnieyßa zoſtáie/ácz zmnieyßona y ściśniona w niewoli ſteka / y rozwieść ſie do nabożeńſtwá potrzebnego/ y rzad w nim iáki ſtánowić/ y co ſie nápſowáło poprawiáć nie może : iáko to bez Piotrá / bez głowy / bez

Rządu kośćielnego ſtánowić nie może.

hetmáná / bez goſpodarzá / bez pośiłku bráterſkiego / ktory ſchizmą ſwoią y vporem ſtráćiłá / y tráći/ iáko niżey da ſie znáć. Tey tedy ſámey płácz y lamenty Krzywolog zmyśla y przynoſi.

Ctego płácze.

Płacze / práwi / iż ludźie Greckiego nabożeńſtwá oczy otwarzáią ná ſtárą ſchizmę Grecką / y ná ßkodliwe w niey

1. Iż ludzie Grecka ſchizmę pomiátáią.

duß niebeſpieczeńſtwo pátrzą / ná iedność y miłość ktorą Chryſtus vczniom ſwoim zoſtáwił / y ona owce ſwoie piąthnie/ y o ktorą Oycá ſyn Boży prośił/ y pewnie vprośił/ oko

Ioan: 17.

máią. bo tám iego owce gdźie iedność/ tám iego kośćioł gdźie

Ioan: 13.

iedną wiárą y miłość zgodna. Pátrzą ná ſtolicę Piotrá ś. ná ktorey ſie ſámey Páńſkie ſłowá ißczą : iż ieſt nienáruſzona w wierze/ á mocy iey piekielne/ áni hereticke/ áni tyráńſkie/ áni grzechy nie przemogą : iáko inne Pátryárchie pogubiły. Bo-

Rozum tych co od ſchizmy vćiekáią.

ią ſie vtráty duß ſwoich / áby z domu Bożego / y iedney owczárniey Bożey nie wypádły / áby iáko członki od głowy odćiete nie vmieráły/ áby od wilkow rozßárpáne bez wodzá/ bez páſterzá Piotrá/ ktoremu porucżone ſą / nie ginęły. Ná

Nie máß o co płákáć.

to tedy pátrząc nie máß o co płákáć / ráczeyby ſie z tego weſelić : iż Pan Bog ślepe oświeca/ y vpádłe podźwiga.

Pſalm. 2.

Płácze ießcze/ iż te dźieći ktore przy niey zoſtawáły / ktore

Drugi płácz o

w ćiemney wieży vrodźiłá / odbiegáią iey / y z wieże wychodząc/

dzac/ mowią: Páni mátko/ wynidź iedno sám/ o iáko owdźie piękna słoneczna iásność y wolność y przestrzeństwo. Złeś kám nas vrodźiłá/ y źleś nas wychowálá: wynidź iedno á ogladay. A páni mátká płácze á wołá: Złe dźieći/ lepßa moiá wieżá/ ia do was nie poydę. y nárzeka że ią opußczáią. A dźieći odpowiádáią: odpuść nam páni mátko/ nie wrocimy sie do twoich ćiemnośći. sám słońce/ sám prawdá/ sám iedność y Duchá ś. miłość/ sám klucznik niebieski/ sám stárych Grekow wiárá/ sám wßytko od czártow y piekłá bespieczeństwo/ sám Apostolska Piotrowá ßkołá. Tu nieobálitelny dom ne ná piasku. Tu nowe Jeruzálem. V ciebie mátko Egiptskie ćiemnośći y chmury/ sám paße dobrze/ y do żywotá wiecznego drogá y prawdá. To mowią/ á ná płákánie iey niedbáią/ y w státku zostáią.

dźieći w wierße vrodzone.

Co mowią dźieći do mátki.

Płácze y na to nárzeka/ iż Metropolit wßytkiey Ruśi z Władykámi y Biskupy swemi odstąpił odstępnice/ ktora od iedności kośćiołá ś. y stárych oycow swoich odstąpiłá/ y wźiełá zá grzech swoy słußne karánie. Jáko oná swemi oycy stárymi Greki y powßechnemi Concyliámi nieslußnie pogárdźiłá: ták też od synow swoich słußne pogárdzenie odnosi. Jáko iey odbieżeć nie mieli/ gdy poznali/ iż stárzy oycowie wschodni oni Dyonizowie/ Athanázyusowie/ Grzegorzowie/ Bázyliusowie/ Cyryllowie/ y inni/ zá głowę y mátkę kośćioł ś. Rzymski mieli/ iáko stolice Piotrá ś. y w vczestnictwie iey zbáwienia ßukáli/ y rozdźiałow ćiáłá Chrystusowego nie czynili/ przy iedney iego oblubienicy zostáiąc/ rządzeniu głowy iedney widomey pod Chrystusowa niewidoma podlegáli.

3. *Trzeći płácz.*

Te prawdę poznáwßy/ o ktorey sie niżey mowić będźie/ iáko o dußách swoich y o zbáwieniu owiec swoich zámyślać nie mieli: áby ie wywodźili z ćiemnośći do świátłośći/ z schizmy do ćiáłá y głowy/ z nierządu pomießáne° do woyská pod iednym hetmánem spozządzonego/ z głodnych pastwisk ná buyne polá prawdy y náuki/ z niewoley pogáńskiey do wolnośći/ z Bábilonu do Jeruzálem.

Powinność Metropolity y Władykow.

4. Czwarte płákánie.

Płácze ießcze tá páni / iż zacne domy Ruſkiey ßlachty do ś. iedności pokwapiáią ſie / z ktorych ozdobę miáłá. Acz ich wiele wylicza / ktorzy nigdy od przyięcia wiáry w Greckiey Cerkwi nie byli / y zowie ták wyſokiego rodzáiu fámilie / złoczyńcámi. y moga iey odpowiedzieć nie cudnie / zć.

5. Piąte płákánie ziádu y zazdrośći.

Płácze nákoniec z iádu y zazdrośći wielkiey: iż widżi Rzymſki ś. kośćioł / z ktorym ták dawne nieprzyiáźni wiedźie / podwyższony mocnie ſtoiąc / y ręką Boſką opátrzony y obroniony / y płodny w dźieći niezliczone. A iż ieſt w wielkiey czći y krolow y pánow / w ktorey też oná niegdy byłá. Tego zayrzy y płácze / y potwarzy ná ś. kośćioł miece / życząc podobno aby ßcześćie y błogoſłáwieńſtwo Boſkie y ludzkie kośćiołá świętego powßechnego Rzymſkiego w te nędze y niewolą / w ktorych oná ieſt / wpádło.

Nieſłußne płákánie.

Táki płácz komu ieſt podobny: może káżdy oſądźić. Chrześćiáńſtwu y czći Bożey ktora ſie w nim rozmnaża / źle życzyć / mießánine y niezgody miedzy bráćią ſiać / kośćiołá ś. y domu Bożego iedność / y zgodę / miłość / tárgáć / duſſom do zbáwienia przeßkádzáć / y ſámemu nie wchodźić / y drugim drzwi do prawdy y zbáwienia zámykáć: piekielny to płácz / y żałość zazdrośći ßátáńſkiey / ktora śmierć ná świát przywiodłá.

Sap: 2.

Pożyteczne płákánie tey niewiáſty iákieby miáło być.

Náuczyćby te niewiáſte / y do lepßego ią y własnego płákánia przywodźić. O iákoby piękne łzy wylewáłá z Mágdáleną / gdyby iey ſpytano: Mulier, quid ploras? *Niewiaſto, czemu płáczeß?* A żeby odpowiedźiałá: Tulerunt Dominũ meum, & neſcio vbi poſuerunt eum. *Wźięli mi Páná mego, á niewiem gdźie go położyli.* Gdy od Cárogrodzkiey ſtolice odiętа ieſt iedność Chrześćiáńſka y miłość: odiety ieſt od nich y Chryſtus / ktory w niey mießka. w pokoiu y miłości mießkánie iego. o toby płákáć y proſić / áby ſie wrocił: á ći ktorzy go ſtráćili / w pokućie go y w vczeſtnictwie świętych / w iednym kośćiele / náleźli.

1. Płácz Mágdáleny.

2. Płácz Bábiloński.

Lepieyby płákáć iáko w Bábilońſkiey niewoley / á mowić: Super flumina Babilonis: *nád rzekámi Bábilonu ſiedząc płákáli.*

płákáliśmy, wspominaiąc ná cię Ieruzálem. Niechćieliśmy przy Jeruzálem/to iest przy pokoiu y iedności kościołá Chrystusowego zostáwáć/ otoż w niewoley pogáńskiey zostáiem. Ná to płáczmy/á do miley się oyczyzny do Jeruzálem wracaymy. płáczmy iż muzyki náße vstáły/ á w cudzey ziemi śpiewáć pieśni Bożey miedzy Turki nie możem. Nie mamy tu Alleluiey/ ktorą w sámym Jeruzálem/w sámym kościele Bożym zgodnie/ iáko iednomyślni bráćia w domu oycá swego/ śpiewáią. Tuby Threny nie krzywologá ále Jeremiaßá przywodźić/ á mowić: *Dziedzictwá náße wpádły w ręce cudzoziemcow, y domy náße do obcych. sstáliśmy się śierotámi bez oycá. stoią nád ßyią nászą, y sprácowánym odpoczáć nie dáią. studzy náßy pánuią nád námi. niemáß ktoby mybámił nas z ręki ich. Niewiásty náße y pánienki posromocili, pány ná ßubienicy záwiesili, stárych się nie wstydzili, y młodych ná nieczystość vżyli. vstáło wesele serc náßych. obrocito się w płácz śpiewánie náße. Spádłá koroná z głowy náßey. Biádá nam żeśmy pogrzeßyli: przyßedł koniec náß: spełniły się dni náße, viścił Pan Bog pogrożki ßi oie nád námi, dla wielkości y mnoßtwá złości náßych.* Threny Ieremiaßá. Threny Grekow pod Turkiem.

Płákáćby lepiey tá mátká miáłá/iáko Anná: iż synow iuż nie rodźi/ á niepłodna zostáłá. áby mowiłá: Nießczęśliwam niewiástá iżem dźieći rodźić przestáłá. Od onego czásu/ ktorego Grekowie w odßczepieństwo práwe y długie wpádli/ y odrzekáć się Apostolskiego Piotrá ś. kościołá poczęli: żadney nácyey pogáńskiey do Chrystusá/ máiąc ich tak wiele około śiebie/ nie náwrocili/ iáko niepłodna niewiástá/ żadnego świętego y cudownego syná nie vrodźiłá/ áni wielce vczonego y znácznego/ iáko ná on czás/ gdy w kościelney iedności przemießkiwáłá. Rodźiłá Athánáże/ Grzegorze/ Bázyle/ Cyryły/ y inne święte cudowne y dokrozy. y zostáło ná niey przeklęctwo ono: *Day im żywot bez dźieći, á ßuche pierśi.* 3. Płácz Anny. 1. Reg: 1. Niepłodność odßczepieńßká.

Płákáćby ná to miáłá/ iż tak wiele narodow y synow vtráciłá/ ktorzy śię w Aryany y Eutychiany y Monotelity y Jakobity/ y inne heretyctwá y w Turectwo obrocily/ á tak dawno Oßee 9. Płácz o vtráty dźieći.

dawno w nim trwáią/á do niey ſie nie wracáią.

5. Płácz piaty o heretyki. Ktoby świety płácz iey był/ gdyby pátrzyłá iáko ru w Ruśi dźieći iey wiele do Aryanow y Nowochrzczeńcow y do Kálwiná y Lutrow vćiekło/ á ona pogárdziwſzy Bogá w Troycy iedynego bluźnią/ y Chryſtuſowi Pánu náſzemu Boſtwo odeymuią/ y wſzytke wſchodnych oycow náuke depcą. Lecz niemądra niewiáſtá/ tych dźieći płácze/ ktorzy do prawdy y do ſtárowiecznych wſchodnych Doktorow/ y do pokoiu y iedności y vczeſtnictwá świetych wracáią ſie/ y glupiey mátki rozumu náuczáią: tych oná opłakiwa/ iáko niemądra/ á o te nic nie mowi/ y miłośći máćierzyńſkiey zápomina/ ábo iey nigdy nie miáłá nád temi dźiećmi/ ktore w herezyách giną. Znáć iż nie mátká: ále oná co mowi: áni mnie/ áni tobie: roſćinay/ rozdwaiay/ áni Grekom áni Láćinnikom.

Glupia niewiáſtá. 3. Reg: 3.

6. Płácz o poturczenie. Ktoby świety płácz był tey niewiáſty/ iż záwżdy ná to pátrzy/ gdy ſie ſynowie iey Turczą/ y Bogá práwego odſtępuią/ á oná kárności/ iáko niewolnicá/ zátrzymáć nád domowniki ſwemi nie może. To żáłość wielka/ gdy duſze krwią Bożą kupione/ giną.

7. Siodmy płácz á grzechy oycow y ſwoie. Sluby czynić. Nákoniec naświatobliwſze łzy iey byłyby: gdyby grzechy oycow ſwoich opłákiwałá/ ktorzy ią tak záwiedli/ y do oboiey niewoley y duchowney y ćieleſney/ vporem y hárdośćią y odſzczepieńſtwem ſwoim wprowádźili. A żeby w tym płákániu y żałości śluby czynili/ iż ſie do świetey iedności kośćielney wrocić máią/ byle ie tylo á rychło Pan Bog z reki Tureckiey wyrwáć y oſwobodźić raczył. Jnákſzy płácz y lámenty/ ſą glupiey niewiáſty wrzaſki/ y głowy piiáney tárgánie włoſow/ y płákánie dźieciny máley/ ktora nie powie o co ią oćiec wychłoſtał.

ROZDZIAL III.

Płáczac tá niewiáſtá, bárzo łáie y bluźni kośćioł świety Apoſtolſki Rzymſki.

Záſmuceni

Zasmuceni/ y płáczący/ y pokorni/ krorzy rozum máią/ pospolićie są pokorni/ skromni/ y ćiszy: vważáiąc szkody y nieszczęścia swoie/ milczeniem gászą bolesći serca swego/ do ćierpliwości się przywodząc. Lecz tá niewiástá krzywologska nie iáko smutna/ ale iáko szalona/ srodze łáie/ bluźni/kłáma/potwarza wszytkie świete Papieże/Piotrá ś. naśtępniki/ y wszytek kościoł Łácińśki/ y Doktory/ y iego Concylia y Kanony. y tym bluźnieniem wszytkie kárty poprzyśkáłá. po czym znáć/ iż tá niewiaśtá nie iest Cárogrodzka/ale páni iákaś podrzucona. Bo nigdy tákiey zelżywości wszyscy od kilá set lat Grekowie/ná świety Łácińśki kościoł nie kładli/áni kłáda. A co wiecey/ sáme heretyki w tym złorzeczeniu y márácтwie y nienawiści ku ś. Rzymskiemu kośćiołowi przechodźi. Nigdy ták Luter/Kalwin/Zwingiel/ Purytan/ Vgonot/ stolice Piotrá ś. nie sromośił/ iáko ten krzywolog miedzy nimi wychowany/ á nad inne lepiey od mistrzá ich czártá wyćwiczony. Smie pisáć niewstydliwy człowiek/ *iż się Papieżowie Chrystusem czynią, gdy ták mowią: Daná nam iest wszytká władza ná niebie y ná ziemi. Mnie się cudzoziemcy pokłonili.* y one im o Antychryśćie słowá przypisuie: *iż się Bogiem názywáią, y wynoszą się Papieżowie hárdą chlubą, zowiąc się pány wszytkiego świátá, iż tyránizuią nád wszytkimi mowiąc:* Sic volo, sic iubeo. *iż mogą nową wiárę postáwić y stánowić wszytko co chcą. Co Bog może, to y Papież może.* żeby ták o sobie rozumieli. *Oni miásto prawdziwego Bogá, czynią się bogámi ná ziemi. Oni są Antychrystámi y Bábilońska nierządnica, y gorszy y szkodliwszy są niżli Turcy, y lepsze pod Turkiem mieszkánie.*

W smutku skromność y mądrych, nie zuchwałość.

Złorzeczeństwá y bluźnieniá ná kościoł ś. Rzymski.

Heretyki w táśniu y kłamstwie przechodźi krzywolog.

Kłamstwo iego fol: 32. 33. 34. &c.

Fol: 81.

Do tego grzechy Papieżow wyliczáią/ złe vstá z fałszem y kłamstwem: mieniąc *iż boiáźni Bożey y wstydu Papieżowie nie máią: z niesprawiedliwego czynią sprawiedliwym: przećiw práwu, przećiw Kanonom, przećiw Concyliom czynią co chcą, psuią ie, przedáią, wymyślaią: hárdośći ich y łákomstwu y zbierániu skárbow końcá nie máss. Succesſorowie są łotrow, rozboynikow, czárnoksięznikow, czárownikow, wszetecznikow, cudzotoźnikow: pokoiu pospolitego gwałtownikow,*

Fol: 107.

mnikow, buntownikow, y ná inßych złoczyńcow mieyścá náśłepuia. y wiela innych nieuczciwych / ſromotnych / ßkárádych grzechow ná świete Chrystuſowe namieſtniki y Biſkupy á kápłany Bożé / ten krzywolog ſercem práwie piekielnym / onego ktory w prawdźie nie ſtanął / y kłamcá ieſt / y oćiec kłamſtwá: w to brzydkie piſmo ſwoie nárkał. Ná coby odpowiádáć nie przyſtało / zwłaßczá iż niewiemy kto ieſt / iákiego ſtanu y ſławy. á może być iáko ßczenie z podłáwia / ná ktorego ſkrzeczenie obrácáć ſie nie potrzebá. zwłaßczá ták wyſokiemu ſtanowi / iáki ieſt ſtolice ś. Rzymſkiey / y wßytkiego świátá y v pogáńſtwá ſamego / ſławney y poważney. Jednák iż ſie te ßkárádości potwarzy iego drukiem Cerkwie Nalewáykowſkiey ogłoſiły: y tu w Wilnie wiele y w Ruſſich kráinách proſtych á lekkowiernych / wzgorßyć mogą: milczeć ſie nie godźiło. krzywdá oblubienice Chrystuſowey y zelżywość ták zápalálá mie do odkłáiánia: ále poßánuie ſkromności Chrześćiáńſkiey y zakonney / á do rzeczy fundámentálnych y prawdy niezwyćiężoney przyſtąpie / w imie y z pomocą tego ktory ſáma ieſt / y ták ſie názwał / prawdá.

Tom: 8.

Nie godźien odpowiedźi.

Dla wzgorßenia lekkowiernych nie milczeć.

Koniec piſánia tego krzywologá ten ieſt: áby przewielebne Metropolite y Biſkupy iego / y ludźie wierne y mądre / y ná ſwoie zbáwienie czuyne / od vniey y ziednoczenia z kośćiołem Kátholickim odſtráßył / y od Papieſkiego poſłußeńſtwá y ſtolice Piotrá ś. oderwał. Do tego wźiął ſobie zá źrzodek zelżenie kośćiołá Rzymſkiego y Papieżow / iákoby oni źle ſobie zwierzchność nád kośćiołmi Bożemi przyczytáli / y odſtąpili Ewángeliey / Conciliy / Kánonow / y wßytek kośćioł Rzymſki y Láćińſki popſowány być miał / y prawdy Bożey nie mieć / á przy ſámym wſchodnym kośćiele wiárá Bożá y zbáwienna zoſtáie. Tym bluźnieniem pomoc od heretykow biorąc / wßytkie kárty ſwoie pomázał. A ia ná zrażenie kłamſtwá iego / poczne przywileie tey przenaſławnieyßey ſtolice Piotrá ś. wyliczáć / y z piſmá świętego y z Conciliy y Doktorow Duchem ś. oświeconych / prawdę pokázowáć.

Koniec iego piſánia.

Odráźić chcąc od vniey, Papieſkey Láćińſki kośćioł zlorzecey.

Nie ruß-

Nie ruśie Łácińskich/ ále śáme Greckie Doktory ná iego niewstyd przywodźic będę. Wspomoż mie Pietrze ś. á mow Pánu Jezusowi: Tá dźiećiná sstárzała/ o niecześć sie stolice moiey gniewa/ y ludzkiemu zbáwieniu dáć pomoc chce: day mu Ducha twego Pánie/ áby iezyk iego rospalone słowá miłośćią ku tobie/ y duśom twoim krwią twoią odkupionym/ wypuśczał/ á vpornych serćá/ śiłą słowá twego y prawdy rozbiiał/ y do ćiebie obracał.

Łácińskie świądki opuśćić, śáme Greki położyć.

Do Piotrá ś. modlitwá.

ROZDZIAŁ IIII.

Jáko Piotr ś. od Chrystusá ná nawyższy vrząd w kośćiele iego postáwiony iest.

Tárta to iuż zdawná náukà y dowodna/ y iáśnie w Ewángeliey podána: iż Piotr ś. nawyższym vrzędnikiem kośćiołá Bożego postáwiony iest/ od Chrystusá Páná y Bogá náśzego/ temi słowy. Pierwśze: *Tyś iest opoká, ná tey opoce zbuduię kośćioł moy.* Jáko fundámént w budowániu domu naprzednieyśzy iest: ták Piotr ś. w kośćiele Bożym iest naprzednieyśzy. Pan Chrystus iest pierwśzym y niewidomym fundámentem do zbáwienia: á Piotr ś. widomym do náuki y kazánia/ y do rządzenia. Drugie: *Brany piekielne kośćiołá tego nie przemogą.* Jákoby rzekł: będźieś miał wiele/ z podusźczenia cżártá/ nieprzyiaćioł: ále wśytkie iáko mądry y mocny hetman przemożeś/ á żaden ćie nie zwyćięży. Trzećie słowo: *Tobie dam klucze krolestwá niebieskiego.* Stárśzemu ná zamku y w mieśćie klucze oddáią. á mowi: Tobie sámemu/ nie Jedrzeiowi/ áni Janowi/ krorzy tám stali/ y to słyśzeli. Czwarte: *Cokolwiek związeś ná ziemi, będzie związano y w niebie: á co rozwiążeś ná ziemi, będzie rozwiązano ná niebie.* Dał te moc P. Chrystus związánia y rozwiązánia grzechow wśytkim Apostołom: ále Piotrowi iáko nawyższemu vrzędnikowi/ á innym iáko iego pomocnikom y bráćiey. Piąte: *Prośiłem Pietrze zá ćię, áby nievstawáłá wiárá twoiá.* Stárśzy ma być namocnieyśzy y nastáłśzy/ iáko głową zdrowa/ choć inne

Matth: 16. Pierwśze słowo.

2.

3.

4. Matth: 18.

5. Luc: 22.

członki odchodzą/żywot iednák ciáłá wßytkie° głową zátrzymawa. 6. Szoſte: *Potwierdzay bráćią twoię.* To vrząd ſtarßego brátá/áby inni ſię iego meſtwem/ rozumem/ y rządem vmocniáli w wierze y w duchowieńſtwie/ y w drodze do krolestwá niebieſkiego/ do ktorego mu klucze dano. 7. Matth: 17. Siodme/ gdy rzekł Pan Jezus do Piotrá: *Day pobor zá mię y zá ſię.* goſpodarze zá ſwoie domowniki y dźieći pobor dáią. Dwá ſą goſpodarze kośćielni: Chryſtus dźiedźiczny y niewidomy w niebie: á Piotr poſtáwiony widomy ná ziemi. Inni wßyſcy Chrześćiánie/ ſą domownicy y dźieći: á ći dwá ſámi goſpodarzmi. 8. Ioan: 21. Oſme y oſtátnie ſłowo Páná iego/ przedniego Krolá y páſterzá wßytkich wiernych: *Páś owce moie.* w tym ſłowie inne ſię wßytkie zwierzchnośći zámknęły. *Wßyſcy Chrześćianie owcámi, ſam Piotr páſterzem.* Jam ieſt przedni y właſny páſterz: ále wſtąpię w niebo/ páść/ náuczáć/ rządźić/ prowádźić/ wyprowadzáć owiec moich widomych nie będę/ iedno przez ćię widomego páſterzá y namieſtniká mego. Kto ſię owcą y wiernym Chryſtuſowym vczniem y domownikiem odzywa: pod rządem tego páſterzá Piotrá być muśi. y ſámi Apoſtołowie/ ácz tego zwierzchnego rządu nie potrzebowáli owcámi Chryſtuſowymi będąc: tey zwierzchnośći podlegáli wedle czáſu y potrzeby. Jáko ieſt w dźieiách Apoſtolſkich. Actor: 15.

Toć mocne ſłowá/ ná ktore nie tylo to z podłáwia ßczenie prozno wrzeßczy: ále nawyzßy y naſławnieyßy/ y náuczeńßy ſchizmátycy y heretycy vſtá zawrzeć muſzą: y tych mocnych y ćiężkich kámieni z mieyſcá nie rußą. Jeſt ießcze o zwierzchnośći Piotrá ś. wiecey niżli 20. świádectw/ ktore przywileymi Piotrá ś. zowiem. Do nich odſyłam do kśiąg Łáćińſkich Doktorow/ kto po Łáćinie rozumie: á po Polſku do moiego piſánia/ O iedności kośćiołá Bożego do Ruśi. ktore kśiążki tego ſię roku 1610. odnowiły w kázániách Przygodnych. Jeſli ſię ná mocy czuie krzywolog/ niech odpowiedź dáie tym porządkiem iáko tám ieſt: nie tym łáiániem y zágmátwániem rzeczy/ ktorego záżywa.

Wykład

Wykład tych słow Páńskich y Apostolskich o ś. Piotrá zwierzchności / ábo iáko on zowie Sámowładztwie (miał mowić Jedynowładztwie iáko będźie niżey) iest v śś. Doktorow / ktorym wiecey wierzym / niżli krzywologom / y wszytkim heretykom. Nie rußaiąc Łacińskich / sáme Greckie stáre tym nowym nowych Grekow vczniom / przekładam. *Wykład świątych Doktorow.* *Sámi Greccy Doktorowie o zwierzchności Piotrá ś.*

1. Origenes in cap: 6. ad Rom.

Nayprzod Origenes świádczy / mowiąc: *Gdy Piotrowi nawyższy vrzad około pußey owiec dawano, y gdy ná nim iákoby náziemi kosciół fundowano: żadney inney od niego cnoty nie wyćiągano, iedno miłość.*

2. Eusebius in Chron. an: 44.

Eusebius w Chronice swey mowi: *Piotr Apostoł rodem Gálileyczyk, pierwszy Chrześćian Biskup.* nie mowi Rzymski / ále wszytkich Chrześćian Biskup. y gdy inne Apostoły wylicza / o Jákubie ták pisze: *Hierozolimskiego kościołá pierwszy Biskup, od Apostołow postánowiony, iest Iákub brát Páński.* Lecz Piotrá ś. nie zowie krzego iednego mieyscá Biskupem: ále wszytkiego Chrześćiáństwá. Tenże Eusebius Piotrá ś. zowie nadoświádczeńszym y nawietszym miedzy Apostoły / y pierwszym książęciem y wodzem / y mistrzem woyská Bożego. Lib: 2. hist. Ecc. cap: 14.

3. Basilius Serm: de iudicio Dei.

S. Bázilius wielki o ś. Pietrze mowiąc: *On, práwi / błogosłáwiony, ktory nád innymi vczniámi przełożony był, ktoremu dano klucze krolestwá niebieskiego.*

4. Nazian: Orat: de moderatione in disput.

Gregorius Názyánzenus vkázuiąc / iż rząd ma być we wszytkim chowány / ták o ś. Pietrze mowi: *Widziś iáko y miedzy vczniámi Chrystusowymi, ktorzy mszyscy byli myscy y obránia godni, ten opoka názwány iest, y fundámenty kościelne zwierzone wierze swoiey ma: á drudzy vposledzenie swoie skromnym sercem znoßa.*

5. Epiph: Hæres. 51.

S. Epiphánius / *Piotrá, práwi / obrał Pan Chrystus, áby był wodzem innych vczniow.*

In Ancorat.

Nindźiey mowi: *Ten iest ktory vslyßał: Páś owce moie. ktoremu zwierzona iest owczárnia.*

6. Cyrillus Ierosol: Cate: 2.

Cyryllus Jerozolimski zowie Piotrá ś. książęciem Apostołow przenazacnieyßym.

7. Cyril: Alex. in Ioan: lib: 12. cap: 64.

Cyryllus Alexándriyski / *Piotr ś. práwi / iáko książę y głowá wszytkich záwołał: Tyś iest Chrystus syn Bogá żywego.*

S. Jan Chryzostom / *Piotrá,* mowi / *kościołowi przyszłemu pásterzem*

8. *sterzem postánowił.* A niżey: *Bog sam tylo sprawić to może, aby przyszły kościoł takie nawałności ná się máiąc, nieobálony zostawał: ktorego pásterzem y głowa iest człowiek rybitw y niesłáchćić.* A niżey: *Ieremiaszá nád iednym narodem, á Piotrá nád wszytkim świátem Chrystus przełożonym vczynił.*

Chryſ: Homil: 11. in Matth.

9. Euthimius / *Iakub*, mowi / *stolicę w Ieruzálem wziął, á Piotr wszytkiego swiátá mistrzem postáwiony iest.*

Euthimius in cap: vlt: Ioan.

10. Theophiláktus ná one słowá / *potwierdzay bráćia swoię. Iáśnie to*, práwi / *wyrozumienie iest: Ia ćiebie mam*, Chrystus mowi do Piotrá / *zá kśiążę vczniow: gdy zá grzech záprzenia się mnie płákáć będzieś, y do pokuty przyidzieś, potwierdzay inne. Bo to przynależy tobie, ktory po mnie iesteś opoká y fundáment.* y niżey mowi: *Ty Pietrze náwroćiwszy się, będzieś dobrym pokutowánia przykładem wszytkim: iż ty będąc Apostołem, á záprzawszy się mnie, iednákeś wziął przodkowánie nád wszytkimi, y przełożeństwo nád świátem.*

Theophil: in Luc: 22.

Jednego tylo ieszcze Greczyná świádectwo położę około tego. Hugo Etherianus / żył około roku Páńsk: 1160. zá czásu Emánuelá Cesárzá. y piszą c księgi przećiw swym Grekom / o pochodzeniu Duchá ś. y od Synà / ták mowi: *Iáśnie się rzecza pokázuie, iż Piotrá y iego następniki Chrystus vczynił przełożonym y głowa nie tylo nád Łáćinniki y nád Gręki, y nád zachodnymi y południowymi wszytkimi narodámi: ále też nád Ormiány, Aráby, Zydy, Mádiánity, y nád wschodnymi y południowymi stronámi náwieki.* Otożeś vsłyszał Greckich Doktorow iedennaśćie / ktorzy te słowá Páńskie ták záwżdy rozumieli: iż Piotr ś. przedni y pierwszy Apostoł świátá wszytkiego Chrześćiáńskiego / Biskupem y pásterzem owiec Chrystusowych / y fundámentem kościelnym postáwiony był: teráz się záś podziwuy mądrości Boskiey / ktora táki rząd iedynowładztwá w domu swoim mieć chćiáłá.

Etherianus li: 3. cap: 17.

ROZDZIAL V.

Pod iednym nalepszy rząd. y táki iest w kościele Chrystusowym, ktory Monárchia ábo iedynowładztwem zowią.

Dla tego

Dla tego Piotrá ś. iednym nád wszytkim kościołem swoim Pan Jezus vczynił pásterzem / y vrzędnikiem: iż tákie rządzenie iest nalepsze y naspokoynieysze. Gdźie dwá rządzą/ táeno sie powádzą / y rozerwánie vczynią. gdźie trzey ábo czterzey/ tym rychley. y przeto iako ś. Jeronym mowi: *Miedzy dwánaśćią ieden wybrány iest: áby postáwiwszy głowę, schizmom ábo odszczepieństwu przyczyny nie było.* Mądry gospodarz Chrystus / mądrze dom swoy opátrzył/ y postánowił. on sam iest iedynym gospodarzem w domu swym / y iedynym krolem w swoim krolestwie: ále niewidomym. á ná ziemi owce iego w ćiele będąc/widomego y w ćiele potrzebuią pásterzá/ y sprawce. y co oni czynią/ Chrystus przez nie niewidomie czyni. A ieśli kilá wśi plebaną iednego máią/ y kilá miast y kráin iednego Biskupá słuchaią: á iákoż wszytek kościoł iedneg̃ też mieć nie ma: ináczey wielki nierząd w kościele zostánie / y iedność sie zátrzymáć nie będzie mogłá. Niektorzy Doktorowie vkázuiąc pogánom/ iż Bog ieden iest/tym dowodźili/iż rząd pod iednym naywyższym iest: á Bog to ma/ co iest nalepszego.

Epist: ad Ruski-cum Monach. *Dla Schismy głowá iedná.*

Chrystus przez ludzie swoy rząd spráwuie.

Zátrzymanie iednośći. Iustinus.

Stáry zakon figurę miał nowego / á w nim ieden nawyższy Biskup od Boga postáwiony był/rząd wszytek nad wszytkimi opátrował: iákoż nowy zakon w tym ták przewybornym rządzie / z Boskiego stanowienia podleyszym być ma: Sam Pan Bog on stáry kościoł rządził/ á przedsie nawyższemu widomemu kapłanowi rządy polecał. Kościoł/ mowi pismo / iest iako woysko vszykowáne / ktore iednego hetmáná nie máiąc / sporządzone do woyny być nie może/ áni nieprzyiaćiołom strászliwe. Do krolestwá też przyrownány iest kościoł Boży/ ktore iednego krolá ma. o iednym stárszym Chrystus mowi/o wiernym y mądrym/ktore Pan nád swoią czeladką postáwił. y mowi ieszcze: *Będzie ieden pásterz, y iedná owczárnia.* Jedná być owczárnia nie może/ gdźie wiele iest niepodległych iednemu pásterzowi. Gdźie wiele Biskupow/tám ieden iest Arcybiskup/ktoryby sądy/y swary/y nie-

Stárego zakonu monarchia.

Woyskiem ieden rządzi. Cantic: 7.

W krolestwie ieden krol. Matth: 13. Luc: 12. Ioan: 10.

zgody

zgody ich vspokaiał. Gdźie wiele Arcybiskupow/tám ieden Pátryárchá. A gdźie wiele Pátryárchow/ tám ieden nawyższy kościołá wßytkiego sprawcá być muśi. Bo rząd o czterech/ pokoiu nie vczyni: áni iednośći/rozerwáć sie predko ládá poswárkiem mogą.

W czym nieopátrznie mowi krzywolog: áby Pátryárchowie rowną moc mieli/ á ieden nád drugiego nic nie miał. predkoby ná cztery częśći rozdźielony kościoł Boży był. Ná cożsie Pátryárchá vniwersálnym Cárogrodzki zowie: ieśli innych pod swoim posłuszeństwem mieć niechce? A ießcze głupßą rzecz nátraca: *Będzie ie*, práwi/ *Concilium iednáko, gdy śię oni niezgodzą.* A Concylium kto złoży/ y kogo słuchać beda áby sie ná nie skupili? Z trudnośćią wielką ze wßytkiego świátá Biskupi ziezdżáć sie mogą/y tákie ziázdy rzadko barzo być mogły. w pułtoru tysiącu lat/ nie wiele sie powßechnych ze wßytkiego Chrześćiáństwá zebrało. y gdy sie skupią/ kto rząd czynić będzie? izali nie muszą iednego mieć? Rzeczeß: obiorą sobie iáko ná trybunale Márßałká do rządzenia. Lecz go iuż Chrystus obrał: áby zły y głupi obrány nie był/ á wßytkich nie záwodził. Jednemu Chrystus rzekł: *Páś owce moie.* Wßyscy Biskupi na Concylium owce są Chrystusowe/ y pásterzá Piotrá potrzebuią/ ktory bráćią potwierdza/ktorego wiárá nie vstáie/ ktory opoką y podporą iest wßytkiego kościołá.

Ná Concyliách kto rząd czyni.

Ioan: 21. Luc: 22. Matth: 16.

Iedná wiárá bez iednego być nie może.

Do tego/ trudno ma być iedná wiárá gdźie iednego náuczyćielá nie máß/ktorego by wßyscy powinni iáko Chrystusá sámego słuchać. Czemu sie Pátryárchie pomießały/ y w heretyctwo rożne y sobie niezgodne wpádły: iż iednego słuchać niechćiały. Alexándryiski Cárogrodzkiemu mowił: Słuchaćiem ćiebie nie winien iáko Chrystusá sámego: bo nie maß tego od Bogá przywileiu. pierwßy iay stárßy Pátryárchá/ y Piotr ś. stolicę moię osádził. Toż y inni mowili. y ták sie wschodne kościoły rozrywáły/ y wiáry iedney nie máią. y v heretykow dla czego ták wiele sekt y rozdźiałow?

Pátryárchie rozerwáne.

Sekty zgody bez iednego nie máią.

iż iednego

ż iednego/iáko ś. Cyprzyan mowi/nie słuchaią ktoryby ie sądził/ y niezgody ich porownywał / y ktoregoby głosu iáko Bożego słuchali. Rzecze kto: ále ten ieden pobladzić iáko człowiek może: o tym będźie niżey. Tu tylo ná tym stoim/iż pod iednym nalepszy rzad iest. To iest iedynowładztwo / nie sámowładztwo. Bo ten ieden nie sam tylo obmysla dobre pospolite: ále ma swoie rádne / y dokłádá sie zdánia Biskupow / Kárdynałow / Conciliy gdy być mogą. á iednák sam exekwuie co sie vrádzi/ sam rzad zátrzymawa/ sam vrzedniki stáwi/ gdźie sam być nie może/iáko sá Biskupi/ y Arcybiskupi / y Pátryárchowie / ktorzy sá iáko pułkownicy y książetá w swey okolicy y grániey: ále pod hetmánem iednym. iáko iest pisano v Moyżeszá: Wybrawszy godne y dzielne ludźie ze wszytkiego Izráelá/ vczynił ie wyższemi/ y książętámi:nád ludźmi/pułkowniki/rotmistrze/ setniki/ piećdźieśiątniki/ y dźieśiątniki postáwił/ ktorzy lud sądźili káżdeg czásu. A iednák sam ieden nawyższy Moyżesz wszytkimi władnął. Toż iest/ y táki rzad iest w kośćiele Chrystusowym. sá Plebani iáko setnicy / sá Biskupi iáko rotmistrze / Arcybiskupi y Pátryárchowie iáko pułkownicy / mnieyszy y wierszy. á ieden nád wszytkimi Piotr iáko hetman/ fundáment/ oćiec/ pásterz/ obrońcá/y posiłek bráćiey. y ták woysko iest porzadne y strászliwe iednego kośćiołá Bożego.

Ieden ten ma inna pomoc y rádne.

Roty pod iednym hetmánem.
Num: 11.
Exod: 18.

Cant: 7.

ROZDZIAŁ VI.

Ná vrzad y przywileie Piotrá S. Biskupi Rzymscy ábo Papiezowie wstępuia.

PO świetym Pietrze po pásterzu y sprawcy kośćiołá y wszytkich owiec Chrystusowych/potrzebá było nastepniká. Bo pásterzá dáią dla owiec: á owce Chrystusowe záwżdy trwáią / y rodzą sie áż do końcá świátá: muszą też záwżdy áż do końcá świátá swego pásterzá / y Piotrá mieć widomego. Tym wiecey / iż sie Chrześćian po wszem świećie y drugich niedobrych námnożyło: áby sie do łáski Bożey y żywotá wiecznego pilnością swoich stárszych przyprawowáli. Przeto mowi ś. Chryzostom: *Dla czegoż Pan Iezus krew swoię wylał? zá-*

Piotrá ś. vrzad wieczny y iego wieczne przywileie.

Lib: 2. de Sacerd.

lat? zápráwdę áby owiec tych sobie nábył, ktore Piotrowi áby się o nie stáral y iego następnikom, porucząt.

Głowá wrodzona y namieśtniczá.

Gdy ś. Piotr głowá widoma ćiáłá Chrystusowego vmárł: iáko ćiało bez głowy zostáwáć mogło? Nie mowim o głowie wrodzoney w niebie / ktora nigdy nie vmiera: ále o głowie namieśtniczey náziemi/ bez ktorey kościoł ś. náziemi iáko paráfia bez Plebaná/ być nie może. Gdy vmárł Aaron nawyższy Biskup/syn ná iego mieysce nástąpił: po nim iego wnek Phinees/y inni. A iákoż zákon nowy bez tákiego nástępowánia być ma?

Piotrowi ś. kazano w Rzymie się osądzić y vmrzeć.

Athan: in Apolog: pro fuga sua.

Ambr: contra Auxentium.

Tym następnikiem ś. Piotrá nikt inszy nigdy nie był / iedno Biskup Rzymski/przywileie Piotrá ś. y dostoieństwo ná sobie máiący. Antyocheński kościoł Piotr ś. fundował: ále nie tám vmárł. y przeto nigdy sie Antyoskiego biskupstwá następnik/ Piotrá ś. następnikiem nie czynił / y czynić nie mogł. W Rzymie P. Jezus osądzić sie y vmrzeć Piotrowi kazał/ iáko świádczy Athánázyus y Ambrozyus. O tym następnictwie Biskupow Rzymskich / ná przywileie y stárszeństwo Piotrá ś. Doktorowie Greccy y Concilia wszytkie práwie / te wielką prawdę oświadczáią.

1. Iren: lib: 3. cap: 3.

Naprzod stáry Ireneus ták pisze: *Do kościołá od Piotrá y Páwłá w Rzymie fundowánego, dla mocnieyszego iego przełożeństwá, musza się inne wszytkie kościoły schodzić. to iest, wszyscy wierni. Bo w nim iest záwżdy duchowna Apostolska trádicya ábo náuká.* przypisuie kościołowi Rzymskiemu mocne / á od Chrystusá nádáne przełożeństwo. y to rozumiał/iż do tego kościołá iáko do mátki wszyscy sie vciekáć/y od niego zdrowa Apostolska náuke brać máią.

2. Epiph:hær: 68.

Epiphánius o Biskupách wschodnych stron ták pisze: *Vrsacyus y Valens żáłuiąc zá grzech swoy, z pismem swoim iáchali do ś. Biskupá Rzymskiego Iuliusá: áby mu się spráwili błędow y grzechow swoich.* Dlá czegożby do Rzymu ći Biskupi wschodni do Papieżá iezdzić/y iemu sie o náuke y występki spráwować mieli: gdyby go zá nawyższego kościelnego vrzednikà nie ználi? gániłby im to Epiphánius / gdyby iednegoż w tey mierze z nimi rozumienia nie był.

3. In 2. Apolog.

Athánázyus ś. toż świádczy: iż ći dwá Biskupi od Juliusá odpuszczenia prosili: y w liście do Felixá Papieżá mowi: *Dla*

tego was

tego was y przodki wáße, to iest Apostolskie Biskupy (P. Bog) ná wysokości zamku postáwił, y stáránie wam o wßytkich kościołách roskazał, ábyście nam pomagáli.

Bázylius w liście do Athánázyußá mowi: *Zdáło się nam słußno, ábyśmy pisáli do Biskupá Rzymskiego, áby on rzeczom się nászym przypátrzył, á wyroku swego rozsądek wydał. A iż z trudnością stámtąd zá zdániem Concilium postány być kto może: on niechay da tę moc obránym niektorym mężom, ktorzyby prace podrożne wytrwáli, á táskáwością y przyiemnością obyczáiow, y mądra á snádna mowa, vpomnieć tych mogli, ktorzy z dobrey drogi stąpili. Y ktorzyby dzieie Concilium Arymińskiego zsobą przynieśli, áby ie zepsowano, y to co się tám przez moc działo.* 4. Basil: epist: 52.

Tu ś. Bázylius przyznawa / iż Biskup Rzymski wizytować ábo náprawować / y przez posły swoie mogł wßytkie wschodne kościoły / y wyroki czynić iáko sędźia / y Concylia chociaż wielkie (iákie było Arymińskie / ná ktorym było wiecey niżli ßeść set Biskupow) rospárać / y wyroki ich złe pßować mogł. Czegoby mu nie przyczytał ten wielki świety / gdyby przełożonym wßytkiego świátá kościołow nie był. *Pßowánie niepoprawnych Concilij przy Papieżu.*

Grzegorz Názyánzeński w wierßách o żywocie swoim mowi: *iż Rzymski kościoł záwżdy záchował o Pánu Bogu prawdziwą náukę, iáko tákiemu miáßtu przyßłało, ktore ná wßytek świát zwierzchność ma.* Nie rozumiał o páństwie świeckim: bo iuż było z Rzymu do Cárogrodu przeniesione. Ale o duchowney Papieskiey zwierzchności w Rzymie mowi. 5. Nazyan: Carmine de vita sua.

S. Chryzostom Cárogrodzki Pátryárchá do Papieżá Innocencyußá ták pißę: *Proßę cię ábyś pisał, żeby ták niesprawiedliwe postępki mocy nie miáły: á ci ktorzy źle vczynili, żeby kościelnym prawem karáni byli.* Ná Chryzostomá ś. Theophilus Alexándryiski Pátryárchá zebrał wiele Biskupow do Cárogrodu / ktorzy go z stolice Cárogrodzkiey swoim wyrokiem niesprawiedliwie zrzucili. On do Rzymskiego Biskupá ápellował / y prosi / áby ich wyrok rospioł / y one pokarał / Innocencyus Papież. Czegoby ten świety nie czynił / gdyby Biskupá Rzymskiego zá sędźiego y stárßego wßytkich Greckich y świátá wßytkiego Biskupow nie znał. A w drugim liście do niego / prosi / áby iego tákich nieprzyiaciół surowie bárzo nie karał / áni ich wyklinał. 6. Chryßost: ad Innoc: Pap: 1. epist: 1.

Niceph: & alij. vide in vita eius.

W czym go Papież nie posłuchał. Bo nie tylo Theophilá / ále y Cesárzá sámego Arkádyuszá y żonę iego / y inne / o krzywdę y wyrzucenie ś. Chryzostomá powyklinał.

7. Cyrill: Alexan: epist: 10.

Cyrillus Alexándryiski pisze do Nestoryuszá Cárogrodzkiego Pátryárchy: *Ieśli do tego czásu, ktory Celestinus Papież zámierzył, kácerstwá swego nieodwoła: iż go iáko zá wyklętego, y z stolice złożonego strzedz się wszyscy máią.* Z czego się dáie znáć / iż Cyrillus Rzymskiego Papieżá miał zá sędźiego wszytkich Biskupow wschodnych y Cárogrodzkich. Tenże Cyrillus pisze w księgách Thesauri, (ták iáko to Grecki ieden Doktor przywodźi Gennadius Scholarius, w księgách o przełożeństwie Biskupá Rzymskiego) y náss Láćiński S. Thomas Aqui. *Piotrowi, mowi / wszyscy prawem Bożym głowy skłániáia, y prymásowie świátá ták iáko samemu Pánu Iezusowi posłuszeństwo oddáią.* Tenże: *My cośmy sa członkámi, winniśmy przy głowie nászey Rzymskim Biskupie, y Apostolskiey stolicy przestáwáć.*

8. Theod: epist: ad Leonem Papam.

Theodoretus ták też pisze: *Ia czekam wyroku Apostolskiey wászey stolice, y proszę wászey świątobliwości, áby mi pomoc dáłá temu, ktorym do wászego sprawiedliwego rozsądku ápellował.* Ten Biskup Grecki z Azyey iákoby do Biskupá Rzymskiego ápellował / y iego wyroku: czekał / gdyby go zá sędziego wszytkich Biskupow nie znał: Miał ten Biskup pod sobą iáko samwyznawa / ośm set kościołow: á iednák zna Rzymskiego Biskupá zá nawyższego sędźiego. Tenże do Renatá kápłaná Rzymskiego ták pisze: *Złupili mię y wygnáli z miast, ná látá się moie w nabożeństwie strawione y ná śmiznę moię nie ogladáiąc. przeto cię proszę, áby ná to námowił nayświętszego Arcybiskupá Leoná, áby on ie Apostolską swoią mocą do swego Concilium przyzwał. Bo tá święta stolicá ma rząd y moc spráwowáć kościoły wszytkiego świátá.* Tenże do tegoż kápłaná pisze: *Stolicá Rzymska trzyma rządzenie kościołow wszytkiego świátá, y przez inne przyczyny, y przez tę, iż byłá zámżdy od smrodow heretyckich prozna, á nikt ná niey nie siedział, ktoryby źle o wierze świętey trzymał.*

Appellácya do Papieżá.

Ad Renatum.

Rzymska stolicá rządzi wszytkich kościołow.

9. Sozomen.

Sozomenus o Juliuśie Papieżu pisze: *gdy dla własney dostoyności stolice swey o wszytkich obmyśláć winien był, kázdemu (Biskupowi) kościoł wrocił.* mowi o Athánázyuśie Alexándryiskim Pátryárszę / y o Páwle Cárogrodzkim / ktore byli Aryani wygnáli.

Justinia-

Justinianus Cesarz stárszy / w liśćie do Janá wtorego Papieżá pisze: *Nic niedopuśćim co się kościelnego stanu dotycze, o czymby náśśá świątobliwość wiedzieć nie miáłá, ktora iest głowa wśżytkich świętych kościołow.* 70. *Iustinianus Cesarz do Ianá Papieżá.*

Przestańmyś ná tych dźieśiáći wielkich á Greckich y wschodnych świádkách / ktorzy przełożeństwo y moc Biskupá Rzymskiego / ták iáwnie znáią.

Przystąpmy do Concilia. Wtorego sa słowá iásne. Ták mowią Oycowie oni pisząc do Dámázá Papieżá: *Ziácháliśmy się do Cárogrodu zá roskazániem listow twoich, ktoreś przez Cesárzá posłał.* Támże kościoł Rzymski głową / á sámi sie członkámi iego zowią / y roskázániu iego / iáko stárszego od Bogá postáwionego / dośyć czynią. *Concilia ábo Zbory o Papieskiey swierzchności.* Theod: lib: 5. cap: 9.

Ná trzećim w Efezie / iáko mowi Ewágryus / piszą Oycowie do Papieżá Celestyná: *Iż ná iego roskazánie (nie swoim dekretem) Nestorá Pátryárchę Cárogrodzkiego, z dostoieństwá zrzućili y złożyli. A spráwy Ianá Pátryárchy Ierozolimskiego sądzić nie śmieli: ále ia do iego sądu odesłáli.* Toć ználi Piotrá ś. ná Celestynie od Chrystusá dáną ná wśżytkie kościoły władzą. Euagrius lib: 1. cap: 4.

Czwarte Kálcedońskie / Leoná Papieżá zowie nie raz *powśechnym y vniuersálnym kościołá Biskupem.* y do Leoná pisząc / mowiąc o Nestorze: *Ták wiele złego nábroimśy, ná samego strożá winnice, ktora mu zbáwićiel poruczył, śaleństwo swoie wyrwał.* to iest / *y ná twoię Apostolską świątobliwość.* Pátrz iáko mu poruczenie wśżytkiey winnice / to iest wśżytkiego kościołá / od Bogá dáne przyznawáią oni śeść set Oycowie. Ná tymże Concilium po czytániu listu wiáry y náuki iego / wśyscy Biskupi krzyknęli: *Piotr przez Leoná mowi.* Actione 1. 2. 3. *Stroż winnice Bożey Papież.*

Piąte Cárogrodzkie / przez Pátryárchę Mennę Prędentá Papieskiego / ták do Papieżá mowi: *My zá Apostolską stolicą idziem, y iey posłuśni iesteśmy: kogo oná w wczesnictwie ma, y my mamy: kogo potępi, y my potępiamy.* Jesli mu tedy wśżytko Concilium posłuśeństwo oddaie: pewnie práwem Bożym / y práwem Piotrá ś. to czyni. A ktoryby ie człowiek ná to przymusił / ták wielkie / ták odległe / ták możne y mądre Biskupy? Piąty Zbor o Papieskiey swierzchności co mowi.

Siodme Concilium przyymuie list Adryaná Papieżá / pisány Siodmy.

do Teráźego Pátry: Cárogrodzkiego / w ktorym ſą te ſłowá: *Stolicá tá Rzymſka, po wſzytkim świecie máiąc przełożeńſtwo, świeci y głowa ieſt wſzytkich kościołow Bożych. Z niey Piotr Apoſtoł z Bożego roſkazánia kościoł páſt nie opuſczáiąc, á wſſędzie miał przełożeńſtwo, y teraz ma.* Ná tymże ſiodmym Concilium ſłowá ſą onych śś. Oycow / gdy pſuią zbor heretycki w Cárogrodzie przeciw obrázom czyniony / ták mowią: *Ci ktorzy ſię ná nim zebráli Biſkupi, nie mieli przy ſobie, ták iáko teráznieyſſy zbor ma, Rzymſkiego Papieżá, áni iego namieſtnikow, áni iego kápłanow: ták iáko ná zborze y Synodzie być ma.* Pátrz iáko bez Papieżá / iáko ſtárſzego / Concilium porządne być nie może.

Actione 6.

Bez Papieżá Concilium być porządne nie może.

A oſme ná Phocyuſſá zebráne / wielką zwierzchność y moc Papieſką pokazało / iáko ieſt niżey. Toż świádczą inne / ktore tu długoby wyliczáć. Láterańſkie / ná ktorym byli Grekowie / zá Innocentego trzećiego Papieżá / ták mowi: *Rzymſki kościoł, z porządzenia Páńſkiego, nád wſzytkimi inemi kościoły porządney mocy ma przodkowánie, iáko mátká y miſtrz wſzytkich wiernych Chryſtuſowych.* Opuſczam inne áż do Florenckiego / przez lat bliſko czterynaśćie ſet / ktore iáſnie pokázuią / iż Biſkup Rzymſki ná ſtárſzeńſtwo y przywileie Piotrá ś. náſtąpił.

Oſmy Zbor ná Phocyuſſá.

Láterańſkie Concilium.

Studita ad Michaelem Imp.

Przydam ieſzcze onego ſławnego Theodorá Studite. Ten do Michałá Ceſárzá obrázoborce ták piſze: *Ziáchawſſy ſię, iákoście roſkazali, Biſkupi y inni przełożeni, wáſſe ſmy wątpliwości rozwiązáli: ále ieſli ieſzcze w czym wątpi ábo nie wierzy mielmożność wáſſá: proſźcie o wykład Papieżá. Ręká wáſſá od Bogá vmocniona, poſpolitego pożytku prágnąca: niech roſkaże od ſtárego Rzymu wziąć obiáśnienie. Bo ták nam od początku od oycow náſſych podano. Tá ſtolicá ſtárego Rzymu, ô náſłádowco Chryſtuſow Ceſárzu, miedzy innemi wſzytkimi kościoły naywyżſſe ma mieyſce, gdzie Piotr pierwſza trzymał ſtolicę, do ktorego Pan rzekł: Tyś ieſt opoká, á ná tey opoce zbuduię kościoł moy, á brany piekielne nie przemogą go.* Słuchaymy co też piſze Juſtinianus Ceſarz do Epiphániuſſá Pátryárchy Cárogrodzkiego / támże w Cárogrodzie. á ten liſt kłádzie Gennádius Cárogrodzki Pátryárchá / w rozdźiále oſmym o zwierzchności. *We wſzytkim záchowuiemy poſtánowienie iedności przeſwiętych kościołow, ktore ſię z przenáświętſzym Papą y Pátryárchą ſtárego Rzymu ſłáto. do*

Iuſtinianus ad Epiph.

Gennadius cap: 8.

ktorego

ktorego toż piśem, iż my tego nie dopuścim, áby wszytki správny do stanu kościelnego służące, do iego błogostánienstwá, iáko do głowy wszytkich przeświętych kápłanow, przynoszone być nie miały. A iż po wszytkie czásy, gdy w tych stronách heretycy powstawáli, wyrokiem y rozsądkiem oney czći godney stolice, odegnáni sa: y nam się to godzi mowić, y ták zámknąć: iż ći wszyscy, ktorzy go chcą mieć, y máią zá głowę, to iest Papieżá, sa święci y prawdźiwi Boży kápłani y słudzy wierni: á ktorzy niechcą, áni go zá głowę swoię máią, nie sa Boży kápłani. Obáczże káżdy powage tych slow / co stárszy Pátryárchowie y Cesárze Cárogrodzcy o tey ś. stolicy trzymáli. y zá temi słowy przykłáda to Gennádius pomieniony: *Ktorzy, práwi / nie idą zá stolica Piotrá ś. Rzymska, odszczepieńcysa, y w herezya vpadáia, y cokolwiek czynią, wszytko iest zfałszowáne y niepożyteczne.* To Grek do swoich Grekow. Pátrzná mocna słowá prawdy.

Cyrillus Alexándryiski Pátryárchá in Thesauris, iáko kłádzie słowá iego tenże Gennádius / ták pisze: *Musim iáko członkowie zá głowa, to iest zá Rzymskim Biskupem y stolica Apostolska, od ktorey pytáć się mamy, iáko wierzyć y trzymáć. Bo iego tosamego vrzadu iest: odmiátáć, rzadzić, káráć, potwierdzáć, stánowić, związáć, y rozwiązáć.* Cyrillus Alex. Pytáć się iáko wierzyć od stolice Piotrá S.

Nákoniec kłáda się słowá Gennádego Scholáryusá Pátr: Cárog. ktory ták pisze: *Biskup Rzymski iest głowa wszytkiego kościołá y mistrzem. iemu tylo dano iest, o wierze sąd y wybádánie czynić, y rzadzić wszytkim świátem, heretyki z ich mieysc wygániáć, á práwowierne przywrácáć.* To Pátryárchá Cárogrodzki swoim Grekom. Gennádius Pátryárchá Cárogrodski. De Primatu R. P. cap: 7.

Tenże mowi niżey támże: *Wschodni Biskupi nie mieli się do kogo innego vćiekáć w krzywdách swych, iedno do Biskupá Rzymskiego, przypominaiąc mu słowo to Páńskie, do Piotrá ś. rzeczone: Potwierdzay bráćia swoię.* A przypomina Chryzostomá ś. ktory do Innocencyusá w swoich krzywdách áppellował / y inne. Cap: 12.

Tenże ták mowi w rozdźiale 16. *Biskup Rzymski iest nástępnik ś. Piotrá, y namiestnik zbáwićielá nászego IEZVSA Chrystusá, y on sam ma moc nawyższa rzadzić kościoł, zwięzowáć y rozwięzowáć, káráć y błogosłáwić, y myklináć, y náprámowáć, y leczyć: y on sam ma moc o wierze y o kápłáństwie wypytywáć się.* A przywodzi stárego y wielkiego y świetego v Grekow Theodorá Studite / ktory się wyższey wspomniał, ktory ták do Papieżá Páschalá pisze y mowi: *Słuchay głowo Apostolska od Bogá wybrána, pásterzu owiec* Cap: 16. studitá.

Chrystu-

Chrystusowych, kluczniku krolestwá niebieskiego, opoko wiáry, przez ktora zbudowány iest Kátholicki kościoł. Boś ty iest Piotr, Piotrone stolicę okraßáiacy y rządzący. Tu, (práwi) przyidzi do Cárogrodu przećiw heretykom obrázoborcom od zachodu słońcá, á nie odmiátay nas do końcá. Bo do ćiebie rzekł Chrystus Bog náss: Ty návrocony potwierdzay brácia twoię. To Studites / ktory żył około roku P. 820.

ROZDZIAŁ VII.

Iż tey zwierzchności swoiey duchowney Rzymski Biskup vżywał nád wßytkiego świátá kościoły, świádectwo Greckich Doktorow y historykow ich.

Wiktor Papież wschodne kościoły wyklinał.

Eusebius lib: 5. cap: 24.

SWiężo skoro po Apostolech/ około roku P. 190. Wiktor Papież męczennik / roskazał kościołom w Azyey / áby Wielkieynocy nie świećili z Żydámi 14. dniá po nástánniu miesiącá pierwßego: ále w niedźiele zá tym dniem idącego gdy vczynić niechćieli / on ie wyklął / y duchowną mocą pokarał. To pißе Euzebius Grecki. prawdá iż iego skwápliwości przygánił Ireneus: ále mocy y iurisdicyey nieprzął.

Athanasius.

Athánázyußá Alexándriyskiego Pátryárche niesłußnie z stolice od Aryanow złożonego/ Papież Juliuß przywrocił. To pißе Sozomenus lib: 3. cap: 7.

Theophilus Alex.

Theophilá tákże Alexándriyskiego Pátryárche Innocencyus pierwßy Papież z stolice zrzućił / o krzywdę ś. Chryzostomá.

Arkádiuß Cesarz.

y Arkádyußá Cesárzá dla tey przyczyny y żonę iego Eudoxyą wyklął. To pißе Grecki Niceph: lib: 13. cap: 34.

Nestorius.

Celestinus Papież Cárogrodzkiego Pátryárche Nestoryußá wyklął/ y z stolice złożył. Concil: Eph: y Cyrillus vt supra.

Dioscorus. Iuuenalis.

Leo Papież pierwßy / Dioßkorá Alexándriyskiego y Juwenalá Zierozolimskiego/ Pátryárchy/ iáko heretyki potępił y z stolice złożył/ ktoręże Nicephorus pißе.

Antimus.

Agápitus Papież/ Antymá Cárogrodzkiego dla herezyey/ sam do Cárogrodu przyiáchawßy z stolice złożył / á sam ręką swoią Mienne ná troż ßiskupstwo poświećił y wsádźił / choć Cesarz Justinianus zá Antrymem sie wstáwiał. To pißе Zonárás in vita Iustiniani. Ośm innych Pátryárchow Cárogrodzkich wylicza Mikołay pierwßy Papież/ ktore Rzymscy Biskupi dla he-

Ośm Pátryárchow Cárogr. Papież złożył.

pi dla herezyey złożyli/ á inne ná ich mieyscá prawowierne postáwili. Toć znáć/iż moc á zwierzchność nád nimi mieli.

Dámázus Papież/pisze Theodoretus Grecki lib: 5. hist: cap: 23. złożył Flawiana Pátryárche Antyoskiego z iego stolice. y musiał iezdźić do Rzymu/sprawuiąc sie o heretyctwo. kto chce wiecey tych przykładow vżywánia zwierzchności Papieskiey nád Biskupy świátá wszytkiego: czytay kśiążki o tym po Polsku pisáne: o Jedności kościelney. Flauianus.

ROZDZIAL VIII.

Jáko Biskupi ze wszytkiego Chrześciáństwá do Rzymu ápellowáli, y o prawie kościelnym o tym nápisanym, y w Ruskich prawidłách oycow świętych náleżionym.

Potym nawyższą moc y zwierzchność Papieską nád innemi Biskupy poznáć: iż do nich iáko przedniey stolice Piotrá ś. ze wszytkiego świátá ápellácye czyniono/ ná ich sie rozsądek dáiąc/y nawyższy trybunał kościelny Piotrá ś. w nich wyznawáiąc. O czym sá y práwá kościelne: y Concilium Sárdicenskie 330. Biskupow/ták w czwartym Kanonie mowi: *Gdy ktory Biskup złożony będzie, zá rozsądkiem tych Biskupow ktorzy w sáśiedztwie mieszkáią, á odwoływáć się będzie z spráwą swoią do Rzymu: innego Biskupá ná stolicę złożonego stáwić nie máią, potym gdy ápellował, áż się iego spráwá rozsądkiem Biskupá Rzymskiego skończy.* O czym w Ruskich Słowieńskiego iezyká prawidłách oycow świetych tákie sie pismá náyduią. O ktorych ten krzywolog niewie/ áni ich podobno czytał: pilniey mu było do kśiąg heretyckich. Concil: Sardicen. Can: 4.

W Soborze Kárthágińskim rozdz: 138. *Presbyterá Sobor z iego dostoynośći złożył; on potym do Celestynа Papy Rzymskiego vćiekł się, od ktorego był przyięty, y list otrzymał, áby iemu záś przywierniono iego prestoł.* Antyoskiego Soboru prawidło czwarte y piąte: *Złożonemu Episcopu ábo Presbyteru, od wszech Episcopow ápellácya nie idzie: tolko do własneho Papy Rzymskiego.* Tamże prawidło czwarte: *Episcopá złożonego ná iego mieysce nie stáwiáć innego, ieśli Rzymski nie roskaże.* Tot bowiem rozeznáiet ábo posowie icho. *Prawidłá Ruskiego kościołá.* *Prawidłá Ruskiego kościołá o ápellácyách do Papieżá.*

W Soborze Chálcedońskim prawidło dziewiąte: *Episcop z*

Episcopem ieśluby miał prza, do cudzego Episcopá nie mogą się vdáwáć, bo to Rzymskiemu osudzić należy. Niechże w te práwidłá ten krzywolog weyrzy/ á sam się iemi potepi. Co mowi z heretykámi: iż ná Synodźie ßostym Karthagińskim Sozymus Papież zfałßowáne o ápellácyách Kanony Niceńskie vkázował/ y tym sobie moc te do sądzenia Biskupow iednał: to się długimi dowody wielką nieprawdą pokázuie. Dwoie były Concylia blizko siebie/ Niceńskie pierwßie y Sárdyceńskie/ ktore zá iedno Concilium poczytano: iż ná nich iedniż Biskupi mało nie wßyscy byli. á w Sárdice samo tylo wyznánie Niceńskie vmocniono y potwierdzono. Zá czym y Kanony Niceńskie z Sárdyceńskimi pomießáne były. y w nich się on Kanon o ápellácyách náydował. y dla tego Sárdyceński Kanon Niceńskim názwał Papież Sozymus. Jáko y po dźiś dzień Carogrodzkie wrote wyznánie/ y Symbolum Niceńskim się zowie/ iż Niceńską wiárę zmocniło/ przydáiąc nieco. Lecz onego Afrykáńskich Biskupow/ y o ápellácyách do Rzymu/ y o Kanonie Niceńskim/ wątpienia koniec táki był: iż się wßyscy pod sądy Papieskie podáli. Bo ták w liśćie swoim do Bonifácyußá/ ktory po Sozymie nástąpił/ pißa: iż to co do nich Sozymus Papież pisał o ápellácyách/ koniec má y zgodę. A to máiąc iuż pewną spráwę/ iż Kanon o ápellácyách w Sárdyceńskim się Concilium nálazł. á Kanony Niceńskie z Alexándryey do nich posłáne/ zfałßowáne były. y do Celestyná/ ktory po Bonifácyusie ná stolicy śiedźiał/ pißąc/ z ápellácyey się nie wyimuią: ále tylo o to proßą/ áby tym co z Afryki przychodzą/ nie łácno vchá dawał. O czym ś. Augustyn/ ktory ná tymże ßostym Afrykáńskim Synodźie był/ wiernym iest świádkiem/ ktory w liśćie 157. zwierzchność Papieską nád Afryką wyznawa/ y Bonifáce° Papieżá wielce wychwala/ y do ieg° sądu Biskupá z Afryki odsyła. Ep: 26. y náporym záwżdy Afryká zwierzchność nád sobą Papieską w duchowieństwie ználá.

O zfałßowániu Canonow o ápellácyách.

Niceńskie Canony z Sárdyceńskimi pomießáne.

Augustep: 157.

Epist: 26.

ROZDZIAL IX.

Papieżowie w wyrokách swoich około wiáry pobłądzić nigdy nie mogą, yżaden z nich heretykiem nie był.

Boli to

BOli to tego Krzywologá / iáko y iego towárzyſze hereſyki / od ktorych ná ś. Kościoł ſzátáńſkie oreża y falſze bierze/ gdy náuczamy: iż Papież ná ſądzie o wierze zábłądzić nigdy nie może. Te prawdę ſtáwim ná onym fundámencie y obietnicy Bogá y Páná náſzego / gdy do Piotrá rzekł: *Simonie, Simonie, oto ſátan chce was wyśiewáć iáko pſenicę, á iam o cię prośił, áby wiárá twoiá nie vſtáwáłá. y ty potym náwrocony, poſilay brácia ſwoię.* Ktorymi ſłowy dwá mu obiecał przywileie: ieden ná oſobie iego/ áby w záprzeniu záraz powſtał: á drugi ná potomki iego/áby nigdy práwey wiáry nie trácili/á brácią w niey poruczoną ſobie vmacniáli. Piotr ś. gdy ſię záprzał Páná/ ſłowy tylo vpadł/ ále wiáry w onym vpadku nie ſtráćił. iáko mowi ś. Chryzoſt: *Nie rzekł*, práwi / *Pan, nie záprzyſz ſię mnie: ále rzekł, wiárá twoiá nie vſtánie. Bo z iego ſię łáſki ſtáło, iż wiárá iego nie vſtáłá.* O czym y Theophiláktus pięknie mowi: *Acz krotko toba Pietrze zátrzęſna: maſz iednák zákryte naśienie wiáry: choć liśćie wiátr przypadáiący obiie, korzeń żyć będzie, y nievſtánie wiárá twoiá.* Słowne záprzenie dobrze do liśćia przyrownał/á wiárę do korzeniá/ ktorego wiátry nie obaláią. Ná drugi przywiley iego ná potomki/ y te ſię też ſłowá Páńſkie ściągáią. Jáko ś. Chryzoſtom ná to mieyſce piſze: *Sam to*, práwi / *Bog vczynić mogł, iż Kościoł ná iednym rybaku mężu podłym vfundowány, zá tákimi náwáłnośćiámi nie vpada.* Te ſłowá nie tylo ſię ná oſobę Piotrá ś. ściągáią: ále y ná iego potomki. Bo kościoł záwżdy trwa / á oſobá Piotrá ś. do czáſu. A Cyrillus v ś. Thomaſzá in Catena ták mowi: *Dla tey Páńſkiey obietnice kościoł Apoſtolſki Piotrow od zdrády y oſſukánia heretyckiego czyſty trwa.* Co y Theodoretus Epiſt: ad Renatũ Pręsb: Rom. twierdźi/ piſząc iáko ieſt wyżey: *Tá świętá ſtolicá trzyma rząd kościołow wſzytkiego świátá, y dla innych, y dla tey przyczyny: iż záwżdy od ſmrodu heretyckiego wolna zoſtawáłá.* Opuſzczam Łáćińſkie Doktory. ſámá rzecz vkázuie / iż opoká y fundáment gdyby vpadał/ wſzytkoby budowánie kościelne y kościoł Chryſtuſow vpadł. Trwáć tedy fundáment muſi poki kościoł trwa. Piotr ś. vſtąpił / ále iego naſtępnicy tenże fundáment mocą Bożą zátrzymawáią. Páſterzem ieſt Piotr owiec Chryſtuſowych/ktore záwżdy trwáią/á Piotrá mieć muſzą: kto-

Dwá Piotrá ł. przywileie.

Piotr ł. wiáry w záprzeniu nie ſtráćił.

Chryſoſt: Hom: 83. in Matth. Theophil: in Luc. cap: 22.

In hunc locum

Vt ſupra.

Budowánie bez fundámentu nie ſtoi.

ßa: ktory gdyby zábładził / wßytkieby owce ykośćioł záwießony był.

Concilia bez Papieżá błądzity.

Przeßłe wieki doznały tego / iż y Concilia bez Papieżá y tego Piotrá błądziły / y wiárá ich vstawałá. iáko Aryminskie / Ephesskie / Cárogrodzkie / ktore ßiodmym chćieli zwáć / y ine. A Pátryárchowie wiárę trácili / y heretyctwá náuczáli: ſámey Rzymskiey ſtolice wiárá nigdy nie vſtawałá.

Pátryárchowie błądzili y wiárá ich vſtawałá.

Cárogrodzka ſtolicá nie tylo heretykámi / ále árcy heretykámi y kácermiſtrzámi oſádzona bywałá. Ná niey był Mácedonius / Neſtorius / Sergius / kácermiſtrzowie / okrom inych zá heretyki idących / zwłaßczá zá Ceſárzmi złemi / iáko Pirrhus y Páwel / y ini obrázoborce. Alexándriyſka miáłá Georgie° y Lucyuſá Aryany / miáłá Dioßkorá Eutychiana / y Cyruſá Monotelitę / y innych. Antyochenſka tákże miáłá Páwłá Samoſáteńá kácermiſtrzá / Gnáfeá Eutychiana / Mákárego Monotelitę / y inne. Jerozolimſka miałá Janá Origeniſtę / y przednim Eutychiuſá / Ireneußá / Hilárego / Aryany. Lecz ná Rzymskiey żaden hereryk nie ſiedźiał / zá moca oney modlitwy Páńſkiey / á by wiárá Piotrowá nie vſtawałá. A ſtąd Rufinus rzekł in expoſitione Symboli, one ſłowá: *W kośćiele miáſtá Rzymſkiego żadne ſię kácerſtwo nie záczęło, y tám ſtáry obyczay záchowuia.* Domyſłek krzywologá nic nie waży. Jeſli / práwi / Papieże byli w obyczáiách złemi / tedy y w wierze błądźić mogli. Nie wßyſcy ták vpadáią. grzeßni wiáry nie trácą / á Papieże z oſobnego przywileiu Bożego to máią: áby nieblądźili w wierze chocby byli nagorßy. plećie krzywologowie áby Liberius y Honorius Papieże byli heretykámi.

Heretycy ná Pátryárchiách.

Liberius Papież nie był heretykiem.

Epiph: Hær: 75 Baſil: epiſt: 74. Athan': in vtraq; Apolog. Theod: lib: 2. cap: 16.

Liberiuſá ſtárzy y rowiennicy iego Grekowie / zá świętego máią go y czczą: iáko Epiphánius / Báſilius / Athánáſius / Theodoretus. ále krzywolog niewie co ſię w Cerkwiách y w kśięgách Słowieńſkich y Mßałách dźieie. Nákoniec ći wßyſcy świádczą / iáko był wielki obrońca wiáry przećiw Aryanom y Mácedonianom. Aczkolwiek Athánáſius y Hieronymus piſzą o nim / iż ſię ná wygnániu od heretyka Ceſárzá wſteſkniwßy / ná potrepienie Athánázego przyzwolił. nie o wiárę: ále o złe obyczáie / ktore mu Aryani zádawáli. y podpiſał Syrmińſkie wyznánie /

znánie / ktore było práwowierne przeciw Photynowi / iedno słowá consubstantialis nie miało. Jeśli w tym zgrzeßył / vśły tylo nie sercem. záraz pokurował / iáko Piotr ś. y Marcellinus / á prawdy Katholickiey záwżdy áż do śmierci bronił / y żadney herezyey nie náuczał. Márcellinà Papę męczennikà sławnego / krzywolog bałwochwálcą czyni. toć y Piotrá świętego potrapi. O głowo bez mozgu.

Honorius nigdy heretykiem nie był. co sie z iego listow dwu do Sergiußá Cárog: Pátryárchy pokázuie. w ktorych żádnego błędu nie máß: iáko go wymawia y broni ś. wielki on Máxymus od Cesárzá męczony. y słowá iego wykłada w rozmowie z Pirrhusem Patryarchą Carogrod. vkázuiąc iż iedne wolą w Chrystusie przyznawał / ale ludzką. Nie ták iáko v nas w náturze grzechem skázoney / dwie woley są: iedna rozumna / druga rozumowi sie sprzećiwiáiąca. Tákiey w Chrystusie nie było / iedno iedna ludzka / á druga boská. Tak go obmawia ś. Máxymus. Honorius. *Máximus wymawia Honoriußá.*

Rzecze sprzećiwnik: á czemuż go ßoste Concilium zá heretykà vdáie / y ánáthemę nań kładzie / liczac go z Sergiußem / Cyrusem z Monotelitámi? Ná to mowim: iż Greccy pisárze / rozpisuiąc to Concilium ßoste / w tey mierze vragáiąc Łácinnikom / ono zfałßowáli. Co świádczy Anástásius Bibliotecárius / przywodząc świádká Greckiego / ktory to mowi / Theophaná Izaurá. Bo nie nowiná Greckim złym pisárzom księgi fałßowáć / y kárty drápáć: gdyż y ná tym ßostym Synodzie Act: 12. & 14. ćiż oycowie / iáko sie niżey nápisało / doználi / rewiduiąc piąty Synod / iż weń zmyślone listy Wigiliußa Papieżá y Mennyi Pátr: Cárogrod. włożono / y trzy szpetny przyßyte do piątego Concilium iemi nápełniono. y inßy ießcze dowod ieśt: iż Honoryußá fałßywie miedzy heretyki ná ßostym Concilium włożono. Ten takiieśt. *Czemu go liczą miedzy heretyki.* *Zfałßował Cõcilium pisarz.* Actione 12. 14.

Ná tym Concilium ßostym czytano liść Agátoná Papieżá / pisány do Cesárzá / w ktorym mowi: *iż stolicá Piotrá ś. nigdy żadnemi heretyckimi nowinámi zmázána nie byłá, ále záwżdy náukę y wiárę od Apostołow wzięta zátrzymátá, wedle obietnice Chrystusowey: Pietrze, práwi / nie vstánie wiárá twoiá, y ty potwierdzay brácia twoię. Widząc ße Cesarzu, iż się słowá y obietnice Páńskie iszcza, y ten Piotr potwierdza brá-* *Liść Agátoná Pap: ná ßostym Zborze.*

cia. Co iż moi wſzyſcy przodkowie czynili, wſzytkim to ieſt iáwno. A wyliczáiąc tám heretyki Monotelity/ Cyruſá/ Sergiuſſá/ Pirrhá/ Páwłá/ Piotrá/ Theodorá: nie kładźie z nimi Honoryuſſá. Ten liſt Agáthoná czytany był wſzytkim onym Oycom ſzoſtego Concilium/ y nie tylo mu nie przygánili/ ále záwołali: Nie ták Agáthon/ ále przez Agáthoná Piotr mowi. Mogli rzec y ſprzeciwić ſie mowiąc: Oto Honoryuſz Papież przodek twoy był heretykiem Monotelitą. Ale nie rzekli. Greczyn go iákiś wtrącił fałſzuiąc piſmo. A iáko ono Concilium ſámo z ſobą zgádzáć ſie nie miáło/ á ſobie przeciwne być mogło? Mocno tedy tá prawdá ſtoi: iż żaden z Papieżow heretykiem nie był. A gdy o wierze wyroki z vrzędu ſwego czynią/ á brácią w niey potwierdzáią: od prawdy práwowierney vſtąpić nie mogą. kręci ſie Krzywolog/ ále trudno wykręcić/ y z ſwoim Miluſem/ y z ſwemi heretykámi dźiśieyſzemi/ktorzy ná ten wywod około Honoryuſſá/ odporu dáć nieumieią.

ROZDZIAL X.

O Grekách y Pátryárchách Cárogrodzkich, iáko długo w iedności kośćielney y pod poſłuſeńſtwem Papieſkim żyli, y iáko ſię od niego odrywáiąc záſię wracáli.

PRzez tyśiąc lat bliſko Grekowie z ſwoimi Pátryárchámi w iedności kośćielney y pod poſłuſeńſtwem Biſkupow Rzymſkich zoſtawáli (okrom czáſow heretyckich Aryanſkich/ obrázoborſkich/ w ktorych nieſpokoyne zamieſzki/ ále nie długie bárzo bywały. Bo śiedm Conciliy ábo oſm powſzechnych ſpolnie z ſobą w zgodźie y iedności odpráwili/ ták wſchodni iáko y zachodni Biſkupi. Siodmy przeciw obrázoborcom Niceńſki wtory czynili/ roku P. 790. zá czáſu Adryaná Papieżá. Ná wſzytkich śiedmi ſwietych Concyliách/ pierwſze mieyſce miał/ y poſłowie iego/ Papież. y on zá pozwoleniem Ceſárzow wſzytki ſkładał/ y ziáchać ſie ná nie roſkázował/ y co poſtánowili Oycowie oni/ ná to potwierdzenia iego záwżdy proſili. Co ſie z dźieiow tych Conciliy iáſnie bárzo pokázuie.

Śiedm ábo oſm Zborow ſpolnych.

Papież ie ſkładał, y pierwſze mieyſcá ná nich miał.

Po śiodmym około roku P. 860. Ignácyus Pátryárchá Cárogrodzki/ v wſzytkich Grekow zá ſwietego poczytány/ Bárdo przemo-

Rok 860. Ignácyus Cárogrodz. Pátryár.

przemożnego páná / ktory v Cesárzá Michálá synà Theophilá / wszytkim rządźił / wyklął / y do kościołá nie puścił: o sprośne iego káźirodztwo / y własney żony opuszczenie. Czym rozgniewány / Ignácego zá namową Cesárską / nie tylo z stolice zrzucił / ále go do więźienia w grob iákiś podał / y porym do Mityleny wyspu wygnał: á Phocyuszá człowieká świeckiego Eunuchá ábo rzezáncá / ále bárzo vczonego / ná iego mieysce posádźił. Czym obrázony Mikołay pierwszy Papież / wysłał swoie posły do Cárogrodu / tylo ná wźięcie spráwy y ná scrutinium rzeczy oney. Lecz posłowie iego od Bárdy osukáni / niesłusznie Phocyuszá ná stolicy potwierdźili / y Ignácego potępili. O czym wźiawszy Papież Mikołay lepszą y prawdźiwą spráwę: Concilium w Rzymie zebrał / y ná nim posły swoie pokarał / dostoieństwá im odeymuiąc. A przywrocił ná stolicę Cárogrodzką Ignácego / á Phocyuszá zrzucił. Pisze Gennádius: iż sam Mikołay Papież dla oney potrzeby kościelney do Cárogrodu ieźdźił / y Michálá Cesárzá od Phocyuszá odstrászył / y przywrocił Ignácego. Lecz záś wygnány był Ignácyus / áż roku P. 868. Adryan wtory Papież Concilium w Cárogrodźie złożył / ktore ośmym Láćinnicy zowią / zá czásow Bázyliuszá Mácedoná Cesárzá: y tám Phocyuszá ze wszytkimi Oycy zebránymi znowu z stolice Cárogrodzkiey zrzucił / y posádźił Ignácego. O tym Concilium milczą Grekowie. Bo sie ná nim moc / y rządzenie Papieskie z wyczáyne bárzo pokazało. My ie ośmym zowiem.

1. *Pierwsza schizmá Phocyuszá. Bárdá.*

Osukánie posłow Papieskich.

Gennadius de Primatu.

Rok P. 868. Ośme Concilium ná Phocyuszá.

O ośmym tym Zborze milczą Grekowie.

Ná tym Concilium czytáią sie słowá Cesárzá Bázylego tákie: *Iż naświętszy Pátryárchá ná swoię stolicę przywrocony iest: nie z mego to roskazánia posło: ále dáleko przedtym naświętszy y przebłogosłáwiony Papież Mikołay o wszytkim spráwę máiąc, z Synodu to posłánowił, áby przywrocony był,* (Ignácego rozumie) *y ze wszytkim kościołem Rzymskim przeklął te wszytkie, ktorzy się temu sprzećiwili. Przeto my o tym iego wyroku wiedząc, y boiąc się klątwy od niego wydáney Zborowi, rozsądku kościołá Rzymskiego posłuszniśmy być chćieli, y przetośmy go ná iego stolicę przywrocili.* Obácz y z tych słow tego Cesárzá / iákie posłuszeństwo oddawał kościołowi Rzymskiemu w kościelnych spráwách. y ták byli Grekowie w kościelney iedności przez ten czás / y był przystoyny miedzy Chrześćiány pokoy. To sie dźiało okolo roku P. 869.

Cesarz się klątwy Papieskiey boi.

W tym

Phocyus wiele y iádowićie pisał ná kośćioł Rzymski.

W tym roziádły Phocyus / wiele potwarnego pisma wydawał ná kośćioł Rzymski/ przyganiáiąc mu o wiáre około pochodzenia Duchá ś. y o przásny chleb w ofierze ś. y ine fszczere potwarzy zmysláiąc / srodze Greki wszytkie ná kośćioł ś. obiatrzył. y od onego czásu wzwaśnieni byli Grekowie ná kośćioł Rzymski. A gdy Jgnácyus Pátryárchá vmárł / znowu Phocyuszá ná iego mieysce wtrácili. ktory wiecznym nieprzyiácielem Rzymskim Biskupom zostáiąc/ á záwżdy przećiw im pisząc: y ná swoie nástępniki y ná wszytke Grecys/ iad on gniewu y potwarzy swoich wylał.

Cesárze Pátryárchy zniewolili.

Od onego czásu Pátryárchy Cárogrodzkie: Cesárze ich/ iáko/y kiedy chćieli/ podawáli y składáli: y tegoż sámego Phocyuszá Leo Philozoph Cesarz z stolice záś zrzucił / y ine po nim/iáko chćieli y roskázowáli/ ná práwá kośćielne/ ná Kanony/y stan Biskupi nic niedbáiąc. Bo gdy od prawdźiwego duchownego stárszego swego Papieżá Pátryárchowie Cárogrodzcy odstąpili: w rece y w rzad świeckich pánow/ślusznym od Bogá karánim/wpádli. Ná co sie stáry pisarz Grecki historyk Roniatás żáłuie. Jednák że ieszcze byli iáwnie od posłuszeństwá nie odpadli: błędy Láćinnikom przyczytáli/ále ich nie wyklináli/áni zá heretyki mieli. Aż dopiero nieszczęśliwy / y nád inne iádowity y szaleńszy Michał Pátryárchá Cárogrodzki/ názwány Cerulárius/ roku P. 1053. począł Papieże wyklináć/ y Láćińskie klásztory z Cárogrodu wymiárać/ y kośćioły im odeymować. y Bulgáry/ktore Mikołay Papież do wiáry ś. przez Cyryllá y Methodyuszá Biskupy Slowieńskie náwrocił/ náiachał/y moca ie Cesárska do rego przymuszał/áby Láćińskich kápłanow odstąpili/á do Greckich przystáli.y przewiodł to/iż Rzymskie duchowieństwo stámtąd wygnał. O co sie Papież Leo dziewiąty záwziawszy/ list pisał do Michálá bárzo vczony y dzielny/ ktory po dźiś dzień czytamy/y posły swe do niego posłał/ przez ktore sie vspokoił/ y do posłuszeństwá kośćiołá Rzymskiego z swoimi Grekámi y Cesárzmi wrocił.

Zapłátá niepoſłuszeństwá.

Coniatas.

2. Wtora Schismá. Michał Pátryárchá.

1053.

Z Bulgáryey Grekowie Láćinniki wygnáli.

Ruś do Chrystuszá obrocenie.

W tym Ruskie kráie wiáre świętą Chrześćiáńską / á Polskie málo co przedtym/ przyiely. Ruś do Cárogrodu / á Polacy do Rzymu/ iáko ktory n było bliżey/ posły swoie wysłáli/ o kápłany y Biskupy prosząc. Byłá ná ten czás zgodá y iednosć, co po práwidłách

widłách Oycow świętych Słowieńskiego y Bulgárskiego ięzyká v Ruśi dobrze znáć. w ktorych przełożeństwo nád kościoły wszytkimi Papieżowi dáią / y ápellácya do niego vtwierdzáią. Bo nowi Grekowie takie rzeczy z ksiąg swoich stárych wymiátáią y wymázuią.

W roku záś Páńskim 1088. ziácháli sie Grekowie y Láćinnicy w Barze. y tám znowu iedność / od ktorey byli odpádli / vtwierdzili / y one przygáne o pochodzeniu Duchá ś. y od Synáſ z kościołá ś. znieśli / y stárowieczne posłuszeństwo Vrbanowi wtoremu oddáli. Ná tym Concilium był naś Láćiński zacny Doktor y ś. Biskup Anzelmus Kántuáryeński / ktory też ksiegi vczone o Duchu świętym przećiw Grekom nápisał. 3. Trzećia schizmá. Barska vnia. Anzelmus ná Barskim Concilium.

Pod ten czás też vczony bárzo Greczyn Vgo Etherianus nápisał ksiegi o pochodzeniu Duchá ś. y od Synáſ przećiw swoim Grekom / Láćiński kościoł od nich spotwarzony oczyśćiáiąc. W tych ksiegách te słowá ma: *Z tych, práwi / iáśnych wywodow widzieć śię może, iż Piotrá ś. y iego potomki, vczynił Chrystus ná wszytkie mieki przełożonymi, y głowa nie tylo Láćinnikom, ále y Grekom zachodnym, y południowym kráiom wszytkim, y Ormiánom, y Arábom, y Zydom, Mádiánitom, y wszytkim wschodnym y południowym stronom.* Pisał ná Greki Vgo Etherianus.

Potym roku P. 1139. wszyscy społem Grekowie y Láćinnicy / ziácháli sie do Rzymu ná Láterańskie Concilium / zá Papieżá Innocencyuſá wtorego. Ná tym Concilium był sam Pátryárchá Cárogr. y tám posłuszeństwo oddáli / y zwierzchność Papieską nád sobą przyználi. Co sie z listu ś. Bernárá pokázuie. Epist: 126. 4. Czwarta schizmá. 1139. Bern: ep: 126.

Roku záś 1180. gdy Alexius Cesarz Cárogrodzki bárzo Papieżá y kościoł czcił / y w Láćinnikach sie bárzo zákochał: Grekowie to w nim gániąc / onego páná swego zábili / y posłá Papieskiego ścietego po rynku włoczyli / y głowę iego v pętá vwiązawszy / okrućieństwo wielkie y nád innymi Láćinniki czynili. O czym nápisał ich Koniátá y Gwilhelmus Tyrius. Zátym tegoż czásu Turcy krolestwo swoie záczęli / y z Othomáńskiego domu y fámiliey pierwszego sobie krolá obráli / ná zgubę onego Greckiego odszczepionego páństwá. 5. Piąta schizmá. 1180. Páná zábili y posłá Papieſk. Otomani Turcy nástáli.

Potym zá stárániem Papieżow / ktorzy przedsie o Greckie sie zbáwienie y do kościołá przywrocenie stárali / y zacne posły y

ludźie vczone do Cárogrodu posyłáli/ ná ich one ſaleńſtwá niedbáiąc / rychło ſie zás vpámietali. Bo roku P. 1273. Grzegorz dźieśiąty Papież/ vczynił Concilium w Lugdunie/ ná ktory Greki przyzwał/gdźie 500. Biſkupow było/y ſam Ceſarz Cárogrodzki/ iáko drudzy piſza/ Michał Páleologus był ná tym Concilium. A tám zás z Greki wſzytko vſpokoili/ y one ſwary o pochodzeniu Duchá ś. y znowu ſie z iednoczywſzy / poſłuſzeńſtwo oddali. O czỹ piſze Nicephor Gregorás/y Páchimeres/ Grekowie obádwá.

1273. 6. Szoſta ſchismá, Lugduńſka vnia. Gregor: lib: 5. Pachim: lib: 5.

Bekus Pátryárchá vniey przyiaćiel. Blemmidis Greczyn broni Láćinnikow. Durandus.

W ten czás ná Cárogrodzkiey ſtolicy śiedźiał Bekus / bárzo wielki tey iedności miłośnik. ktory ſie z ſercá o nie ſtárał/co o nim nápiſał Gregorás y Glikás Grekowie. W ten czás też żył bárzo vczony y ś. Greczyn Nicephor Blemmidás/ ktory przećiw ſwoim Grekom bárzo vczone księgi wydał/broniąc Papieſkiey zwierzchnośći/ y całośći świętey wiáry. O czym świádczy Gregorás/ ácz nieprzyiaćiel Láćinnikom / y náß Gwilhelmus Durándus. ktory w tym wieku iego był rowiennik. W ten czás też Láćinnicy y Chrześćiánie wyprawili ſie ná Turki y Sáráceny do Bożego grobu/y ośmdźieśiąt lat trzymáli Cárogrod/ w iednośći kośćielney y poſłuſzeńſtwie Greki zátrzymawáiąc.

7. Siodma ſchismá. 1332. Gregoras lib: 10. Rom: Hiſt. Diſputácye z Grekámi y ogniem. 1338. Bárlá.ámus mnich.

Rychło ſie zás Grekowie do ſwoiego odſzczepieńſtwá wrocili/ y roku P. 1332. zá Andronikà mnieyſzego Páleologá Ceſárzá Cárogrodzkiego/ piſze Gregorás Greczyn / iż Papież poſłał do Cárogrodu dwu Biſkupow / ktorzy Grekow vpominali / y ná dyſputácye wyzywáli / y w ogień o one prawdę wniść chćieli. Ale nikt ſie znimi wdáć w rozmowę one nie śmiał. Bo żaden ſie/mowi Gregorás / rowny im w náuce nie nálazł. A roku P. 1338. Bárlá.mus mnich z Rálábryey/ przez trzy látá mieſzkáiąc w Cárogrodźie/á ná Greki wołáiąc/ y one ná dyſputácye wyzywáiąc/ nic nie sprawił / y wygnány ſtámtąd do domu ſie wrocił. To piſze tenże Gregorás.

1400. Poſłowie Pap: grozili pomſtą Bożą Grekom.

Nákoniec piſze Gennádius Cárogrodzki Pátryárchá / ktory mogł żyć máło co po tych czáſiech około roku P. 1400. iż pámięta gdy w Cárogrodźie młodym będąc / poſłá Papieſkiego ſłyſzał dyſputuiącego przy Bárlá.mie mnichu / o Papieſkim przełożeńſtwie. ktory ták mowę ſwoię zámykał: *Ia wáſze wymowki y zádawánia vmiem rozwiązáć y roſtrzygnąć: ále wy tylo plotkámi ſię y kłamſtwem*

báwićie.

bánićie. Dla tegoż to mowię, co mi y innym Grekom mowić roſkazano. Papież ták mowi: Ieſli chcećie á ſłuchać będźiećie: dobrego ná ziemi zážyćie: á ieſli niechcećie, á nie vſłuchaćie, od mieczá poginieće. czytay/ mowi ten Pátryárchá/ ieſli ſie ták ſtáło.

Trwálá niezgodá Grekiego odſzczepieńſtwá áż do Concilium Florenckiego / ktore było roku P. 1439. ná ktorym oſtátnie było ziednoczenie y vſpokoienie/o ktorym ſie mowić będźie/to potwierdźiwſzy. Naprzod rzec ſie może/iż Grekowie iákoby záwżdy byli pod poſłuſzeńſtwem kośćielnym. Bo przez tyśiąc y ſto lat máło nie vſtáwicznie w nim trwali. przez cztery ſtá lat często ſie odrywáli/ ále ſie záś wracáli. y żadnego ſtá lat ledwie nie było/żeby co ſie v nich o tey świetey iedności nie woznowiło. w ktorey iż byli nieſtáteczni / karał ich tym Pan Bog: iż gdy od Papieżow odſtępowáli/v pánow y Ceſárzow ſwoich w tyrańſką moc wpadáli/ ktorzy Pátryárchy y inne Biſkupy dawáli y ſkładáli / iáko chćieli/ y wierzyć im y náuczáć wedle ſwey myśli kazáli. O czym nápiſał ich Koniátá/ *iż Ceſarzowie Greccy wzięli ſobie moc ná duchowne y ná kośćioły, práwá im ſtániąc iáko chćieli.* Co ſie y dźiś w Moſkwie dźieie. Co każe Hoſpodar to być muśi/y w wierze y w kośćiele. y tu w Ruśi tákąż każń Pan Bog ná nie puścił: iż świeccy duchownymi rządzą/ y nie owce zá páſterzmi / ále páſterze zá owcámi idą. co ieſt karánie odſtąpienia od własnych ſtárſzych ſwoich przełożonych. Bo kto własnego ſwego przełożonego nie ſłuchá/ iego też iemu podlegli nie ſłucháią. Jáko Papieżowi poſłuſzeńſtwo wypowiedźieli: ták ie ſwoim świeckim czynić y poniewolnie oddáwáć muſzą. á nie tylo ſwoim świeckim / ále dźiś y pogánom. Czego ſie żal Boże.

Florenckie Cōcilium 1439.

Grekowie máło nie záwżdy w vnęy trwáli.

Pokaránie Pátryárchow.

Coniata lib: 6. cap: 5.

ROZDZIAL XI.

O oſtátnim ziednoczeniu Grekow ná Synodzie Florenckim.

Eugenius Papież czwarty.

Nieuſtáiąca y gorąiąca miłość Papieżow śś. ku zbáwieniu ludzkiemu/y vſpokoieniu Chrześćiáńſtwá / nigdy o koło náwrocenia Grekow nie przeſtáwáłá. Eugenius czwarty z wielką práca y nakładem obwieścił wſzytkie ná świećie Chrześćiány: nie tylo Greki/ále y inne Pátryárchy/y Ormiány/ y Murzyny/ y Jákobity: proſząc áby ſie do Ferarzá ziáchali:

Swiat ſie wſzytek Chrześćiáńſki ná Concilium Florent. ziáchał.

skad sie potym do Florencyey przenieśli/ roku P. 1438. A 1439.

Cesarz Grecki ná Synodzie Florenckim.

przyiáchał ná ten wielki Synod sám Grecki Cesarz Jan Páleologus z Pátryárchą swym Jozephem / y z przednieyszymi y vczeńszymi Biskupy. y cały rok ná rozmowách y dysputácyách z Łácinniki trwaiąc: poználi prawdę/ ktorą Apostolski kościoł Piotrá ś. záwżdy trzymał y podawał. A zwłaszcza około onych piąci ártykułách/w ktorych Grekowie niesłusznie kościołowi Rzymskiemu przyganiáli: iż Duch ś. pochodzi y od Synà: iż ták w przásnym iáko w kwásnym chlebie/ chwálebne iest przenaświętszego Sákrámentu poświęcánie y ofiárowánie: iż świeci Boży iuż w niebie záraz po wyściu z ciáłá pátrzą ná twarz Bożą: iż czyściec iest: iż Rzymski Biskup namiestnik iest Chrystusow / y następnik Piotrá ś. y głową wszytkiego Chrześciáństwá / ktoremu w Piotrze świętym dána iest zupełna moc ná rządzenie wszytkiego kościołá. Te święta iedność spolnie tám skończywszy/ spisawszy / y zápieczętowawszy/ rozieżháli sie. A Jozeph Pátryárchá po skończeniu wszytkiego/ będąc stárym támże vmárł/ táki testámẽt przá-

Pięć ártykułow

Iozephá Pátryárchy testámẽt.

wie przed skonániem nápisawszy:

Jozeph, z miłośierdzia Bożego Cárogrodzki y nowego Rzymu Arcybiskup, y Ekumenicki Pátryárchá. Iżem ku końcu żywotá mego przyszedł, dla tego z powinności mey, synom miłym z táski Bożey moie wyznánie tym listem oznáymuie. iż to co Kátholicki y Apostolski Páná IEZV Chrystusow kościoł Rzymu stárego trzyma, y święci: to ia wszytko trzymam y wyznawam, y ná nim wielce przestáię. Przebłogosłáwionego też Oycá oycow y nawyższego Biskupá Rzymu stárego, Papieżá, przyznawam być Páná nászego IEZVSA Chrystusá namiestnikiem. tudzież też iż czyściec dusżny iest, nie przę. Dan we Florencyey 8. dniá mieśiącá Czerwcá. Roku P. 1439.

Marek Epheski vporny.

Nálazł sie ieden Márek Epheski Biskup / ktory będąc ná Synodzie/ vpor trzymał/ á ná wywody y prawdę nic mowić niemiał. Co ná każdym práwie Synodzie Generálskim bywało: iż kilá ábo kilánaście Biskupow hereryckich z wietszą sie y lepszą częścią Oycow śś. nie zgadzało. á tu ieden tylo sam śmiał sie ták wielkiey gromádzie Oycow śś. sprzeciwić. O co nic niedbáli

Gennádius był ná Florenckim Zborze.

święci oni Oycowie/z vporu sie iego śmieiąc. O nim nápisał Gennádius Grecki/Pátryárchá Cárogrodzki/ ktory z nim ná tym Synodzie był we Florencyey ieszcze człowiekiem świeckim/te słowá:

Wierzćie

Wierzćie nam, do Grekow mowi / *iż wam dobrze rádzim, y owßem nie wam, ále prawdzie. á nie ták hárdo ná nas ſię żáłuyćie, iákobychmy z proſtoty y niewiádomośći Synodu vſłuchali: boſmy tám święte ludzie widzieli, y wywodámi ich zwyćiężeni, zá Láćinnikámiſmy poßli: y owßem nie zá Láćinnikámi, ále zá ſtałą y práwą opoką Piotrá, y zá wiárą zdrową Theologow, y náuką onych Boſkich mężow, ktorzy ná tym Synodzie przodkowáli, przed ktorymi Epheſki Márek niewiedząc co ſię znim dzieie, y zádawániu ich odpowiedzi im dáć nieumieiąc: vćiekł* (do ſwey goſpody) *y gdy go brát Ian* (Turekrematá) *ktory z nim diſputował, wołał á mowił: przywiedźćie tu Epheſkiego, niech ſłyßym co ná to powie. y przyzwał go Synod,* (to ieſt Oycowie oni) *ábyprzyßedł, á on niemoc ſobie zádał. Y ná drugiey Seſſyey brát Ian mowił: niech tu przyidzie Epheſki, niech przyidzie. nie przyßłoi mu mowić,* (w kaćie) *á náßych odpowiedzi nie ſłuchać. Drugi raz go záś Synod iuż práwnie przyzwał ábo pozwał: ále przyść niechćiał, y ták gdy nie vſłuchał, Synod dekret vczynił. A on ſię ſprzećiwiał nie iáwnie, ále pokątnie. y ták go zá nieprzyiaćiela ś. Soboru oſądzono. Lecz iuż vmárł, á iáko gębá ona, ktora ná ś. Synod márczáłá, y z iáka ſromotą przy czáſu ſkonánia żywotá ſwego ſkończyłá, wiedzą ktorzy ſię náuczyli prawdy mowić.* Poty Gennádius.

Był ná tym Synodźie Florenckim znáczny bárzo y vczony Metropolitá Kiiowſki / y wßytkiey Ruśi Iſidorus / ktory z ſtrony Ruſkich kráiow nie tylo ná Synodálſką zgodę y wiárę zezwalał / ále iey miedzy ſwoią Ruśią y w Moſkwie mocno popierał / y w Grecyey innym práwowiernym / wiele pomagał. W Saczu / gdy ſię ze Włoch wracał / w náßym kośćiele Láćińſkim Mßą ś. ábo Liturgią miał / y tám od Zbigniewá Biſkupá Krákowſkiego / z wielką czći przyiety ieſt / iáko piße náß Miechowitá. y w krolá Władyſłáwá Polſkiego y Węgierſkiego / przywiley ſwoiey Ruśi otrzymał / ktory ieſt po dźiś dzień przy Metropolitách. Co ſię po Synodźie w Grecyey działo / powie nam ten że Gennádius.

Sydor Metropolitá Ruſki, Ruś ziednoczył.

W Saczu miał Liturgią.

Teraz ſłowá drugiego Greczyná / co o tym Synodźie Florentſkim / y o ſwoich Grekow vporze y złośći nápiſał / położe: Laonicus Calcocondilla piße de rebus Turcicis lib: 1. *Rzymiánie, powiádá / y nawyższy Biſkup ich, żadney pogody nieopußczáiąc, poſyłáli do Grekow, ábyſię ziáchamßy ná iedno mieyſce, y Concilium ábo Sobor czyniąc, zgodę z ſtrony wiáry świętey miedzy ſobą ſpoili. Lecz Grekowie przez wiele lat ſwary przeciw Rzymiánom wßczynáiąc, niechćieli oycowſkiego nabożeń-*

Laonicus Calcocondillá, co piße o ſwoich Grekách.

De rebus Turcicis lib: 1.

nabożeństwá swego zámieszáć. Nákoniec Ian Páleologus krol Grecki, nábrawszy w Cárogrodzie Biskupow y vczonych Grekow, ziáchał się z Biskupem Rzymskim Eugeniuszem czwartym. Tedy Grekowie y Rzymiánie, z strony rzeczy wierze świętey służących, zgodzili się. Ale Grekowie ktorzy byli domá zostáli, niechćieli tego chowáć, co się we Włoszech ná Synodzie stánowiło. ztądznáć, powiáda/ iż Grekowie z strony wiáry ś. vstáwicznie niezgody siali y mnożyli. To ten Greczyn.

Grekowie swáry liczący.

Cesárskie słowá chwalące Synod Flor.

Położę y słowá Cesárzá Greckiego Janá Páleologá / ktore ná tym Synodzie mowił: Ja, powiáda/ ten święty Generálski Synod nie mnieyszy być rozumiem nád inne, ktore się ábo więtsza liczba oycow, ábo Grzegorzámi, Cyrillámi, y innemi zacnemi Doktorámi zálecáły y poważne były. rozumiem iż też ten Synod nie mniey iest pobożny y święty, y nie mniey ssama v mnie vczćiwość. przeto iż ná nim trudnieysze watpienie rozbieráne iest, y ludzie przez ktore się to dzieie, wielkiey czći godni sa: á zwłaszczá nawyższy Biskup, y ktemu Pátryárchá náss przenaświętszy. Gdy tedy ten zbor táki iest y ták wielki: iaz táski Bożey Cesarz przestáwáć chcę, co on postánowi, y to co osądzi, ábo to ná czym więtsza część oycow przestánie. wedle zwyczáiu moich przodkow, y wedle możności swiętego Cesárstwá, bez żadney wymowki bronić tego obiecuię: y dla tych przyczyn przerzeczonych, y dla tego iż ták rozumiem, iż gdzie ná wielkich y generálskich Synodách o náuce Bożey stánowią: wedle pospolitego oycow zdánia, kośćioł Boży zbłądzić nigdy nie może. Bo być może, iż dwá ábo trzey y więcey, rzecz iáka iednę vważáiąc, zábłądzić mogą: lecz kośćioł powszechny, o ktorym Pan rzekł: Tyś iest opoká, á ná tey opoce zbuduię kośćioł moy, y brany piekielne iego nie przemogą: zbłądzić nigdy nie może. Bo ináczey słowá zbáwićielá nászego prożneby były, y wiáráby nászá upádłá. Co iżby byłá wielka szkodá, wierzyć ráczey mamy: iż kośćioł Boży omylić się nigdy nie może. A ták iákom rzekł, muśi Cesárski máiestat kośćielnych wyrokow bronić. Poty są słowá Cesárskie.

Concylia porządne błądzić nie mogą.

To nie krzywolog.

ROZDZIAŁ XII.

Co się działo z Greki y z Cárogrodzkim páństwem po Synodzie Florenckim, powieść Gennádyuszá Pátryárchy Cárogrodzkiego.

8.

Oszma schizmá ostátnia ná zgubę.

Dy się Grekowie z Concilium Florentskiego do domu wrocili: Márek Epheski / lud prosty y Czernce / y Zumeny / y inne niewiádome á głupie prostaki poburzywszy / áby

wßy/áby sie onemu wßytkiemu co spolnie z Duchá ś. y zá zgodą Chrystusowey miłości postánowiono było/sprzećiwili. wielką przeßkodę do wykonánia oney świętey iedności vczynił. Jednák Cesarz stał mocnie / y inni Biskupi pospolstwu sie vstráßyć nie dáli. Aż po śmierći Cesárzá Janá Páleologá / gdy brát iego rodzony Constántinus Drágáses názwány / ostátni Cesarz Cárogrodzki ná pánstwo nástąpił: schizmę one y odßczepieństwo odnowił. posłał był swoie posły do Papieżá Mikołaiá piątego /ná słowách go y obietnicách swoich wießáiąc: iż one niezgody znieść/y iedność kościelną náConcilium Generálnym odnowioną y vczynioną potwierdźić / y do skutku przywieść miał. Lecz Papież widźiał chytrości iego/y przez one posły/mowi Gennádius/nápisał list pełny boiáźni y strachu. w ktorym iáwnie y zprzeklinánim prorokuie vpadek y zgubę ostátnią nießczęśliwych Greków. W tym liśćie po innych rzeczách gdy sie dowiedźiał / iákie potwarzy y nasmiewiská Grekowie vstáwicznie y niewstydliwie czynili: to dźiwnie powiedźiał: *Wßytkie narody wyrok ktory iest vczyniony przyięły: Grekowienie przyięli, y nie máß nádźieie áby kiedy to przyięli, co się ozgodzie y iedności postánowiło. odwłokizá odwłoka czynią, wymowki y odpowiedźi ná rzecz kázdą. Niech nie rozumieią Grekowie, áby Rzymski Biskup ták byt bezrozumny, y wßytek zachodny kościoł, áby nie poznał iáko ná káżdey odwłoce kłamáią. wiemy wßytko bárzo dobrze: ále ćierpimy znośim, pátrząc ná Iezusá miecznego káplaná y páná, ktory ono niepłodne figowe drzewo, do trzećiego roku záchowáć kazał, gdy gospodarz iuż był śiekierę ná wyćięćie nágotował.* o wielka nedzo. Roku P. 1451. ten list Papież nápisał: á roku P. 1453. Cárogrod iest wźięty. *Izali możećie mowić,* mowi do swoich Grekow Gennádius / *że to nie prawdá? Nie możećie. bo ták to iest iáwno, iż rzecz sámá mowi: Trzy látá,* práwi / *czekáć będźiem, záż się od schizmy y odßczepieństwá náwroćićie y do wyroku przyßłániećie, wedle zbáwićielowego o drzewie figowym roskazánia. A ieśli się nie náwroćićie, wytną was, áby ziemiá prozna y niepożyteczna nie byłá. Toć iest cud nád cudy wielki, iż* (iáko pisße w liśćie swoim Mikołay Papá) *Grecki narod on wielki, y strąßliwy, y mądry, y sławny, y mocny, ktory świát opánował, zá pomstą Boską od dzikich ludźi w niewolą poimány iest.* y niżey mowi tenże Pátryárchá cap: 15. *Cárogrod wzięty, płákáć, y wołáć, y ryczeć, tylo ná to wßpomniaßwy, muße-*

Constantinus ostátni Cesarz Cárogrodzki. | *Mikołay 5. Pap.*

Gennadius lib: 5. cap: 14.

Słowá Papieskie Prorockie.

Figowe drzewo. Luc: 13.

1453. *Cárogr. wzięty.*

Cap: 15.

wßy, muße. Ołtarze pomázano, kośćioły podeptano, krew rozlana, mnißki poßromocone, pánny pokáżone, dzieći wyśćináne, pánowie wybići, mnißy, kápłani, niewiáßły: małżeńßtwá rozerwáne, naczynia święte połamáne, obrázy prześliczne podeptáne y ślinámi poßpecone. O ia nießczęśliwy y nędzny, á kto może ten vpadek wypowiedzieć? wßytko Máchomet pożárł. Nie tylo krolowa miałł wßytkich, ále y do niey ßłużące kráiny, co dzień więtße y gorßze rzeczy ćierpią, o ktorych ßłyßym, y ná nie pátrzym. Ale dla czego to wżdy? Mowićie: dla grzechow náßych. A ia: nie więcey my á niżli inne narody Chrześćiáńßkie Bogá obrażamy. y owßem więtße v nich grzechy. czemuż ich ták Pan Bog nie karze, iáko nießczęśliwy y mizerny narod náß karze? Nießetyß mnie nędznemu, muße płákáć y nárzekáć, á pytáć ßię o przyczynę, dla ktorey to ćierpim? Ia inßey nie mogę náleść: bo narod náß w cnoćie nád inße narody pośledny nie ießt, y owßem lepßy, ktory inne narody w cnoćie y w obyczáiách przechodzi. Inßa tedy nie ießt przyczyná vpadku náßego, iedno ßchißmá y odßczepieńßtwo: iż ßię oddálili od poßłußeńßtwá y poddáńßtwá Rzymßkiego kośćiołá. Tę ſámę náyduię być przyczynę zguby náßey. Bo ßkoroßmy ßię oddzielili od niego, wzięlißmy przeklęctwo: y to ćierpim co ćierpim. A iednák nie żáłuiemy, ále gorßzymi zoßtáiem, y złorzeczym temuż kośćiołowi.

Odßczepieńßtwo przyczyna vpadku Greckiego.

Poty Gennádius / ktory y rego krzywologá złorzecznego przeßtráßyć może.

WTORA CZESC.

O kłamstwách y potwarzách, y łáiániu ná prześwicte Papieże y kośćioł ś. Łácinski, tego ćiemnego krzywologá.

CZego ßie v mißtrzow ßwoich / Lutrá / y Kálwiná / y Bezy / w ßkołách y ksiegách ich náuczył / to vßty ßwemi wymiáta: nie iáko ßyn Cerkwie wßchodney / ále iáko plemie heretyckie. Potwarzy iego / iáko człowieká nieświádomego y ćiemnego / mogłbyć záraz pod łáwę wrzućić / ná ktore mißtrzom iego znácznym / w nieprawdzie y w dowćipie ná oßukániu duß ludzkich ßławnym / náßy pełni Duchá prawdy Theologowie y vczeni / odpowiedzieli: ále ßie boiąc áby położoney ná ßtole trućizny / dziećiny proßte / á zwłaßczá Rußkie / rzeczy

rzeczy náßych nie świádome/nie skuśiły y zárázone nie były. Wyliczę niektore wielce kłamliwe potwarzy ná przeświete Biskupy stolice Piotrá ś. y namiestniki Chrystusá Páná náßego/ y ná kościoł Láćinski/ ktorzemi ten krzywolog pisánie swoie nápełnił. A ledwie nie sámym tylo miánowániem one podepcę y pod nogi wrzucę.

Pierwsze kłamstwo. Rozdział 1.

Iákoby Papież był Antychrystem.

Fol: 5. 2. Tess: 2.

Twierdzi/ iż Papiezowie są Antrychrystámi/ y przywodzi ná nie pismo/ y słowá Páwlá ś. *iż się Bogu sprzećiwiáią, y wynoszą się nád to wßytko co zowią Bogiem, ábo co zá Bogá chwalą, ktorzy śiadßy w kośćiele Bożym iáko Bogowie. &c.* Má to nie potrzebá mu odpowiedáć. Bo sam to kłamstwo swoie w Kátechismie/ opisuiąc Antrychrystá/ porepia/ gdy wyznawa: iż ieden będzie/ y przyidzie przed wtorym Chrystusowym przyśćiem. Papiezow iuż wiecey niż [illegible] było: ná ktorego to przeklęte imie włoży: ktoryż się Bogiem kiedy czynił: ktoryż fałßywemi cudámi zwodził: czemuż go nie miánuie: Teraz ná ś. stolicy śiedzi Páwel piąty: izali iuż tylo pułtwártá látá do dniá sądnego/ iáko Dániel prorokuie/ zostáie: By czytał Ewángelią/ iednymby się słowem Páńskim tego bluźnierstwá zárzekł. Mowi do Zydow Pan: *Iam przyßedł w imię Oycá mego, á nie przyięliśćie mię: ieśli drugi przyidzie w imię swoie, tego przyimiećie.* Te słowá y Greccy Doktorowie/ Ireneus/ Chryzost. Cyrillus Alex. o Antychryśćie rozumieią. Niechże vkaże/ ktorego Papieżá Zydowie zá Messyaßá przyieli: y Dániel go opisuiąc mowi: iż ofiárę co dzienną wyrzući y wygubi. Powiedzże/ niestátku/ ktory Papież Liturgią y Mßę ś. wymiátał: Ale co się ta potwarzá/ ták dotykálnie kłamliwa/ báwić: pálcem práwie fałßu tego mácamy.

Opisánie Antychrystá.

Daniel: 7.

Ioan: 5.

Iren: lib: 5. Cyril: Chryso: in Ioan: in hūc locum. Dan: 9.

Wtore kłamstwo. Rozdział 2.

Iákoby Papiezowie bogámi się czynili.

Mowić/ iż Papiezowie pochlebstwá tákie przyimuią: *iż oni z Bogiem w rzadzie zásiadáią: zá tym wßytko co Bog czyni, y oni mogą. y sam Papież miáßto prawdziwego Bogá iest ná ziemi.*

Fol: 33. 34. 35.

ziemi. On sam niebieska wola ma, ktora wßelákim rzeczom náturę przemienia, y z niczego nieco czynić może. On sám iest ktorego władza nie ma końcá: ponieważ wielki iest pan, y wielkośći iego nie máß końcá, y ktorego wielmożnośći żaden ſtworzony rozum poiąć nie może. y wiele innych bluźnierſkich ſłow y rzeczy náplotł: ktore do ſercá żadnego Papieżá nie wchodźiły. Żaden ták ßalony nie był / áby to o ſobie rozumiał/ mowił/ piſał/ y mowić/ y piſáć / y rozumieć roſkázował. Czemu y iednego nie miánuie / ktoryby ſie zá tákiego vdawał: Z pochlebcámi iáko y ſam ßalonymi/ niech ſie ſchowa. niech z nimi przy oycu wßego kłamſtwá zoſtáie / ábo z mocy iego w pokućie wychodźi. czego mu ráczey życze.

Trzećie kłamſtwo. Rozdział 3.

Papieżowie państwo wßytkiego świátá ſobie przypiſuią.

Ibidem.

PApież przypiſuie ſobie świeckie pánowánie wßytkiego świátá, y władzą ná krole y Ceſárze. y on ieſt nayzßy Pan, y dáwáć im kroleſtwá y odbieráć ie może, y wßytkie państwá świeckie w rękę iego dáne ſą. To wielutne kłamſtwo. Duchowna moc daná ieſt Piotrowi świętemu y potomkom iego / nie świecka : bo iey y ſam Pan Jezus nie vżywał nád krolmi y pány. Lecz gdy Ceſárze y krolowie / y książętá/Chryſtuſowi ſie poddáią / y pod nogi iego korony ſwoie podmiátáią / y iáko owce iego miedzy trzodą ſie iego zámykáią / y paßą ſie iego duchowną karmią / y iáko ſynowie y dźieći pod iego ſie poſłuſzeńſtwo poddáią : tákie namieſtnicy iego/y náuczáć / y káráć / y wyklináć mogą : gdyby grzechámi y złośćiámi ſwemi/ y herezyámi / y tyránſtwem koſćioł Boży pſowáli / y chwale y czći Páná Bogá/y iedności Chrześćiáńſkiey przeßkadzáli.

Moc Papieſka duchowna nie świecka.

Iákie krolęy pány káráć duchowni mogą.

Niech o tey náuce v koſćielnych Dokторow / zwłaßcza v Chryzoſtomá y ś. Auguſtyná/y innych / y v dźiśieyßych náßych Theologow/rozumu nábywa. A niech nam nie wtrąca ludzi głupich/ ćiemnych/ błaznow/ poetow/ ktore pochlebcámi Papieſkimi zowie : y tym ſámym świádectwá ich potępia / gdy ie zá tákie ma/ y zły vmyſł ſwoy do kłamſtwá ſklonny pokázuie.

Świádkowie nie pewni.

Miánuie iákieś Faſcykuły/Hułkory/Celſe/Mántuany/ Joſephy/ Stephany/ Rodrygi/ Srenchy/ Alexy/ Ruiny / Cárrygi/ o ktorych

ktorych kościoł niewie. podobno ie z Grecyey przywabił: Bo tu Greckie kśięgi wedle rytułu swego pisánia wykłumácza. My się do nich nie znamy. Jesli są pochlebcy y rogáći/iáko mowi/dworzánie Papiescy/ do bestiy rogátych niech z nimi idźie. Swieći kápłani tákich dworzan nie máią. A iesli ie potwarza/á słowá y rozumienie ich złośliwie wykręca: niech go Bog sądzi/ wedle vczynkow iego. O iádowitości zápámiętała/ y z piekłá czárty rádáby wyprowádźiłá/ ná chydę przeświętych Chrystusowych wrzędnikow. Jesli ktory Doktor Łácińſki przyiſty y Classicus, o mocy duchowney y wyklinániu krolow pißę y náucza: zrozumieć go/ á słow iego nie fałßować/ áni potwárzać/ cnotá każe. To ś. Bernárdus y ś. Thomaß y ś. Antoninus/o władzey Piotrá ś. następnikow pißą y náuczáią: to nigdy do tákiego rozumienia nie służy/iákie ten krzywolog wyćiſka y wypotwárzać chce/ od Duchá ich Kátholickiey prawdy/iáko niebo od ziemie oddalony.

Błasny y pochlebcy y pośly zá świádki. 136.

Czwarte kłamstwo. Rozdział 4.

Tyránnámi są.

CZyni Papieże ś. tyránnámi y Neronámi / y słowá im Neronowe przyczyta / iákoby ták záwżdy mowili: Sic volo, sic iubeo. *Iam się nád wßytkie ludźie podobał, ábym Boſka władza y cześć ná ziemi miał. wßytkich narodow śmierć y żywot w ręku iest moich. Cokolwiek ßczęśćie komu dáć chce, á ktorym krolować każe, to w moiey władzy.* To głupia bárzo potwarz. od ktoregoś Papieżá ty słowá słyßał ábo czytał? Jákoż Papieże krole pod swoie moc podbiiáć/y krolestwá im rozdáwáć mogą? ktorzy áni práwá Bożego ná świecka moc ich nie máią/áni ich są potomkámi/ áni ich woiennym prawem dostáli / y moca zwoiowáli. Ná początku iáko po robaczkách/ nogámi po Papieżách depták krolowie pogáńscy/y one zabiiáli/y 30. ywiecey Papiezow zmeczonych poległo. Pierwßy Sylwester począł być we czći v Konstántyná: izali go zwoiował/ ábo mu Cesárstwo dał? Niedowiárstwo iego/ y czárná ktory go zwodźił zwoiował: ále páństwo iuż sobie dáne práwem przyrodzonym od Bogá miał. Tákże y inni krolowie y pánowie / choć Chrześćiánie/Papiezom nigdy w swoim

Fol: 32. & 174.

Głupia bez dowodu potwarz.

Papieżowie zdeptáni.

świeckim páńſtwie nie podlegáli: y owßem źli á tyránnowie Papieże ś. vciſkáli/ wyganiáli/ zábiiáli.

Ceſarze wſchodni Papieże męczyli y zábiiáli. Siluerius Papa.

Wſchodny Ceſarz Juſtinianus záwiedźiony od żony Theodory/ktora wſádźić ná Cárogrodzkie biſkupſtwo Antymá heretyká chćiálá/ Sylweryußá Papieżá ktory zezwolić ná to niechćiał/ hetmánowi ſwemu Beliſáremu poimáć/ w Rzymie kazał. y w wieżieniu długim w Cárogrodźie będąc/ ná wygnánie poſłány vmárł. Czego bárzo żáluiąc ieden Biſkup wſchodny Páráreńſki/piße Liberatus/śmiele do Ceſárzá wßedł/y mowił: *Záklinam cię Ceſarzu ſądem Bożym: wiele ieſt krolow: ále żadnego tákiego nie máß, iáki ieſt Papież nád kośćiołem świátá wßytkiego.* Jákoby rzekł: maß nan moc świecką: ále on ma ná ćie duchowną. ieſliś ieſt Chrześćiánin/ y ſyn kośćiołá Chryſtuſowego y owcá iego: nie miałeś ná páſterzá ſwego reki podnośić.

Liberatus Diaconus cap: 22. & Anaſt: Bibliot: in Siluerio an: 538.

Martinus Papież poimány, y bity, y vmęczony.

Drugi Ceſarz wſchodny Conſtáns/Márćiná Papieżá poimał/ y w Cárogrodźie ćießkim bićiem y więźieniem trapił: o to iż Páwłá heretyká Cárogr. Pátryár. o herezyą wyklinał/ á vcześnictwá z nim mieć niechćiał. y do Cherſony go ná wygnánie záſłał: gdźie głodem y nędzą vmorzony ieſt. Tákże y zachodni Ceſarze y krolowie często Papieże do więźienia bráli/ bili/ y zábiiáli/ y z Rzymu wyganiáli. Theodorikus Janá Papieżá w więźieniu vmorzył. Cożieſt Papież iedno iáko kśiądz vbogi y żebrak/dzugdy z iedną tylo kápicą ná Papieſtwo wchodźi? Jákoż by ſię krolowie w iego tyránnią wdáli? iákoby go długo ćierpieli/ gdyby im czego niewola ćießka byłá?

Ian Papież w więźieniu vmorzony.

Piąte klamſtwo. Rozdźiał 5.

Chytrośćią, práwi, ſwoią zwiedli krole, iż ſię im klániáią y poddáią.

Krole czyni głupiemi.

Tv wßytkie pány y krole Chrześćiáńſkie głupiemi czyni/y dźiećmi nierozumnemi/ktorzy chytrośći poznáć niewmieią/ zwłaßczá przez tyle ſet lat od Konſtántyná wielkiego począ wßy. Jákoby ſię niepráwdá y zdrádá do tego cząſu nie odkryłá? chytrość Papieſka ieſt/ Ewángelia y ſłowo Bożé/ ktore od Chryſtuſá krolowie vſłyßeli/ do Piotrá mowiącego: *Tyś klucznik niebieſki. Tyś páſterz owiec moich.* Rozum wielki ieſt/ przybiegáć do

gáć do tego/ktory niebo otwarza/ y ná dobre paße wiecznych rá-
dośći prowádźi.

Szoste kłamstwo. Rozdział 6.

Z wielkiey hárdośći swoiey, Papieże nogi sobie cálować y krolom każą.

NIe każą/ ále to sámi z ochotą/ Chrystusá Páná y Bogá swego w namiestniku iego czcząc/czynią. Napierwey to vczynił Cesárz Justinus / w branie Cárogrodzkiey Papieżá Janá witáiąc/ iáko pisze Anástásius. kto mu kazał? Papież bronił: prosił áby tego nie czynił vbogiemu niegodnemu kápłanowi. A on mowił: *nie tobie tę pokorę pokázuię, ále temu ktorego osobę y vrzad y zwierzchność nosisz, ktory iest Pan y Bog moy, przed ktorym vpádáć ma kázde koláno.* A Prorocy ták opowiedzieli. Toż czynili niektorzy Cesárze y krolowie zachodni / ktorzy sie tego domagáli / áby pod Papieżem koniá wiedli. kto ich do tego przymußał? oná wiárá y miłość/ o ktorey Apostoł mowi: *y oczy swoie dla mnie wyłupione dálibyśćie mi.* y do tego czásu w Katholickich krolách to nabożeństwo y pokorá trwá: iż pißąc do Papieżow / mowią: *Do nog twoich oycze święty vpadam.* komuż ta cześć oddáią? Temu ktorego mieysce nawyżße trzyma. cześć postá ná tego páná spada / ktory go postał. Nie tylo nogi/ále y ślad nog sług Bożych/ iáko Prorok mowi: pokorni ku Pánu ich cáłuią. A tobie krzywologu co zá krzywdá/ gdy sie krolowie Chrystusowi kłániáią/ y sługi y posły iego czczą? Nie rad cźi Chrystusowey widźi/ przykra mu. ták go miłuie.

Iustinus wschodni Cesarz napierwey nogi Papieżowi cálował.

Isa: 60.

Galat.

Cześć postá ná páná spada.

Isa: 60.

Siodme kłamstwo. Rozdział 7.

Z łákomstwá, práwi, wielkiego názbieráli imion, y miast, y bogactw, y złotá, y śrebrá, ktorym swoię wspániáłość y pychę sperza, nádymáią.

DOstátki kośćiołá Rzymskiego skąd sie wźięły / iáko potrzebne są/ iáko ich zázywáią/ kto sie z nich chlubi/ iáko ie prorocy obiecowáli / kto wyższy: Páná Bogá zá nie pochwali/ á zazdrość heretycka vgáśić sie może. Zrzodło dostátkow kośćiołá Rzymskiego/ napierwße były dźiedźictwá y dźierżáwy śś. męczennikow. Gdy Konstántyn pierwßy Cesarz/ták práwo nápisał y obwołał: áby konfißkowáne dźiedźictwá tych/ ktore dla

Dostátki kośćiołow skąd sie wźięły.

Dziedźictwá męczennikow ná kośćioł.

Eusebius in vita Constant.

ktore dla Chrystusá zábiiano/do potomkow y krewnych sie wrá-
cały. A ieśliby sie krewni y bliscy nie náleźli: áby kościołom
Chrześciáńskim oddáne były. Powinnych żywych málo sie náláz-
ło: bo domy Chrześciáńskie z dźiećmi zábiiano/y drugdy sie sy-
nászkowie y dźieci zá oycy do męczeństwá porywáli/ y oycowie
y matki to im rádźili/ iáko iest w żywotách świętych. Á drudzy
nie domęczeni y zdrowi/abo z więźienia po tyránách wyzwoleni/
Fælix Noleński in vita eius. bráć swoich imion niechcieli. Jáko ś. Fælix Noleński mowił:
nie day Boże/ ábych tego záżywáć miał/ com raz z ochotą dla
Chrystusá vtráćił.y oddawáli to Chrystusowi y kościołom iego.
Dźiny Cesárzow y krolow. Wiele sie tego názbieráło/ zwłaszcza w Rzymie/ gdźie nabogat-
szy y nagestszy byli męczennicy. Cesárze też nowi Chrześćiánie/
V pogan nawyższy Biskup iákiey był powagi. pomniąc iáko w pogáństwie nawyższy Pontifex vczczony był/ y
iáką powagę y dostátek miał/ták iż sámi Cesárze ten vrzad ná sie
bráli/y ták sie áż do Grácyaná pisáli:za krzywdę y sromotę sobie
mieli/ aby nawyższy Biskup Bogá Chrześciáńskiego/ więcey ni-
żli pogáński vważony y vbogácony byc nie miał: y nádawáli mu
wielkie imioná. przyczyniały sie ty dobrá iálmużnámi y testámen-
Ostiensis lib: 3. cap: 48. támi. Sámá oná pánná zá Grzegorzá 7. Mátyldá w czystości
zostáiąc/wielkie we Włoszech księstwo kościołowi Rzymskiemu
ś. Piotrowi dárowálá. Rinni porym Cesárze y krolowie tego
przyczyniáli.

Dárowizná Konstántego. Co sie dotycze dárowizny Konstántego/ iż Rzymu Pápieżowi
vstąpił: o czym ten krzywolog wiele kart popluskał/ á prozno/
potwarzy tylo y ohydę ś. Papieżom wzbudzáiąc. Ná to mu ty-
lo powiemy: Znamy iż Papieże Rzymu nie mieli/ áż sie wscho-
dnie Greckie pánstwo do zachodu przenioslo. Czesto z Rzymu
wyganiáni byli/y tám niewolą wielką od Cesárzow wschodnych/
y więźienia/y zábiiánia/ y od Gottow/ y od Longobárdow cier-
pieli. Áż ie Pan Bog przez zachodnie krole/zwłaszczá one Pipiny/
y Károluse/ y inne z Fráncyey vspokoił. Z tą dárowizną Kon-
stántego / schoway sie miły krzywologu. Namniey iey nie po-
trzebá. kto dał ten dał. Papieże tego/y kościoł zle nie nábył/ áni
wydárł. Bronił co było kościelnego / y teraz broni: áby kościoł
Nie dziedzicą Papieżowie. szkody y bezprawia nie miał. Te kościelne dostátki nie są dźiedźic-
twem Papieżom/y żaden nie mowi/moie to/iedno Bożę/kościel-
ne á ś. Pio-

ne á ś. Piotrá. Żaden ich potomstwu y powinnym zostáwiáć y dáwáć nie może. Jáko y Biskupié dobrá y inne kościelne/ do ſáfárſtwá tylo dáią ſie/ nie do własności y wieczności. Biskupi z profeſſyey ſweyy / doſkonáłości rády Chryſtuſowey / P. Bogu vbostwo oddáią. Ták wiele z stanu zakonne° y z mnichow Papiezow było/ krorzy w tymże vbostwie zostawáli. Drudzy kápice y włosiennice/ y pośćiałki ná słomie nie odmieniáli. drudzy powinnym nic nie dáli/ á mowili: Papież nie ma powinnych. á ieśli im co dáć: dáć nie iáko powinnym: ále iáko dobżym/ y potrzebnym. Jeden gdy márká do niego przybrána od Rzymiánek przyſłá/ záprzał ſie iey/ mowiąc: vboga ia márkę mam/ nigdy tákich ſtat nie miáłá. Aż gdy w swoich odártych przyſłá: dopiero iey cześć máćierzyńſką oddał. Drudzy Páprieſtwo rádźi ſkłádáli/ iáko Celeſtinus. Drudzy od niego vćiekáli/ y poniewolnie ná nie porywáni byli. Drudzy mowili: wolę być v bráćiey kuchárzem/ niżli Kárdynałem. Drugi często mawiał: Gdym był Biskupem / byłem bogátym: zoſtawszy Kárdynałem/ oſtałem ſie vbogim: á będąc ná Papieſtwie/ oſtałem ſie żebrakiem. Bo ná potrzeby kościelne ták wielkie/ żebrać v pánow musiał.

Papieże vbodzy y zakonni.

Benedictus 12.

Benedictus 2.

Celeſtinus 5.

Gregorius Magnus.

Nicolaus 4.

Alexius 5.

Jáko potrzebne ſą dla vbogich / y żywności ſług Bożych / dla obrony y zátrzymánia służby Bożey/ y náuki zbáwiennej duſzom ludzkim: łácno to obaczyć/ y ręką tego dotykamy. zwłaſzcza ná wyższemu wſzytkiego kościołá władcy / krory nędze wſzytkich Chrześćian iáko może opátruie. Zgodę krolow Chrześćiáńſkich zátrzymawa/ od heretykow nieprzyiaćioł kościołá Bożego/ y od Pogan iáko może broni: po wſzytkim Chrześćiáńſtwie posły y káznodźieie posyła: wygnáne dla wiáry y od heretykow y od pogan przyimuie/ y opátruie: Synody y Concilia ſkłáda / y doſtátkiem swoim wſpiera. Jeſzcze zá czásow męczeńſkich/ Papieże z kościelnych doſtátkow / nędze więźniow męczennikow ſtrapionych / y zkupionych od pogáńſtwá obmyśláli: nie tylo we Włoſzech/ ále y po wſchodnych krolestwách. Co świádczą wſchodni Biskupi do Páprieżá piſząc / y dźiękuiąc. y po wſzytkie wieki iálmużny Piotrá ś. dáleko zábiegáły/ ná ſtrapione. y do Egiptu / y do Jeruzálem/ y do Syriey/ y do mnichow ná puſzczách/ w Páleſtynie y indźiey. y do Afryki/ o czym ieſt wiele świádectw.

Doſtátkow Papieſkich pożytki.

Papieſka hardość náznędzne.

Baronius.

Zá náſzych

Do Indiey Papieſkiei iálmużny y fundácye, y do Wilná y Iſlant.

Rzymſkiego kośćiołá iálmużny y fundácye záchodzą / y tu do Wilná / y w Iflanciech / ná wzbudzenie y zátrzymánie wiáry ś. zábiegáią. Co Grzegorz 13. czynił / co Syxtus piąty Stephanowi krolowi náſzemu iuż był czynić począł / wſzytkiey koronie iáwno. Jeſli kiedy złe ſzáfárſtwo záſtąpi / Bogu ſie ſprawuią. Lecz wielka cześć / y málo nie wſzyſcy pobożnie y mądrze temi Chryſtuſowemi dostátki władną.

Chlubá z dostátkow iáka y Papieżá.

In vita eius.

Co zá chluby y hárdości y roſkoſzy z tego dostátku Papieże máią: z piſmá ſie o niektorych pokázuie. O Grzegorzu ś. powiedziano: wiecey ſie vbogi puſtelnik w ſwoim kocie kochał / niżli Grzegorz we wſzytkich dochodách kośćielnych. O ś. Bázylim ieſt historyá / y o Efremie / gdy ná nim bogáctwá kośćielne widział.

Spytałbych tych krzywologow: Jeſli Cárogrodzcy Pátryárchowie ieſzcze poniżeni y złupieni od Turkow nie będąc / tákie dostátki mieli? By nie długo: pokazałbych z hiſtoriy ich przemożność / iż y Ceſárze ſkłádáć mogli. y Chryzoſtom ś. y Jan Alexándriyſki / wiele tyśiecy potrzebnych y vbogich z tych kośćielnych dostárkow opátrowáli. Teraz ie z ſzczerey zazdrości y w Papieżách gánią / gdy ſwoie vtráćili: iákoby życzyli tey że niewoley ś. kośćiołowi. y z odſtępſtwá ſie heretyckiego / krozy kośćioły łupią / y te dostátki odeymuią / krzywolog vweſela.

Isa: 60.
Proroctwá o dostátkách kośćielnych.

Nákoniec iśćić ſie ma / co prorocy powiedźieli o Chryſtuſowym kośćiele: iż krolowie dostárki ſwoie przywieść do niego mieli. Pan Jezus nawyżſzy y przedni Biſkup / tu ná ziemi nie miał dla pokory / y ná przykład nam do wzgárdy świátá / żadnych imion y dochodow: ále ich nie zákazał. czás inſzy ná to dáiąc ſwoim namieſtnikom / o ktorych rzekł: áby pásli owce iego. To paſtwienie y rządzenie wſzytkich owiec Chryſtuſowych tego potrzebuie / áby kośćioł y dom iego miał chleb / y te świeckie pomocy. Nie zgánił dochodow bogárych w nawyżſzym Biſkupie Zydowſkim / krorego Pan Bog hoynemi dźieśięcinámi opátrzyć kazał.

Matth: 10.
Luc: 9.
Luc: 22.

Inſzy czás gdy mowił / nie mieycie áni noścże pieniędzy: á inſzy gdy kazał o ſobie myślić / y zá ſuknią miecz ná obronę kupić: o czym trochę ſie wiecey niżey mowić z dárv Bożego będźie.

Oſme kłam-

Osme kłamstwo. Rozdział 8.

Nowa wiárę y religie stánvią Papiežowie.

NIe ták iest: ále w wielkim státku podáney od śś. Apostołow záwżdy bronili y bronią. Zá czásow męczeńskich/ gdy Cyprian ś. chrzest heretycki gánił / y znowu chrzćić chćiał tych co od heretykow vćiekáli: Stephan Papież zástáwił sie o to przećiw iemu/ y iego w Afryce Biskupom/ pisząc do nich: áby sie nic nie wznawiáło od tego co podano iest/ y ták do tego czásu stánęło. y Ireneus w tym kościoł Rzymski záleca/ iż Apostolskiego podánia dochowywa/ ktore wschodne kościoły y heretycy odmieniáli/ y od Rzymian sie státku tego vczyć każe. Co y inni Oycowie śś. iáko sie wyżżey pokazało/ twierdzą: iż sie ten kościoł nigdy odmiáną heretycką nie zmázał. heretycka to własność/ wiárę raz podáną odmieniáć. Apostolskie y Piotrá ś. potomkow słowo iest: *By y Anyoł z niebá inszą Ewángelia opowiádał, niżli podána iest: niech będzie ánáthemá.* Lecz wschodny kościoł y Cárogrodzki często nową wiárę wnośił/ y stárą mienił. zá czásow Aryanow/ wyznánia wiáry y odmiány częste czynili. Cárogrodzcy Pátryárchowie/ Mácedonius/ Nestor/ Pirrhus / y ini od Cesárzow heretykow wyznánie nowey wiáry przyimowáli. Jáko on Typon zá czásu Anástázyusá Cesárzá. A gdźie wiertże niedostátki w wierze/ iáko ná wschodnych kościołách: Co sie rządow około obyczáiow / y kárności/ y Ceremoniy dotycze: te záwżdy odmieniáć sie dla ludzkiego niestátku muszą. Co dźiś pożyteczno/ to iutro szkodę vczynić może. Lecz około wiáry odmiáną być nie może. bo prawdá Bożá y obiáwienie z niebá iedno iest nieodmienne.

Cyprian.

Ireneus vt sup.

Galat: 1.

Kárność Kanonow, odmieniáć sie może, ále nie wiárá.

Dziewiąte kłamstwo. Rozdział 9.

Canony Concyliy odmienia Papież.

NIe odmienia / ále prawdźiwe y Kátholickie porwierdzą. Wschodni Biskupi odmieniáć y psowáć chćieli Kanon Niceńskiego Concilium o Pátryárchách: áby Alexándryiski / y Antyoski / y Jerozolimski / podlegał Cárogrodzkiemu. Czego im nigdy Papiežowie nie dopuścili/ broniąc tego Kanonu Niceńskiego / á odmiány w nim hárdym Cárogrodzkim Biskupom nie

Kanon Niceński Wschodni odmieniáli.

pom nie dopuszczáiąc. y przez kilá set lat nádętość Biskupow Cárogrodzkich tepili / y Cesárzom krozy sie zá nie wstáwiáli/ odpor dawáli.

Kanony ná Trulli fałszywe.

To wiertsa y prawdziwa przygáná: iż wschodni Biskupi Kanony fałszywe poczynili / w Cárogrodzie sie in Trullo ziachawszy/ krore Concilium ßostemu przypisali / y imieniem tego Concilium pokryli. Gdyż iawna rzecz iest / iáko sie y sámi ná przodku wydáli/iż piate y ßoste Concilium Kanonow żadnych nie pisáło/ iedno wyznánie wiáry przeciw Eutychianom y Monotelitom vmacniáło. A oni w kilá/lat blizko dźieśiáci/po skończonym ßostym Concilium/ziáchawszy sie sámi bez Papieża y posłow iego/ bez krorego żadne Concilium práwe być nie mogło / iáko sámi Grecy wyznawáią/ áni było: y bez drugich Pátryárchow / ábo bez posłow ich ten Synod czynili/zá poburzeniem Kállinika Pát: Cárogrodz. y zá Cesárzá Justiniana wtorego / krory mu tego pomagał. y názwáli on ziazd Concilium. Ná krorym vstáwili sto y trzy Kanony/ y wielkich błedow w nie nákładli / y Kanony práwá/ y zwyczáie stárych Oycow śś. w nich poodmieniáli. Na przednieyszy on błąd w nich iest / dla krorego Kállinikus hárdy y cześći prágnący/ one Oyce záwodził: áby y Biskup Cárogrodzki w dostoyności z Papieżem zrownány był. y włożyli ná to Kanon 36. y on o małżeństwie duchownych w krorym Kápłanom y Dyákonom z żonámi mieszkáć dopuścili. W czym sie práwom y zwyczáiom swoich wschodnych kościołow y Oycow śś. y nászych zachodnych/ sprzeciwili. Przez siedm set lat tego nie było / czego oni dopuszczáią. Rzymskiemu kościołowi o czystość duchownych przymawiáią / á swoich wschodnych stárych Dokrorow odstępuią. A vplętli sie w tym/ gdy Biskupom vżywánia małżeństwá zákázuią / á Kápłanom y Dyákonom dopuszczáią. Jakoby nie toż czynił v oltarzá Kápłan/ co y Biskup: iákoby nie też ofiáre / krora czystośći potrzebuie/ odprawował. Támże przygániáią kościołowi Rzymskiemu o sobotny post/ krory ieszcze od Apostołow kościoł Łácinski przyiął. y potepia Oyce swoie święte/ krorzy o to nigdy Łácinnikom przygány nie dawáli. y głupie dáli znáć: iż Ceremonie zgodę kościelną rozrywáią: czego żaden nigdy Dokror nie náuczał. Támże dawionych ptakow ábo bydłá ieść zákázuią/

Bez Papieżá Concilium być nie może.

Synod: 7. act: 6.

Cállinikus Pátryárchá Cárogrodzki iáki.

Błędy tych Kanonow.

Zony duchownym dopuścili.

O Sobotę.

Ceremonie nie rozrywáią zgody kościelney.

zákázuią / po Zydowsku. Co Apostołowie do czásu / dla odrażeniá Zydow od Ewángeliey / postánowili. Támże pochlebstwem nieprzystoynym zákázuią: áby láik żaden zá kraty nie wchodził / iedno sámi Cesárze. iákoby Cesarz ábo Krol miał iákie Káplánskie świecenie. A Bálsámon Greczyn ktory tych Kanonow broni / twierdzi: iż sie krolom y kádzenie v ołtarzá ofiárowáć godzi. Zápomniał co sie Ozyaszowi stáło. A wiedząc Kallinikus / iż one Kanony bez potwierdzenia Papieskiego ważne być nie mogły: stárał sie przez Cesárzá Justinianá / áby ie Sergius piąty vmocnił. Czego gdy on vczynić niechćiał / kazał go Zácháryaszowi vrzednikowi swemu poimáć / y do Cárogrodu zásłáć. Lecz Papieżá żołnierze Cesárscy obronili / y ledwie Papież od nich Zácharyaszá wyprosił. To piszą Paulus Diaconus y Beda. A to sie zamilczeć nie ma: iż Grekowie nie tylo Kanony odmieniáią / ále y Concilia wielkie y powszechne / ktore sámi swoią ánáthemą y obecnością swoich Biskupow zmocnili / odmiáráią. Osmego ná Phocyuszá liczyć niechcą / á Florenckie vniwersálne bluźnią. co y ten krzywolog czyni. Toć to wielkie pswánie Conciliy y Kanonow.

Pochlebstwo Cesárzom.

2. Paral.

Papieże Trullá nie przyieli pod gárdłem.

Paulus Diaco: de gestis Long: lib: 6. cap: 11. Beda de sex ætat: in Iustiniano minorum.

Dziesiąte klamstwo. Rozdział 10.

Papieże przedáią Odpusły, y sá Simoniácy ábo świętokupcy.

Odpusły.

TO Luterska potwarz / od ktorey swoie kácerstwo záczął. Tego nigdy Grekowie nie gánili / iż Papieże odpustámi z skárbu kościelnego ludźie do pokuty przywodzą. Zá ktore áby pieniądze brali / wielka potwarz. Do iálmużny lud wierny wzywáią: ále nic duchownego nie przedáią. Mizeracy Cárogrodzcy y Greccy Biskupi / ktorzy dziś Pátryárchostwo v Turkow kupuią: kto wiecey da / ten Pátryárchą. á drugdy trzech y czterech Turcy dáią / pieniądze wydzieráiąc.

Ná inne potwarzy iego y złorzeczeństwá ná Oyce świete / y wielkiey czći godne prawdziwe Chrystusá Pánáy Bogá nászego namiestniki / y stroże zbáwienney Ewángeliey / y obrońce od fałszow heretyckich / ktore Pan Bog vszánować kazał: á co innego odpowiádáć / iedno one słowá z Psálmu: *Nie máss prawdy w vściech iego, y serce iego prozne.* gárdło iego iáko grob otwárty / iezyk zdrá-

Psal: 5.

dliwy. osądź go Boże. Jednák tego nie zámilcze / co ná wßytek Rzymski kościoł y ná Doktorzy iego kładźie.

Iedenaste kłamstwo. Rozdział 11.

Fałßywie mowi, áby Rzymski kościoł pisma Doktorow Greckich y Láćińskich fałßował.

Fol: 126. KOścioł, práwi/ *Rzymskiego świętokradztwá iáwne ſą. y iáko pierwey, ták y teraz po dziś dzień Rzymski kościoł w teyże złości trwáiąc vſtáwicznie gdzie iedno może Greckie y Láćińskie autory fałßuie.* To niewstydliwe kłamstwo/ná wßytek kościoł ś. Rzymski to kłáść/ co ná iednego iákiego fałßerzá służy. Dáie ná przykład Symbolú ábo Credo Niceńskie/ w ktorym przydano *y od Syná.* o czym niżey. Złośliwie to názwał świętokradztwem/ co dla prawdy wiáry ś. iáwnie / niepokarnie / áni kradźieżą / ále przed wßem świátem / y w oczy Grekom wßytkim / wyznawáliśmy dáley niżli od tysiącá lat/ y wyznawamy/ y przećiwienia ich przekonywamy/ y sámi ſie w tym często ná Concyliách vpámiętywáli. Wſpomina mieyſcá v Bázylego/ v Niſſená/ v Epiphániußá/ od náßych popſowáne: ále nie vkázuie áni miánuie/ gdźie/ y w czym/ ktore sámi pofałßować mogli. przywodźi ſłowá ś. Jeronymá/ o przekłádźie Didymowych kśiąg/ iż źle po Láćinie przełożone. Mogł to iáki nieuk vczynić: á kościoł ś. Rzymski co winien: y ná X. Skárgę przymawia / iż przy żywocie ś. Dámázá Papieżá obrok wyrzućił. w ktorym to było/ iż zá iego ießcze wieku/ tego ſłowá/ *y od Syná.* Rzymski kościoł vżywał. A cożtu ieſt zfałßowánego? o czás tylo idźie/ ktorego ſie to wyznánie iáwniey kładło. Jedni piſßą iż o tym / drudzy o innym czáśie. kościoł ś. tego nie przy / y nic pewnego o czáśie nie twierdźim/ máiąc rzecz świętą y práwdźiwą. Gdy kto pismá swego popráwuie / cudzego nie fałßuie. A poprawá nie ma przygány / ále vpor. Zá wielkie ßczęśćie poczytał sobie ś. Auguſtyn / iż mogł pisánia y kśięgi swoie niżby vmárł przeyźrzeć / á w czymby ſie omylił/ poprawić. y nápisał libros Retractationum, ludzkiey ſie vłomności swoiey nie wſtydząc. Przywodźi też iákąś prefácyą ná ś. Auguſtyná w Wenecyey drukowáną/ á pisárzá nie miánuie. znáć iż zmyśla. Ábo ieſli co kto głupie / bez dołożenia ſie stárßych / nápisał: á kościoł ś. Rzymski

O ſkáżeniu Symbolum Niceńſkiego.

Nie kradźież to: przydánie y od Syná.

X. *Skárgá iáko ſkáził pismo Doktorow.*

Rzymski co winien / zwłaszczá gdy występnych káráć nie zánie-
chywa. Nie ná Rzymski áni Láciński kościoł / ále ná Grecki
stára iest przymowká: Græca fides. y dawne ich obwinienie / iż
księgi fałßuią nie tylo Doktorow / ále sámego pismá ś. słowá / á
miásto nich heretyckie podmiátáią / á Kátholickie wyrzucáią.
Co sie o dobrych nie mowi. Biblia ná ich iezyk naprzod przełożo-
na / ktorą 70. zowiem / dźiwnie od Grekow pofałßowána iest.
wyma y przydátkiem / y fałßem. co twierdźi ś. Jeronym. Popráwował tey Bibliey Origenes / Lucianus / Eśichius / y náß Jero-
nym Zydowskie° sie textu dokłádáiąc: ále záś pogmátwána iest
ták bárzo y pofałßowána od Grekow / iż práwie znißczáłá / y le-
dwie sie o iey płatkách dopytáć. y musiał sie kościoł Rzymski do
textu Zydowskiego / Grecki opuściwßy / vdáć. z ktorego náßá
Wulgatá wrosłá / okrom Psáltyrzá / ktory sie iuż był po wßech ko-
ściołach wkorzenił. ktorey Wulgaty z dźiwną pilnośćią postrze-
gał kościoł Láciński / y Grekowie práwdę miłuiący / muszą sie
do náßey Lácińskiey Bibliey vćiekáć. Toż sie stáło z nowym Te-
stámentem / ktory tákże Grekowie pofałßowáli / heretycy zwła-
ßczá / ktorych ten iezyk záwżdy márką był nießczęśliwą. Grekowie z Ewángeliey wyrzućili historyą o cudzołożnicy / y ostátni
rozdźiał ś. Márká. y przydáli do páćierzá: Twoie iest krolestwo
y moc / y chwałá ná wieki. Co sie v żadnego Ewángelisty nie náy-
duie. Jáko znáć v Tertulliáná / Cypryáná / Ambrożego / Jerony-
má / ktorzy te modlitwę Páńską wykłádáli bez tego przydátku.
To więtßy przykład / niż on: *y od Syna.*

*Falßowánie pi-
sma v Grekow.*

Præfat: in Pa-
ralip: & in Es-
dram.

*Biblia 70. po-
pßowána.*

*Wulgatá náßá
nieodmienna.*

*Nowy testámęt
v Grekow od he
retykow pofał-
ßowány.*

A Concilia / y Kanony / y listy Papieżow iáko Grekowie po-
fałßowáli: o tym mamy dosyć wywodow. Bo oni Concilia y
dźieie ich poGrecku pisali / á bedąc mießánćy zheretyczáli / trudno
sie było zdrády pisárzow vstrzedz. Ná ßostym Synodźie / iáko
sie wyżey námieniło / iáwnie wßyscy Oycowie poznali: iż piąty
Synod przeßły pofałßowáli / y máctwo ich pokázało sie / iż ki-
lá kart wyrzynáli / á inne kładli. y Leo Papież ad Paleśtinos v-
skarża sie ná nie: iż list iego ad Flauianum, ná ktorym wßytko
Concilium przestawało / ießcze za żywotá iego / kładąc wen slo-
wá fałßywe / y vmniąc / y mieniąc / pßowáli. Grzegorz świery
ad Narsem twierdźi: iż Cárogrodzcy Grekowie Synod Kálce-
doński

*Liśty Papieskie
pofałßowáne y
Concilia.*

Epist: 83.

Gregor: lib: 5.
cap: 14.

dońſki zfałſzowáli / y domyśla ſie iż toż Epheſkiemu vczynili. y mowi: *Rzymian piſánia dáleko ſą prawdziwſſe, niżli Greckie.* y mowi one ſłowá: *Rzymiánie iáko nie máią oſtrych mozgow: ták też ſałbierſtwá nie máią.* To nie krzywolog: ále świety/y v Grekow zá świe tego vczczony Papież/ Mikołay pierwſzy/ piſząc do Michálá Ce ſárzá/ y odſyłáiąc mu liſt Adryaná przodká ſwego / mowi: *Naydzie ſię ten liſt w kośćiele Cárogrodzkim, ieſli go Grekowie według ſwego zwyczáiu nie pofałſzowáli, á ták zoſtáie, iáko odſtolice Apoſtolſkiey poſtány ieſt.* Phocyus Cárogr: Pátr. iáko dowodźi Bároniuſz/ fałſzo wał liſty Papieſkie/ y poſły Papieſkie zwiodł. Náde wſzytko na znácnieyſze ieſt ſałbierſtwo Grekow/ ktorzy Kanony fałſzywe podrzucili/ y ſoſtym ie Concilium / iáko ſie rzekło/ názwáli. Gdźie żon duchownym dopuśćili / y innych błędow ná złość Rzymſkiemu kośćiołowi náśiali/ y po dźiś dzień nigdźież wiecey mátáczow y ſałbierzow y ſpiegow Tureckich/ ktorzy ſie Biſkupámi zowią/ y iam ich znał kilás/ ktorzy y tu do nas ná pieniądze przychodzą/ iáko z tey tám ſtrony. Słuchayże krzywologu/ á ſam ſie ná ſie y ná ſwoie te ſromoty obroć/ á znay/ iż ś. kośćioł Rzymſki Kátholicki/ y Doktorowie iego/ prawdą y ſzczerośćią Bożą/ bez zdrády y fałſzerſtwá obleczeni ſą. Á ná Greki ordinaria y zwyczáyna y dowodna rzecz ieſt: iż piſmá fałſzowáli. y to twoie nie bez fałſzu ieſt: iákoby z Grecyey wyſło/ á ono ſie tu vrodźiło. Á ieſli w Grecyey/ czemużeś ie pofałſzował? Á to mowiąc/ dobrym y świetym Grekom nie przymawiam / y krzywdy czynić niechce. káżda nácya łotry ma: ále iedną wiecey niż drugą.

Belar: anno 595.

Baronius.

Fałſz piſmá v krzywologá.

Dwánaſte kłamſtwo. Rozdział 12.

Zmyśla fałſzywie ná świete Doktory kośćiołá Rzymſkiego, áby obrázom cześć Boſką oddáwáć náuczáli.

Ieby kośćioł ś. Rzymſki náuczał / iż obrázom dáwáć mamy cześć / ktorą ſámemu Bogu dáiem: to ieſt látrią: nieznośna ieſt potwarz. y naprzoſtſzy to v nas wiedzą/ iż obraz ieſt obrázem/ á nie Chryſtuſem/ áni Bogiem/ á fárbá fárbą. Nie fárbom áni tablicy y drzewu pokłon czynim: ále temu/ kogo on obraz znáczy. Izali nie Adrianus Papież ſiodme Concilium przećiw

obrázom

obrázoborcom przez posty swoie sprawował? izali tám obrázoborskiey niezbożności/ ktorzy Katholikom toż zádawáli co y ten krzywolog/nie potępił? Jzali nie iásny tam wyrok oycow śś. iż obrázom czći Boskiey y látrtiey nie daiem? Niech ten potwarcá weyźrzy na Concilium Trydentskie:też náukę tám naydźie. Niech obroći oko do Moskwy/iáko ich náuczyli/co zá cześć obrázom dáią &c. y Mikule Mosáyskiemu. Sess: 25.

Co sie ś. Thomaßá dotycze: dobrym rozumieniem / ácz subtelnym/ może vść iego náuká. wßákże tey subtelności dla prostych kościoł sie strzeże/y iásnie náucza: iż obrázy Páná nászego y swietych czćimy/ y rádźi ie przed oczy kládźiem: ále tym ktore obrázy znácza/cześć oddáiem. Swietym iako świetym/ á Chrystusowi iako Bogu wßytkich świetych. Powieści iákieś apokryfne y zmyślone Alexándrá Papieżá y Syrtá przywodźi bez dowodu y goła powieśćia. Godpustách przy obrázách bayki są/ktorym my mieysca żadnego nie dáiem. Jesli kto co plećie / to do przygány kościelney nie służy/á kłámstwo heretyckie mieysca nie ma.

Dwánaśćie drugich kłamstw przeßkárádych ná iednę kártę zebrał. Rozdział 13.

Fol: 206. & 207.

SMie ták zlorzeczyć/ mowiąc do przewielebnego Metropolity wßey Ruśi Zipácyußa: *Papież dzisieyßy twoy Pásterz y vczyćiel, Chrystusowę náukę odrzućił, y Piotrowe zwiástowánie podeptał, podług zdánia swego vczyćiż przez zasługę Dominiká, Fránćißká, y drugich, ludźie dußnego zbáwienia doßć puta. Papież słowá Bożego nie ma, iedno trádicye: v niego ołtarz y niebo przedáyne. Sprzećiwia sie dyabłowi świeca, pásem Fránćißkanow, paćiorkámi, miłośćiwym látem. A żywot iego iáki? Piotr żył w pokorze, Papież żyie w hárdości: Piotr żonę zsoba wodził, Papież małżeństwem brzydźi sie. Piotr Symonia myślał, Papież Biskupstwá, kápłáństwá, Buły, Pálluße, odpusty, zá srebro przedáie. Piotr pobożnym, świętym, poczćimym czystym był: Papież w porządku sukcessyey swoiey mazboyce, czárnoksiężniki, czárownıki, wßetecznıki, cudzołożniki, pokoiu pospolitego gwałtownıki, buntownıki, y inße złoczyńce.* Bluźnierstwá y kłamstwá ßkáráde.

Ná to odpowiedźi nie potrzebá. Jedno sie ná iego niewstydliwe kłamstwá/ y przed wßytka Ruśią/y wßytkiemi Grekami / y wschodnemi Chrześćiány oświadczyć / ktorzy wiedzą y słyßą náuki ná- Oświádczenie do Ruśi.

náuki náße: Jeſliſmy ták przy Piotrá ś. ſtolicy y Papieżách ſtoiąc ſpogánieli/y Chryſtuſá ſie záprzeli/y náuką iego wzgárdżili: Jeſliſmy Apoſtolſką Ewángelią podepráli: Jeſli ś. Dominiká/ y Fráncißká/zá Chryſtuſá mamy/ ábyſmy przez ich zaſługi zbáwićielá Bogá náßego opuściwßy/ zbáwienia ßukáli: Jeſli ſłowá Bożego nie mamy: Jeſli niebo zá pieniądze przedáiem: Co o páciorkách y reliquiách y innych pokornych ceremoniách trzymamy/wiedzą wßyſcy. y Ruś báczna/y ſámi heretycy/y ten złorzecznik y klamcá wie. Co zá hárdość Papieſká/powiedźiáło ſie wyżßey. Co o małżeńſtwie ś. náuczamy/y dla czego duchownym go nie dopußczamy/ y iáko Greckiego duchowieńſtwá dla żon kápłáńſkich od śiebie dla iedności y miłości nie odpychamy: wie iuż/y wßytek świát y Metropolia wßey Ruśi. O Pietrze ś. ábyś ſie z żoną włoczył/ ßczere ieſt kłamſtwo. Bo Apoſtoł ś. tego nie mowi/ iedno co o ſobie/ toż y o Pietrze ś. y innych Apoſtołách powiedźiał: iżby mogł do ſwey świeckiey poſługi ſiostrę duchowną nie żonę/ bo iey ś. Páwel nigdy nie miał/zſobą miewáć: ále tego nie czyni áby kogo nie wzgorßył. Toż mowi o ś. Pietrze y o innych Apoſtołách/ iż mogli tę wolność mieć y mieli: ále iey iáko y on nie vżywáli. Trudno temi ſłowy ś. Páwłá Trulańſká zmáże pokryć. O Symonią Papieżow/ áby rzeczy duchowne/ świete/ y dáry Duchá ś. y rękú kłádźienia przedawáli: wielką potwarz. Dáiąli co piſárzom y Cáncellárieу zá prace/ zmowy tám żadney o duchowne dáry Bożé y przekupną nie máß. Niedawno doſtátki y bogáctwá Papieſkie wymawiał: á teraz go márnym kupcem y żebrákiem/y dla vbogiego świętokrádzcą czyni/ ten wielki nieſtátek.

1. Cor: 9.

Piotr ś. nie włoczył ſie z żoną.

10. *Symoniey pilnie Papieże zákáżuią, y karzą.*

11. *Złe obyczáie Papieżow niektorych.*

Matth: 23. 12.

Iż niektorzy Papieże złemi byli: to nie dźiwno. Jeſli miedzy 12. oſob ieden był zdrayca/miedzy [illegible] oſob. (Bo iuż ták wiele y wiecey Papieżow było) iáko ſie ktory zły nie tráfił: Jednák złośćią nieprzykładnych duchownych/ prawdźiwa ich náukę nie vpada. *Nie czyńćie co czynią: ále ſłuchayćie y pełnićie czego náuczáią,* mowi Pan.

Oſtátnie/ gáni wſtępowánie po złym Biſkupie/y zgáníł ś. Máthyaßá/ ktory ná Judaßowe mieyſce náſtąpił/ iákopiſmo mowi. Pátryárchow Wſchodnych/ á nawiecey Cárogrodzkich/ ták wiele

wiele zbrodniow/ y złośći/ y niecnot/ sámiż Grekowie wypisáli: izali tym zgánieni być máią/ kroszy ná ich mieyscá nástępowali? O Rzymskich Papieżách to mowim: iż niektorzy byli występni: ále tákiego żadnego nie było/iáko bluźni ten krzywolog áby miał być czárnoksiężnikiem/y czárownikiem/ y sługą dyabelskim: rozboynikà iáko w lesie/ żadnego nie było: buntownikà y pokoiu pospolitego gwałtownikà/ miedzy nimi nie naydźieß. Co ten v heretykow y potwarcow/nieprzyiaćioł kośćielnych czytał: tym rchnie/á iáko ná to Cátholicy odpowiádáią/rego czytáć/w duchu sie kłamliwym kochaiąc/ zániechał. Niech miánuie krorego tákiego/iakom ia miánował wschodne y Cárogrodzkie: vsłyßy słußny y prawdźiwy odpor. Do tego/ on z heretykámi kilás tylo nieprzykładnych wyliczy: á my począwßy od męczennikow/kilá set świetych y cudownych z godnemi świádectwy wyliczym. Po złym w Rzymie dobry záraz nástąpił/ y złe przykłády złego niedługo kośćioł ś. obrażały. od kilá set lat nie máß komu ná tey stolicy przygánić. náß wiek liczy ich od Leoná 10. tyle: á wßyscy świeći y bez przygány.

Wschodnych Pátryárchow grzechy.

Papieżow cno żywoty.

Tu y krzywologá y sam śiebie vpomnie: ábyśmy sromot oycow náßych nieodkrywali/ á Chámowego sie przeklectwá strzegli: ále gdy potrzebá wielka rá obrone prawdy wyćiska/ bez vragánia y śmiechu/ z boiáźnią y żałośćią odpieram temu krzywologowi. y mowię: Heretykow niewiernych lotrow/ bezbożnych/ zdrádźiec/ bluźniercow przebłogosławioney Troycey y bostwá Syná Bożego/ mężoboycow/ fałßerzow/ y hárdośćią y miłośćią świeckiey chwały zápalonych: nigdźież wiecey nie było/iáko ná stolicách Pátryárchowskich/Alexándryiskiey/ Antyoskiey/ Jerozolimskiey/ á nawiecey ná Carogrodzkiey. A nie ná czás krotki/ ale ná sto lat drugdy. A teraz ieśli wßyscy od iednośći kośćielney odstąpili/ á przyśćby do niey mogli/ y tak długo w trey schizmie zostáią/ żadnego bez przygány nie máß. Czytay o zbrodniách niektorych Pátryárchow v Greckich historykow/ krore náß Báronius miánuie/ w Roczných dźieiách kośćielnych. co dla prawdy wypowiedáć musiał/á Greckimi świádkámi y historykámi dowodźi. Ja tym kart mázáć/ y vßu wiernych obrażáć niechce. á mam to w reku/ y tymem sie pisánim historiy kośćielnych bá-

O przełożonych nie ßemráć.

Sromot oycow nie odkrywáć.

Wiele złych miedzy Pátryárchámi.

nych báwił. weyźrzy w támte księgi Polskie / á ia niech ſromot
ocowſkich nieodkrywam. weyźrzy krzywologu w swoy kłamli-
wy y bluźnierſki ięzyk ić. y ná inne swoie grzechy / á cudzym daß
pokoy, y vrzędy Bożé wyſokie náuczyß ſie lepiey czćić.

ROZDZIAL XIIII.

Przyrownánie Pátryárchy y kośćiołá Cárogrodzkiego do Papieżow y do Rzymſkiey ſtolice.

ZAczy P. Bog otworzył tym ludźiom w odßczepieńſtwie vpornym: przedkoby do iedności y zgodney od Páná náßego zoſtáwioney y roſkazáney miłości przebiegali. Pátrząc ná obie ſtolice/ Rzymſką y Cárogrodzką/ zá ktorémi ſie práwowierne Chrześćiáńſtwo vdawało: á iedne z drugą przyrownáiąc/ wielką roznoſć każdy vpátrzy/ y do prawdy ſie y iedności pozwáćby mogł.

1. *Rzymſka ſtolicá ieſt Apoſtolſka.* Naprzod ſtolicą Rzymſką Apoſtolſką ieſt: bo ná niey Piotr ś. y iego po nim naſtępnicy/ śiedźieli. Cárogrodzka Apoſtolſką nie ieſt/ áni ſie ták zwáć może: bo żaden Apoſtoł swoim vrzędem y doſtoieńſtwem ná niey nie náuczał / áni icy fundował. O ś. Jedzeiu coś bez dowodu Nicephorus náráził: Ale żaden tego z ſtárßych nie nápiſał/ y owßem Concilium pierwſze Nicenſkie zowie Nouella kośćioł Cárogrodzki / to ieſt/ nowa corka. Rzymſka záraz z Apoſtoły vroſłá / Cárogrodzka we trzy ſta lat po niey powſtałá y dáley/ będąc pierwey plebánią Heraklicy.

2. *Rzymſka od ſámego Bogá przywileie ſwoie ma.* Rzymſka Kátheđrá od Bogá ſámego Jezuſá Páná náßego przywileie przez Piotrá ś. wźiełá/ y swoie doſtoieńſtwo ma/ y wo rodzone ieſt iey przełożenſtwo y zacnoſć: Cárogrodzka od ludźi ma swoie ozdoby / od Ceſárzow / y od Concilia / y od Papieżow ſámych/ iż ią Metropolią y Pátryárchoſtwem ozdobiono. Rzymſka do okrásy swey przyrodzone od Bogá práwo ma: á Cárogr: nábyte y od ludźi wyproßone. y plećie krzywologa z heretyki/ gdy Rzymſkiey doſtoyności podwyższenie / Ceſárſkim práwom y láſce / ábo Conciliom przyczyta. Bo Juſtinianus y Phokás/ y inni Ceſárze / nie nowe Rzymſkiemu Biſkupowi przywileie / y ſtárßeńſtwo nád kośćioły wßytkiego Chrześćiáńſtwá/ dawali. bo ie iuż przed nimi mieli/ y onych záżywali/ y Conciliámi władneli:

ále ſtáre

ále stáre y dawne / ktore heretycy rozrywáć chćieli / potwierdzáli y vmocniali.

3. *Nikt sie iey z stárych nie sprzeciwił.*

Przełożeństwu nád wszytkimi kościoły Chrześćiáńskimi stolice Rzymskiey / nikt nie vwloczył áni przygánił / okrom młodych Grekow / począwszy od Phocyusá: á Cárogrodzkiey gdy powstawálá / záraz sie inni Pátryárchowie Alexándryiski y Antyoski sprzeciwili / gdy práwá dostoyności ich ná sie obracálá.

4. *Posłuszeństwo z wiary. Posłuszeństwo z niewoley.*

Rzymskiemu Biskupowi / dla przywileiow Bożych od Piotrá ś. wszyscy Pátryárchowie z nabożeństwá posłuszeństwo oddawáli. A Cárogr: chytrością / y Cesárzow przyiáźnią y mocą / drugie Pátryárchy pod sie podbiiáli / y Kanony o swoim nád nimi przełożeństwie / ná Conciliách podmiátáli. Co vczynili ná wtorym y piątym / á nawiecey ná Trullu fałszywym Concilium / ktore szostym przeciw prawdźie názwáli.

5. *Nigdy pod Cárogrod: nie byłá.*

Rzymska stolicá nigdy pod rzadem Cárogrodzkiey nie byłá: á Cárogrodzka przez trzynaśćie set lat y dáley / ácz z przerywániem / kościołá Rzymskiego iáko márki słuchálá. y dla tegoż źle y głupie krzywologą mowi: *iż Pátryárchowie Cárogrodzcy, Papieże y Rzymski kościoł wyklęli, y od siebie odrzućili.* Izali poddány páná / y syn oycá sądźić / y duchowny bez iurisdiciey y przełożeństwá wyklináć kogo może? Niech pierwey pokaże ábo z pismá ś. ábo z Oycow śś. ábo z Conciliy / ábo z hiſtoriy / ieśli kiedy Rzymski ś. kościoł y stolicá Piotrá ś. pod ktorego Pátryárchy rzadzeniem y iurisdicią zostawálá. A starszeństwo nád wszytkimi y iurisdicia kościołá Rzymskiego / iáko słońce we wszytkich pismách świeći / iáko sie iuż y tu w krotce pokazało. Gdyby pleban swego Biskupá wyklinał: zá coby iego klątwá stała?

6. *Nie miálá heretyká. Legat Baronius*

Ná Rzymskiey stolicy żaden heretyk nie siedźiał / áni ná niey kácerstwá rozszerzał: bo o Liberiusie y Honoriusie dálá sie sprawá: á Cárogrodzka miálá podobno nád 20. nie tylo heretykow / ále y kácermistrzow / niektorych y árcykácerzow / ktorzy fałszywą náukę rozszerzáli / y do niey przyciskali. A nie ná rok áni dwá / ále drugdy przez sto lat żaden ná niey katholik nie zostawał.

7. *Kácerstwá gáli.*

W Rzymskiey gdy sie iákie záczęło kácerstwo / pilnością / náuką y prawdą / zwyćiężone vstawało / iáko y tych czásow złáśći Bożey vstáie: á w Cárogrodzkiey iáko powstáły / ták trwáią /

Prozno się krzywolog ráduie o odstąpieniu heretyckim.

y iuż się do niey nie wracáią. A prozno się ráduie y nárzeka z kościoła Rzymskiego ten krzywolog/ iż Anglia/ Szkocya/ Niderland/ y Dania/ y Swecya odpádłá/ á zá kácerstwy się te kráie puściły. Nie dawno się to stáło/ áni zástárzało/ áni zupełnie. Bo w tych krolestwach są Kátholicy/ prędko się zás zá pomocą Bożą wroca. iákoż iuż do tych czásow wiárá się ich cześć do prawdy kátholickiey w pokućie wroćiłá. á Piotr brácią posila/ y pásterz własny od wilkow broni.

8. Rzymska záwżdy płodna. Stoią zá heretycka vtráty Indye.

Rzymska záwżdy płodna/ y pogáńskich narodow wiele bárzo Chrystusowi teraz rodźi. y stoi nam zá heretycka vtráte/ gdy w Indyách wschodnych y zachodnych/ w Goicy/ w Indźie/ w Chinie/ w Jáponie/ w Málukách/ Kálekućie/ w Brásilu/ w Peru/ w Mexyku/ w Philippinách/ y w inszych dálekich y stárszym nászym niewiádomych narodách pogáńskich/ Chrystusá z náuką kościołá ś. przyimuią/ y Piotrá ś. kázánie się po niezliczonych ludźiách roznosi. Ná co krzywolog sarka/ wiáry temu nie dáiąc/ co wszytkim wiádomo iuż iest/ y do Rzymu posełstwá krolow támtych y kościołow przychodzą. Lecz Cárogr: skoro od iedności ś. odpádáć począłá/ niepłodna zostałá. A będąc ná początku odszczepieństwá/ około wieku Phocyuszá/ nie mogli Grekowie Ruskiego pogáństwá zupełnie do Chrystusá przywieść/ áż się pod Bázyliuszem Cesárzem/ y synem iego Leonem Philozophem/ po zgubie Phocyuszá/ do iedności kościelney wroćili. y Cyryllus z Methodiuszem ná ich náwrocenie błogosłáwieństwá od Papieżow brali/ y ná przełożenie Bibliey ná iezyk Słowieński dozwolenie od nich miawszy/ dopiero Ruskie narody w wierze ś. zmocnili. Lecz gdy się zás zá Michálá Cerulana Pátryárchy Cárogr: do schizmy wroćili/ y Ruś od kościołá swemi kłamstwy odrázili: toż przeklęctwo ná Ruskie duchowieństwo pádło/ iż kilkaset lat z Litewskim pogáństwem obcuiąc/ y miedzy nimi żyiąc/ pozyskáć ich y vrodźić Chrystusowi nie mogli. O czymby czytáć miał ten krzywolog z swoią Cerkwią Málewáykowską/ Kroniki Ruskie y żywoty Swiętych/ iezykiem Słowieńskim pisáne. Ták Cárogrodzka stolicá/ dźieći swe do heretykow potráciwszy/ nowych nie rodźi. y ma/ iáko Prorok przeklinał: *żywot bez dźieći, á pierśi ssuche.* y Turkow y Sárácenow pánow swoich do Chrystusá nie

Ruś wschismie pozyskáć nie mogli.

Ośeę 9.

śá nie przywodźi/ álе rácżey oni syny iey do Máchmetá obracáią. Czego z sercá żáłuiem.

Rzymska od wiela tyránnow Cesárzow/ y od wiela heretykow náchylona/ powstáie/ y łodki iey wiátry nie zátopią. A Cárogrodzka powstáć ták długo nie może. Acz życzem z sercá/ áby mogłá gdy ś. pokutę przyymie. 9. *Náchylona powstáie.*

Rzymskiey wiárá/ wedle Páńskiey obietnice nigdy nieustáłá: á Pátryárchie wschodnie trácíły ią często/ y teraz máłe ßczątki zostáią/ y to zmießáne z błędámi/ y bez miłośći spolney y iedności/ o ktorą Pan Jezus prosił y vprosił/ y o niey mándaty zostáwił. 10. *Wiárá iey nie vstáie.*

Rzymskiey wiáry po odstąpieniu Grekow/ bácżni swieći y mądrzy Grekowie bronili/ y swoie Greki srodze gromili pisániem ná nie surowym. Jáki był Blemidás/ Bekus/ Etherianus/ Beßáryon/ Gennádius/ y ini. A z Láćińskich Doktorow żaden sie ießcze nie nálazł/ ktoryby ich schizmę y błędy chwalił/ ábo iey pisániem iákim bronił/ ábo do niey przystawał. Sámi Niemcy niektorzy heretycy chćieli sie im zálećić: álе widzac iż około pochodzenia Duchá ś. vporny błąd/ Láćińskiemi ie árgumenty przekonáli/ y z nimi zgody mieć/ áni ich pochwalić mogli. Acz też y od Grekow odrzuceni są. 11. *Rzymskiey Grekowie bronili, á Cárogr: żaden Láćinnik nie bronił.*

Rzymskich Papieżow miłość/ dla zgody w Chrystusie/ wiele im rzeczy przeglada/ y odrażić ich od iedności/ bez ktorey zbáwienia nie máią/ niechcąc/ á miłość wielką pokázuiąc/ y o Duchu ś. iż nie wyznawáią iáko my/ dáli im wielki pokoy/ wiedząc iż vczeni/ choć milcząc toż wierzyli co y Láćinnicy/ y o żony Duchownych/ y o kwáśny chleb/ y o inne Ceremonie drugie nie bárzo Kátholickie/ milcza ani y świeći Papieże/ baczeniu ich polecáiąc á miłość wyćiągáiąc. A oni bez miłości ták ná nas o prawdziwe Duchá ś. wyznánie/ o przaśny chleb/ o czyśćiec wrzeßcza/ ták nas potwarzáią/ tákie swary y wyklinánia zácżęli/ żadney do miłości Chrystusowey/ ktorą vtrácili/ skłonności nie pokázuiąc. Tylo z ona nierządnica mowią: áni mnie áni tobie. do zgody niechcemy/ piątną Chrystusowego nosić nie będźiem. Co sie o głupich Grekách mowi. 12. *Rzymska wiele dopuśći Grekom z miłości dla zgody.*

Rzymski kośćioł wiele miewa świętych/ ktorych Pan Bog świątobliwość cudámi oświadcza. y nie máß żadnego stá lat/ y 13. *Święći gęśći w kośćiele Rzymskim.*

drugdy piećidźieśiąt/ktorzegoby iáki prorok y świety Boży v nas z cudami wielkimi nie powstał. y nowe zakony z dźiwną świątobliwością Patryárchow ich y náśládownikow/ na kościelney wiáry obronę/ y ná rozkwitnienie Chrześćiańskich cnot/ wzbudza y rodźi. A o Cárogrodzkim kościele/ iáko od iedności świętey odpadł/ nic tákiego nie słychać/ y żaden vczony iáki Doktor/ y znáczny pisárz/iákie przedtym miewali/ nie vkazał śie od onego czásu. iż mowić mogą Grekowie nędzni/ y inni wschodni: *Nie mamy tego czásu Krolá, y wodzá, y Proroká.*

O Swiętych v Grekow nie słychać.

Dan: 3. 14.

Kościoł Rzymski wiele Concilia miał y miewa/ ná opátrzenie wiáry/ kárności/ y rządow/ ná poprawę obyczáiow/ y ná odgánianie heretykow/ ná ktore záwżdy wschodnych Biskupow/ ktorzy zostawali/ przyzywáli. A w Grecyey żadnego Concilium przez tyle lat nie było/ ná ktorymby náprawować skażone y náchylone kościołá swego nabożeństwo mogli. Te wszytki przyrownánia niech káżdy rostropny vważy/ v ktorey strony prawdy zbáwienney szukáć/ y do niey przystáwáć. ktora wiecey ná mátkę podobá/ á ktora ná mácochę. przy ktorey Pan Bog y zwycięstwo iego/ á ktorey odstąpił y nie błogosłáwił. ktorey miiáiący nie mowią: *Błogosłáwieństwo Páńskie nád vámi.* á nád ktorą głową trzęsą mowiąc: *Onoż to piękne miáśto ták poległo?*

Concilia kościoł Rzymski miewa.

Pśal: 128. Thren: 2.

ROZDZIAŁ XV.

Kłamstwá ná Iezuity y inne zakony, y w obec ná wszytek kościoł.

Fol: 76. 77. 78.

ZOwie nas Ęsawity/ v heretykow śie náuczywszy/ y Wyzuity/ ktorzy z imion śláchtę/ wdowy/ y śieroty wyzuwamy: á iż ná nas pełno wszędźie płáczliwych żálob/ pełne źiemstwá/ pełne grody/ pełne nákoniec y dworne sądy/ y Seymowe namowy. Trybunału nie wspominaiąc/ iż śláchtę z domow wyćiskamy/ wdowy y śieroty z dźiedźictwá ich wyzuwamy/ y inne niepoczćiwe łákomstwá ná nas kłádźie: á iż śie sądźić nie dáiem iedno w Rzymie. A pátrz ná kłamstwo niezgodne. mowi iż nas v sądow pełno/ y tám o wydárćie máietności nas sądzą: á iákoż śie sądźić nie dáiem iedno w Rzymie? czemuż aby iedney osoby nie miánuie/ ktoreyesmy co wydárli? wszędźie ná nas żałob pełno/ á żadney nie pomieni. sam śie zły ięzyk potępia. Ná Jezuity wszytek świát

świát pátrzy: iákoby ie cierpiano / gdyby tákiego łákomstwá / y zdrad / y złości ná nich doznano? Oni vbostwo Chrystusowe słubem ná sie bierzą / oni swoie własne dźiedźictwá opuszczáią / iákożby cudze wydźierać mieli? Co z iálmużny máią od nabożnych Bpskupow / krolow / y innych / y co sámi z dostátku domow swoich do nog Apostolskich przynoszą: to sie ná żywność do spolnego mieszká obracа. aby ći co około dusz ludzkich robią / wedle Apostołá / chleb mieli: y suknią. żaden swego nic nie ma. Wszák nas w Wilnie kupá: doyźrzy ieśli prawdę miłuieß spraw nászych. Tu iest y trybunał / y gród / y sądy: przyd ieśli cnotę maß / á vkaż kto nas o krzywdę y wydzieránie máietności pozywa? kto ná nas płácze? obiecuiemći do Rzymu nie áppellować / czego wszytek stan duchowny o dobrá ziemskie nie czyni / obiecuiemći terminu dostać. Ale kłamstwo do świátłá nie idzie / w kącie ciemno sławe ludzką kradnie / y złośliwie á piekielnym sercem ná sługi Bożé iad swoy puszcza.

Ná inne zakony słorzeczeńſtwá.

Ná inne zakony y mnichy / ludźie wezwánia świętego / przywodźi Klemánga iákiegoś Archidiákoná Bozáceńskiego: o ktorym kto iest / y kto był / niewiemy. nálazł go gdźieś w Grecyey ten Greczyn / ktorego te księgi przetłumacza. Jeśli stáry Káthołik / á niektorych zły żywot wiedźiał: ná dobre przymowki nie czyni / áni stanu ś. gani. Jáko y miedzy wschodnymi Czerncámi / nie wszytko świeci. Nie bez grzeßny iest człowiek / státek w dobrym przedsięwźięciu nieśtáteczny: Ale pokutá y naprawá od tego iest. o ktorey ten ś. Papież Adryan / ktorego słowá przywodźi / dobrze przypomina. y Bpskupy / y Prowincyálskie Synody / y Concilia powszechne / reformácye czynią / náprawuią / kárność wznawiáią / porządek stáwią / złe vrzędniki składáią / dobre podwyższáią / y czuyność páśterską y dozor máią.

Ná ſ. Concilia iáko ſię krzywoloġ targnął. Iáko bluźni. Swoie Greki przeklina.

Tu sie ten niezbożnik ná przesławne Concilia Florenckie / Konstánćiyskie y Trydenckie targnął / ktore wiele Kanonow swiętych na naprawę obyczáiow postánowiły. y zowie ie *zborzyßczámi niezbożnymi, y bluźnierskimi, y świętokradzkiemi, ktore ná prawdę Bożą respektu nie máią. ktore nie tylo oycowskie vstáwy, ále y Bożé przykazánia łamią.* Z piekłá sámego nie wstydliwe kłamstwá ná wszytkiego świátá błogosławione Bpskupy / y ná swoie Greki, ktorymi Concilium

cilium Florenckie osądzone było/ wypuszcza. Ná coż ták zásłey y ßaloney głowie odpowiadáć? A dowody gdźie? Dosyć tákiemu: mentiris.

ROZDZIAŁ XVI.

Iáko wielki grzech iest w kościele Kátholickim schizmá y odßczepieńßtwo: y dla niego niewola Turecka ná Grękí zásłá.

Ioan: 11. 1. *Pożytek męki Páńskiey gubi.*

SŁa tego/mowi Jan.s. Chrystus syn Boży vmárł/áby syny rospro̊ßone w iedność zebrał. Kto tey iedności nie sprzyia/ ábo ią rozrywa: męki Páná nászego pożytek y owoc gubi. Gdyby kto zbożé/ ná ktore gospodarz długo y ciężko robił/ podeptał/ y znißczył: iákoby srodze gospodarzá onego zásmucił y rozgniewał? Ciężka praca y robotá Páná nászego/ w ták gorzkiey y sromotney na krzyżu śmierci iego/ktorey pociechá skutek y koniec/gdy ná zgodzie y ziednoczeniu synow Bożych zostawa / wielce Chrystusá gniewa / kto iákie do iedności spolney przeßkody czyni. A ktemu wielce Chrystusem gárdzi / kto iego

2. *Mándatu nie słucha.* Ioan: 13. naprzednieyßego roskázánia y mándatu ták czestego y ná testámencie pisánego/y práwie śmiercią pieczetowánego/nie słucha: gdy mowił: To wam roskázuie/wßytkie iuż moie náuki kończąc y ná śmierć idąc: ábyście sie spolnie miłowali. y w tym iednym roskazániu wßytkie Chrześciáńskie y vczniow swoich cnoty zámknął. Jákoż go w tym nie słuchać? iákoby go zá Páná swego nie znał kto tego mándatu nie przyimuie/ y do nie̊g przeßkody czyni.

3. *Modlitwę Chrystusowę odmiáta.* Syn Boży iáko práwy człowiek Oycá swego vmieráiąc prosił/ ábyśmy byli w opiece/w obronie/y w ręku ie̊g/yzá iednością y spolną miłością zostawáli. opátrzność wßytkę Boską od siebie oddala/ kto w iedności tey nie zostáie/ y prośbie y chęci serdecznej Chrystusowey sie sprzećiwia.

4. *Piątno Chrystusowe z siebie ściera.* Ioan: 13. Kładźie Pan Jezus piątno ná owce y rozumne bydło swoie/ spolną miłość y zgodę. Po tym was/práwi/ poznáią/ iześćie moi vczniowie/ moie owce/ moie dźieći: gdy spolna miłość mieć będźiećie. Kto tę miłość rozrywa/ y iedność świętą psuie: Chrystusá sie záprzał/ y mowi sáma rzecza: nie znam go/ y piątną/ y bárwy iego nie noßę/ y one z siebie zdźieram. A Pan też rzecze: ia też ćiebie nie znam/gdy moiey bárwy y piątná ná tobie nie widzę.

Schizmá

Schizmá/ kośći bárankà iednego łamie y druzgoce/ czego ná krzyżu mordercy nie czynili. y suknia nieszyta poznie/ktorey krzyżownicy rozrzynáć niechćieli. y od głowy śie członek odćina: ktory dzielac śie od głowy/ śmierć sobie gotuie.

5. Ioan: 19. *Suknia niezszyta rozdziera.*

Tá miłość y iedność członkow Chrystusowych wiaże śie y spaia iednym Bogiem y pánem. Izali śie páná iednego słudzy miedzy sobą wádzić y gryść máią? Spaia śie iedny Chrystusem/ w ktorego śmy iáko w drzewo winne szczepieni: iákoż śie od tegż szczepu iednego bez vtráty żywotá odrywáć mamy? Spaia śie iedną wiárą/ y náuką/ y prawdą/ iednym o Boskich táiemnicách/ rozumieniem/ ktore nam Chrystus z niebá obiáwił: iákoż dwie wierze y dwie prawdźie mieć możem? izali od iedney do fałszu y nieprawdy záwiedźieni nie będźiem? Spaia śie tá miłość iednym Chrztem/ iáko mátką z ktorey śie rodźim: iákoż brácia márki iedney y krwie iedney rozerwáć śie máią? Spaiamy śie y iednym bogátym y páńskim domem/ ktory iest kośćioł Boży: y iednym w tym domu gospodarzem y sługą nád czeládką Bożą. iednym stołem y iednemi potrawámi/ iedną skárbnicą y spiżárnią/ z ktorey żywność y odźieżą synowie y domownicy máią. Do cudzego y nieprzyiaćielskiego domu trafim/ skoro śie z tegż iednego Páńskiego domu/ y z tey iedney owczárnie wychylim. Jáko wilczych zebow vydźiem/ gdy śie po pustyniách obcych bez páśterzá błákáć będźiem? Bez iednego vrzędniká Piotrá y páśterzá ktoremu Pan owce y czeládkę swoię polecił/ w iákim rządźie zostániem? kto nas w pokoiu y zgodźie/ y w iedney náuce y wierze zátrzyma? Jáko v iednego stołu/ y przy iednych potrawách wádźić śie mamy? stoł śie obáli/ y potrawy ná ziemi będą. Kto nas opátrować/ bronić/ żywić/ odźiewáć będźie: ieśli w tym iednym ták dostátecznym/ ták pożądnym/ ták bogátym Páná nászego domu nie zostániem? przeto y grzech wielki iest schizmá y odszczepieństwo/ y szkodá duszna y doczesna przywodźi/ y pomstę ná hárde y niezgodne wnośi.

6. *Kośći Chrystusowe łamie.*

7. *Członek od głowy odćina.*

Ieden Bog.

Ieden Chrystus. Ioan: 15.

Iedna wiárá. Ephes: 4.

Ieden Chrześć. 1. Timot: 3.

Ieden dom. Luc: 12.

Ieden vrzędnik.

Ieden stoł.

Ioan: 21.

Niech nie mowią Grekowie/ iáko ten krzywolog/ iż niewola Turecka nie zá ten grzech ná nas/ ále zá inne pádła. Vżalenia wielkiego godni/ iż śie do grzechu swego nie znáią/ y od pokuty śie ś. odrażáią/ y dłużą/ y ćiężą pomstę ná śie Boską przy-

Niewola Grecka nie zá iny grzech iedno zá odszczepieństwo

wodzą/ gdy nie tylo grzechu nie znáią/ ále go przyczyniáią: ieśli ták wßyscy bluźnią kościoł Boży Rzymski/ iáko ten krzywolog od wßytkich mowiąc. Czemu ia bárzo nie wierzę/ znáiąc dobrze serca práwey y nabożney Rusi. o to sámo wiele lat pomsty Boskiey y niewoli Tureckiey sobie náddáią. Ich własny Pátryárchá Gennádius/ iáko iest wyższey/ z wielką pokorą/ zá ktorego śie ostátnie zniewolenie páństwá Greckiego sstáło/ ten ieden grzech wyznawa: iż śie od kościołá y domu Bożego odßczepili/ y iáko głupie owce z trzody Bożey/ w ktorey iest ręká y obroná iego/ vciekli/ y wilkom ná śie przyczynę y przystęp dáli. Papieżowie o to odßczepieństwo iáko stárßy/ y gospodarze w domu Bożym/ karząc niespokoyną czeladkę Páná swego/ y máiąc od Páná iurisdicią/ często Grecki wyklinali: Pelágius wrozy/ Leo dziewiąty/ y inni. nie o inne grzechy/ iedno o ten/ iż kościoł Boży/ sukną nießytą Chrystusowe rostárgali/ y mikośći y iedności od Chrystusá roskázáney/ odstąpili/ y kościoł ś. Apostolski zgáńili y zbluźnili. á iákoż klątwá ich bráć skutku nie miáłá/ choć nierychło: Ale przed kilką lat ostátnie Papież Mikołáy piąty prorokuiąc/ pogroził im/ iż iuż czwarty rok temu figowemu drzewu nierodzáynemu przychodźi/ á siekierá y ogień nástępuie. y ś. Brygidá w swoich obiáwieniách tę niewolą/ zá ten grzech rozerwánia wschodnych kościołow y odßczepieństwo/ opowiedźiáłá. ktory grzech ma w sobie brzydką hárdość y nieposlußeństwo/ y iest mątką herezyey y kácerstwá/ y dla tego obrzydźić śie nam ma.

Vt Supra P. 1. cap: 12. *ná końcu pierwßey część.*

Wyklinánie Grekow.

Skutek klątwy. Mikołay 5.

S. Brygidá.

ROZDZIAŁ XVII.

Jeśli pod Turkiem lepiey niźli pod Papieżem.

Fol: 82.

Thren:

Dan: 3.

PRáwieć z mozgu ßalony ten człowiek/ ktoryby z tym krzywologiem mowił: Dobrze nam pod Turkiem y w niewoley pogáńskiey. Nie mowił tego Jeremiáß/ pátrząc ná niewolą ludu swego w Bábilonie/ ále Threny czynił/ ktorezby y ći tákie/ nie owe głupie y dźiecinne/ y niewieśćie czynić mieli. y Dániel z towárzyßmi swemi/ ktorzy mowili: *Zgrzeßyliśmy odstępuiąc od ćiebie Pánie, y nie czyniliśmy iákoś roskazał, áby nam dobrze było. podałeś nas w ręce nieprzyiaćioł nászych, w moc krolá złego.*

złego. Jzali Turcy dobrzy? coż dobrego z nich máią Chrześćiánie? Cesárze ich y krole y ſzczątki ich wygubili / iáko mowi Gennádius/ kośćioły chwały Bożey zburzyli / y ná swoie bałwochwálſtwo obrocili. Crucyfixy po błocie włoczyli/ Chrześćiány wybili/ y máiętnośći ich posiedli / y nád ciały ich moc máią iáką chcą. Supra. *Co zá pożytek z Turkow.*

Ále nam, práwi / do wiáry nie przeßkadzáia , do swego Máchmetá nie przyćiſkáia. Jákoż to nie przyćiſkáią: gdy iáwnie Chrystusá wyznáwáć bronią: gdy o przygáne namnieyßą swemu zakonowi y swemu prorokowi / Turczyć ſie ábo zbrowie trácić każą. Gdy ná Pátryárchowſtwo kogo chcą zá pieniądze dáią/ y z niego ſkładáią. gdy dźieći biorą od rodźicow/ y ná swoie bálwochwálſtwá wychowáią. gdy krzyżá znáku Chrześćiáńſkiego vkázowáć zákázuią. Jákoby ſie Chrystusá záprzał kto im tego pozwala/ á zá to nie vmiera. Oćiec młodego ſyná kárać chce/ głupia chłopiná odpowiáda: poyde poturcze ſie/ day mi pokoy pánie oycze. y idźie. Turcy raz go obrzezawßy / wßytek iego żywot niewoląc/ do piekłá záćiągną: á wiec to dobrze pod Turkiem? *Do Turectwá iáko przyćiſkáią.* *Synowie Grekow Turczą ſie gdy im oćiec pogrozi.*

Mowi ießcze krzywolog: *iż kośćioł Grecki pod krzyżem będąc z tego ſię weſeli, iż ſię w ćierpliwośći ćwiczy.* Dobrze krzyż nośić/ ále nie iáko złoczyńce noßą / Piotr ś. mowi / mężoboyce y drapieżce/ y złodźieie. Dobrze krzyż nośić/ ále swoy w pokućie ku Bogu zá własne swoie grzechy y swoie nießcześćie / byle pod nim nie vpadał/ á niećierpliwośćią w pokuſy nie wpadł. Doſkonáli pod nim ſtękáią/ y vpadku ſie boią. Pan vpomina swoie: *Modlćie ſię ábyśćie w pokuſy nie wpádli.* y sam ná przykład náß mowi: *Oddal Oycze ten kielich odemnie.* Lecz táki krzyż/ w ktorym ná pospolitą nędzę y ná zgubę kośćiołá Bożego pátrzą / y bluźnienia ná Chrystusá ſłuchąią/ y do niego co dźień námawiánie máią/ y dáry/ y vrzędy obiecuią/ y głupßę y niedoſkonáłe łowią: oddal od nas Pánie. O rozumie nierozumny/ ieſliż pod Turkámi dobrze! *Pod iákim krzyżem ſą Grekowie.*

Ale grubßę ieſt ßaleńſtwo/ gdy mowi krzywolog: *iż wolemy być pod Turkiem niżli pod Papieżem.* y dáie dwie przyczynie: Jedne/ iż Turek pewną cześć świátá mocą swoią przyćiſka: á Papież wßytek świát do swey niewoley zágania. Jáką niewolą świecką Gre- *Ieſli pod Turkiem lepiey.* Fol: 82. *Przyczyná bez rozumu.*

cką Grekom záda wał Papież/ y inym po świecie páństwom/ y iáką teraz narody wszytkie vćiska/ abo iáko te moc mieć może: niech powie tá nietrzeźwia głowá: od iádu niewie co mowi/ y co do rzeczy nic nie służy.

Drugą dáie przyczyne: *iż Papież niezbożny, zła náukę ma, ktora dusze záraża, ágnuski poświęca, dzwony chrzći, odpusły przedáie, kłánia się pántoflom y ſáráwárom, pisczałki ma w kościele, y traby, y dudy: przetoż lepiey być pod Turkiem.* O dobrey práwowierney náuce kościołá Rzymskiego/ w czym iey niesłusznie przygania/ odpowie sie w trzećiey cześci/ktora nástąpi. Ale dla ágnuskow/ y dzwonow/ y organ/ y dla ceremoniy powierzchnych/ á wierze ś. nie przećiwnych/ do Turkow vćiekáć/ ábo tárgáć bráterską miłość/ y trácić kościelną iedność/ y vczestnictwo świetych zgubić/ to śmierć y wieczne przeklęctwo. A tu też krzywolog swoie heretyctwo wywiera/ gdy powierzchne Ceremonie/ ktore ze wnętrznych pochodzą/ ná cześć Pánu Bogu czynione/ gáni: y o Odpusty/ iákoby ie Pápież przedawał/ z Lutrem potwarza/ y żegnánie stworzenia y kościelnego naczynia/ przećiw Apostołowi hánbi/ y z reliquiy śś. śmiechy czyni/ y ták ie sromotnie názywa. Ná co mu dosyć powiedźieć: heretykeś y głupi/ ktorego náśe ágnuski/ y orgány/ y dzwony do Turkow wystrászáią. Biegayże/ á mow: lepiey mi tám.

1. Tim: 4.

Ci co pod Turkiem mieszkáią Chrześćiánie/ vkámionowáliby tego krzywologá/ mowiąc: Pomieszkay iedno známi/ á podźwigni ten krzyż: poznasz dobrzeli pod Turkiem. Spytay y tych nászych Ruskich/ iesli sie tám z toba przenieść chcą do tego krzyżá. Jdź tám sam náuczáć/ Papieże bluźnić/ ktore oni lepiey czczą niżli ty/ y was heretyki swowolne y nowe dobrze znáią. Pewna rzecz/ iż ći pod Turkiem Chrześćiánie wzdychaią/ płáczą y prágną/ y vstáwicznie Páná Bogá proszą/ y sámi ie Pátryárchowie do tey modlitwy pobudzáią/ iáko sie to z listu Cyrillá Lukáry Greczyná/ ná końcu położonego/ pokázuie: áby P. Bog dał sie im z kościoły zachodnemi ziednoczyć: zá czymby z tey opłákáney niewoley wyswobodzeni być/ y wolną służbę Bogu w Troycy iedynemu/ odbáwáć mogli. Co day Boże ná podwyższenie chwały twoiey/ y kościołá twego. Amen.

TRZE-

TRZECIA CZESC.

O náuce kośćioła ś. Rzymskiego, ktorey ten krzywolog przygánia w piáci artykułách.

Pierwszy o pochodzeniu Duchá ś. y od Synà.

TEn członek wiáry nászey świętey y obiáwiony z niebá/ wyznánia sie práwego Troycy przenawyższey Bogá iednego dotyka: ná ktorym sie mylić / vtrátá iest wszytkiego zbáwienia. y dla tego mowić o nim / y pisáć / y rostrząsáć go/ z wielkim postráchem przychodźić ma / nie tylo nam ludźiom rozumu miálkiego: ále y przenagłębszym y oświeconym głowom/y wszytkiego Chrześciánstwá Kátholickiego nawędrszym Dokrozom y Theologom. Ten krzywolog bystro sie w ten ártykuł wdawa / y rozumkiem swoim lichym bárzo / iáki y v mnie iest/ vdáwáć do pospolstwá to chce / czego sam nie dośięga áni może/ y w czym sie sam nie rozumie / y drudzy go rozumieć nie mogą. y dźiećiná kroza y mowić ieszcze nieumie/ miotáć sie śmie ná wszytkiego Chrześciánstwá Kátholickiego wiárę/ ná stárożytne Dokrozy / ná Concilia ze wszytkiego świátá zebráne. Á my czcząc táiemnice Troycy przenawyższey / wiárą posłuszną/y niskim ná ziemie pokłonem/wyznawamy niezmierzoną głębokość y bezdnie táiemnice Bogá w Troycy iedynego. Á iesli co mowić potrzebá/zwłaszczá ná obronę tey wiáry: wołamy / iáko y ia teraz wołam: Duchu prawdy / náucz nas wszytkiey prawdy.

O Troycy ś. trudna mowá.

ROZDZIAŁ I.

O piáci świádectwách z słowá Bożego, y z pismá ś. iż Duch święty y od Synà pochodzi.

KOściol Boży powszechny ták nas z pismá ś. y z obiáwioney z niebá prawdy náucza: Iż Bog ieden/ á w Bostwie tym iednym trzy są persony rozdźielne: Oćiec/ Syn / Duch ś. Oćiec zrzodło bostwá przedwiecznie rodzący Synà á Duchá ś. tchnący. ktore tchnienie ma Syn spolne z Oycem/ iż

cem/ iż tákże od niego Duch ś. pochodźi. Tey prawdy pochodzenia Duchá ś. y od Synáſ wſpieramy naprzod piſmem ś. A mamy z niego pieć nieprzemożnych świádectw. Pierwſze ieſt/

1. Ioan: 16. & 17. gdy Pan Jezus mowi: *Wßytko co ma Oćiec, moie ieſt.* y indźiey: *Wßytko twoie Oycze, moie ieſt.* Okrom Oycoſtwá wßytko ma Syn co y Oćiec: á iż Oćiec ma tchnienie Duchá ś. ma ie też y Syn: bo to nie Oycoſtwo: inaczey nie byłby Syn Oycu rowny. boby tego nie miał co Oćiec ma / y nic byłby teyże iſtnośći. O czym ßerzey niżey.

2. Ioan: 16. Drugie piſmo ś. gdy mowi Pan Jezus: *Duch ś. on mię vwielbi: bo z mego wezmie y opowie wam.* Coż weźmie? rzekł wyżßey: *Náuczy was wßytkiey prawdy. Bo nie z ſiebie mowić będzie, ále co vſłyßy, mowić będzie.* Toć od Synáſ bierze náukę / mądrość/ y prawdę/ In hunc locum. iáko Chryzoſtom/ y Cyrillus/ y Theophiláctus/ y Eutymius/ y ś. Auguſtyn wykładáią. Jeſli náukę y mądrość ták bierze/ iáko ányołowie y ludźie: toć Bogiem nie będźie/ ále ſtworzeniem. Muśim tedy mowić iż ią bierze z ieſteſtwem Synáſ/ y te ieſtność y boſtwo ma od Synáſ pochodzące / iáko y od Oycá.

Trzeći wywod z piſmá ś. Ioan: 16. Trzećie/ gdy też mowi Pan Jezus: *Ieſli nie odeydę, pocießyćiel nie przyidzie do was: á ieſli odeydę, poślę go do was.* y drugi raz: *Gdy przyidzie pocießyćiel ktorego ia wam poślę od Oycá.* Nie źle go pewnie iáko ſługę / áni iáko rádnego do głupich / áni iáko lekárzá do chorych: ále wrodzonym pochodzeniem: iż od niego iáko z korzeniá drzewo y kwiećie/ przyrodzenno pochodźi / y z niego ieſteſtwo ma.

Cwarty. Ioan: 20. Cyril: in Ioan: lib: 12. cap: 56. Auguſt: lib: 3. cap: 14. in Maxim. Czwarte / gdy Pan Jezus tchnął ná wznie mowiąc: *Bierzćie Duchá ś.* dał iáſno znáć / iż Duch ś. od niego pochodźi. Jáko tchnienie káżdego z nas/ od nas ieſt. Ták Cyrillus y ś. Auguſtyn dowodzą. Przyczyną żadna inna/ tey Ceremoniey dáć ſię nie może.

Piaty wywod z piſmá ś. Nákoniec Duch ś. zowie ſię Duchem Chryſtuſowym ná wielu mieyſc w piśmie ś. Nie iáko ſługa ábo brátem: ále iáko z ieſteſtwá iego pochodzącym/ iáko ſię też zowie Duchem Oycowſkim. Bo od obudwu pochodźi. Nie iżby dwá były początki y dwie źrzodle w boſtwie / ále iedno z dwoim pochodzeniem. O czym też niżey.

ROZ-

ROZDZIAL II.

Iż się tá prawdá o pochodzeniu Duchá ś. y od Syná, ná Conciliách ábo Zborách Oycow śś. obiáśniłá.

TO tedy obiáwienie z pismá ś. y z sámych słow Páná Jezusá y z Apostolskich máiąc: dáley nie śiegamy rozumkámi náśzemi/ iedno wiárą: słuchaiąc kośćiołá/ w ktorym Duch ś. mowi: Te wiárę podáli Apostołowie świm następnikom/ z tą wiárą przyśli świeci Oycowie ná Concilium pierwśze Niceńskie/ ná ktorym potępili Ariuśzá/ bośtwo y iednoistność Synowską z Oycem wyznawáiąc. *Niceńskie Concilium pierwśze nic o pochodzeniu niema.*

A o Duchu ś. iedno tylo słowo włożyli: *Wierzym w Duchá ś.* dáley nic. o pochodzeniu nic/ áni od Oycá/ áni od Syná. Bo o tym przy nie było. A dla tego Jeremiaś wiekow náśzych/ ktory śie Pátryárchą Cárogrodzkim Ekumenikiem zwał: wielką nie prawdę nápisał do Niemcow Lutheranow/ iż ná Niceńskim Cőciliu y ná inśzych po nim/ wśyscy Oycowie wyrok rezynili/ iż Duch ś. od sámego Oycá pochodźi. To ták nie ieśt. Bo iáko mowi Názyánzenus: *Niceński*, práwi/ *Synod, żadney doskonáley náuki o Duchu ś. nie podał.* iż ieśzcze było żadne o Duchu ś. wątpienie nie záśło. y Cyrillus lib: 1. de Trinit. & lib: de explic. Symboli. y Láćinnik Rufinus lib: 10. hiśt. cap: 6. nie kładą o Duchu ś. w tym Symbolum, iedno: *Tw świętego Duchá.* A o pochodzeniu ni słowká. *Ieremiaśá Cárogrodz: Pátr. omyłká.* In Censura. Naz: epiśt: 2. ad Gelido. *Wykład Kredá.*

Wtore Concilium przećiw Mácedoniuśzowi Pátr: Cárogr: ákcermiśtrzowi zebráne/ przydáło do Symbolum Niceńskiego one o Duchu ś. słowá/ *ktory od Oycá pochodźi, &c.* słuśznie: bo ták w Ewángelicy ieśt. Ale nie mowi od sámego/ áni od tego pochodzenia Syná oddala/ iáko zmyśla Jeremiaś. Nie máś tám śolo, iego to przydátek. iáko Luter toż słowo do wiáry przydał: Sola fides iuśtificat. A iż tego nie dołożyli/ *y od Syná:* nie było tego ná on czás potrzebá/ gdyż y heretycy wieku onego toż wyznawali/ iż Duch świety pochodźi y od Syná. Jáko Bázylius ś. świádczy. *Wtory Synod Cárogrodzki.* Ioan: 15. Basil: lib: 2. in Euang.

Potym gdy około roku Páńskiego 429. Neśtor Cárogrodzki Pátryárchá ákcermiśtrz/ fałśywą náukę o dwu personách w Chryśtu- *Trzeći Synod w Ephezie.*

Chryſtuśie rozgłáßáć począł: Cyrillus Alexándriyſki Pátryárchá przedko dał znáć Papieżowi Celeſtynowi/ o złey náuce Neſtorá. á ſam też w Alexándryey Synod z ſwemi biſkupy vczyniwßy: nápiſał od Synodu do Neſtorá liſt/ gániąc iego náukę/ áby iey przeſtał/ vkázuiąc mu błąd wielki iego/ y pſowánie wiáry ś. Ten liſt Cyrillá iż był powáżny á prawdy Kátholickiey pełny/ czytány był ná trzećim Concilium Epheſkim/ y od wßytkich Oycow pochwalony. W tym liśćie te ſą ſłowá: *Duch ś. zowie ſię Duch prawdy, á prawdá Chryſtus ieſt, y dla tego od niego tákże iáko y od Oycá pochodzi.* Tenże liſt tákże czytány był ná czwartym Kálcedońſkim Concilium Act: 5. y tákże od wßytkich pochwalony. Czytány był y ná piątym Act: vltima. y ná ßoſtym Act: 17. y ná śiodmym Act: 7. Ná wßytkich tych śiedmi Concilia/ liſt ten Cyrillá Alexándriyſkiego od Oycow y Biſkupow świátá wßytkiego przyięty/ y vczczony był: á żaden mu ſię nie ſprzećiwił. y wiárę one/ iż y od Syná Duch ś. pochodźi/ świát wßytek Chrześćiáńſki/ y śiedm Concilia wyznawáły. Śiodme było około roku Páńſkiego 787. Ná ktorym wyznánie wiáry tákie ieſt: *Wierzym w Duchá ś. ktory od Oycá y od Synápochodzi.*

Liſt Cyrillá do Neſtorá ná Concilium trzećim czytány.

Ten liſt náyduie ſię in Concil: Epheſ. To: 1. cap: 14.

Czwarty Synod Cálced. Act: 5.

Piąty Act: vlt.

Szoſty Act: 17.

Siodmy Act: 7.

Act: 7.

ROZDZIAŁ III.

Jáko y kiedy tá ſię rożnicá około Duchá ś. záczęłá.

Rok P. 430. Theodoretus.

Tegoż wieku pod trzećim Concilium/ około roku Páńſkiego 430. Theodoretus Biſkup Cyry/ przyſtawßy do kácerſtwá Neſtoryáńſkiego/ nápiſał iż Duch ś. od ſámego Oycá pochodźi. w czym go oycowie oni Epheſcy w Anátemátyzmach Cyryłłá iáko y Neſtorá potępili. y on ſam potym vpámiętawßy ſię/ y do Kátholickiey wiáry wroćiwßy ſię/ on błąd odwołał. A żaden go w tym nie ſłuchał/ żaden Kátholik tego mu fałßu nie pomagał. y ten był w herezyey pierwßy tego ſłowá wymyślácz/ *od ſámego Oycá.* bo ſtárzy oycowie choć tego w Symbolum nie było *y od Synά:* iednák ták wierzyli/ y temu wyznániu nie przygániali/ y Łáćińſkim Doktorom ktorzy iáwnie y otworzyśćie ſwoim piſmem ták náuczáli/ iż Duch ś. y od Synά pochodźi/ przymowki żadney nie dawáli.

Aż około

Aż około roku 600. miedzy rokiem 639. á 653. prawnego czásu niewiemy: Łácinnicy przyćiśnieni potrzebą ná heretyki/ ktorzy około Troyce przenawyższey / błędy w Hiſpániey y Galliey záczynáli: włożyli w Symbolum ábo w Kredo ono słowo/ *y od Syná.* y ták ie w kośćiele śpiewáć poczęli. To ſie znáczy z Synodow Toletáńſkich. Bo ná czwartym czytáne było Symbolum bez przydátku/ktore było roku 639. A ná oſmym ktore było 653. iuż z przydátkiem / *y od Syná.* Ci co mowią/iż ſie ieſzcze zá Dámázá ten przydátek włożył: nie máią pewnego dowodu. To pewnieyſzy z tych Toletáńſkich Synodow. O ten przydátek nikt nic nie mowił. Żaden mu z wſchodnych y Greckich Biſkupow nie przygáni. Bo wiedźieli iż to ſzczera prawdá/ choć w Symbolum Niceńſkim nie dołożona. y roku Páńſkiego 787. ná ſiodmym Concilium Act: 7. zá Papieżá Adryaná/Symbolum z tym przydátkiem iuż czytano Act: 7. y Tarázius Cárogrodzki Pátryárchá tego wieku w ſwoim do Papieżá Adryaná liśćie/ták te wiárę wyznał/*iż Duch ś. od Oycá y od Syná pochodzi.* A do Pátryárchow wſchodnych piſząc/ też wiárę wyznał: *iż Duch ś. od Oycá przez Syná pochodzi.* Te° wieku żył Jan Dámáſcenus/ktorym ſie Grekowie wſpieráć chcą: ále prożno. vmárł przed Concilium ſiodmym zá Leoná trzećiego obrázoborce: przeſtałby był z temi oycy Niceńſkiego wtorego Concilium/ ktorzy w Symbolum wyználi: *y od Syná.* Acz ten świety nie mowi: áby Duch ś. od Syná nie pochodził: iedno mowi: Duch ś. ieſt przez Syná/á nie od Syná. Ná heretyki ſie oglądáiąc/Mácedoniuſzá y Eunomiuſzá: ktorzy mieníli/iż Duch ś. od ſámego Syná ieſt/Oycá mianowſzy. Ták ſámi Grekowie/Beſſárion y Gennádius/ ſłowá iego wykłádáią. A indźiey mowi: *Obraz Oycowſki ieſt Syn,á Synowſki obraz ieſt Duch ś.* Pewnie obraz z tego ieſt/kogo znáczy. Syn obrázem ieſt Oycá/ y ma od niego ieſtestwo: toć też Duch ś. obrázem Synowſkim będąc/ieſtestwo od niego ma. y niżey mowi: *Duch ś. ſrzodkiem ieſt nierodzonego, y rodzonego, przez Syná Oycu złączony ieſt.*

Przykłonienie y od Syná.

Synody Toletáńſkie.

Zá Dámázánie pewne mniemánie, ktorego X. Skárgá odſtąpił w żywocie tegoż Dámázá.

Syno: 7. act: 3.

Damaſcenus.

Lib: 1. de fide. cap: 11.

Lib: 1. de fide. cap: 18.

Dopiero około roku Páńſkiego 890. Phocius rzezániec/zuchwáłec wielki y wymowny/gdy łáſkę y Ceſárzá Michałá trzećiego máiąc / B. Ignácyuſzá Pátryárchę Cárogrodzkiego iuż

Phocius záczął ſwary około Duchá ſ.

ſtárego/ ktorzy był ze krwie Ceſárſkiey/ z ſtolice oney zrzućił/ y ſam ſie ná niey poſádźił/ y záś od Mikołáia Papieżá z niey zepchniony był: wielkim iádem oburzył ſie ná Rzymſki kośćioł/ y ná Papieże. y przygániáć mu począł o on do Symbolum przydátek/ *y od Syná.* y piſząc wiele innych potwarzy ná kośćioł ś. y do ſiebie wiele niemądrych biſkupow pociągaiąc/ te trágedyą począł/ w ktorą ſie potym Biſkupi Cárogrodzcy wdáli/ wiecey zá záwáśnieniem ná Papieże/ ktorzy im tytułu one° hárdego Æcumenicus Patriarcha bronili/ y zá zazdrośćią y nienáwiśćią ku Láćinnikom/á niźli z prawdy. Wiedźieli wßyſcy wſchodni/iż Láćinnicy do Symbolū włożyli/ *y od Syná:* ale przez

Przeż trzy ſtá lat mileli Grekowie o ten przydátek. Fol: 129.

trzy ſtá lat żaden im nie przygánił: byłá iedność y pokoy y wiárá iedná. Dopiero ten trzebieniec ten ogień piekielny wzniećił/ y do rozerwánia kośćielney iedności/ pierwßa y naprzednieyßa przyczyna był. Chwali go z te° krzywolog/ále znáć nie czytał co o nim Greccy hiſtorykowie piſzą/ y co zá złośći nań ná Concilium oſmym Cárogrodzkim dowiedźiono/y iáko go z iego náſládowniki porepiono y z ſtolice zrzucono. Niechby czytał Kuropáláte y Nicete w żywośćie Jgnácego/y dźieie Concilium oſmego: z ktorych náß Báronius ſprawy około niego wiernie wybrał/ począwßy od roku Páńſkiego 858. áż do roku 879. Proßę czytelniká áby tego tám doyźrzał w Rocznychdźieiách kośćielnych ná Polſkie przełożonych. záđźiwnieß ſie złośći tego trzebieńcá/ mądrego po świecku/ wymownego/ w piſmie ś. bieglego y vczonego/ bogátego/ wielkiey v Ceſárzow y Biſkupow powagi: ále niecnoty/ kłamſtwá/ fałßowánia/ vpozu/ pochlebſtwá/ y prożney chwały áż do gárdłá nápełnionego. Trzey ſie Papieże z nim vganiáli: Mikołay 1. świety/ Adryan 2. y ći dwá mężnie y mocnie go zwoiowali. Ale trzeći Jan oſmy oſłábiał/ y iáko niewiáſtá zmiękczał. y dla tego niewiáſtą go zwano. o czym plotą hererycy/ y ten krzywolog żeby niewiáſtą był. Bo ſie vwieść dał Ceſárzowi wſchodniemu Bázyliußowi/ iż ná iego prośbę y grożbę/ Phocyußá wyklętego y zrzuconego znowu do vczeſtnictwá przyiął/ y ná iego przywrocenie ná ſtolice Cárogrodzką przyzwolił. Jego ſłowo o Duchu ś. przywodźi krzywolog/ále pofałßowáne. Bo Phocius Pápieſkie liſty fałßował/

Fol: 130.

y do ludźi

y do ludźi vdawał. Listy Janá osmego prawdźiwe nálázły sie cále ná Bibliotece Watykáńskiey/ á pofałszowáne od Phocyuśá/zátáić sie też v Grekow nie mogły. y przełożył ie ná Láćińskie Greczyn Federicus Motius Termulański Biskup. Bar: an: 879.

A iednák zá Phocyuśá y po iego śmierći/ iáwnego odśzczepieństwá Grekow od kośćiołá ś. nie było. odkryły sie po śmierći iego przewrotności. Acz iad on iego y z pismá wymownego w niektorych Biskupách wkorzeniony był: iednák wiecey ich było/ktorzy mu potępienie iego/ y fałśze/ y okrućieństwá/ ná Concilium osmym odkryte/ pámietáli.

Dopiero roku Páńskiego 1053. gdy osiadł Cárogrodzką stolice Michał Cerulárius/ y gdy one stárą hárdość swoich przodkow wznawiał/ábý był Generálnym Pátryárchą/ á Papież Leo dźiewiąty tego mu nie dopuścił: zmowił sie z Aceidamem Arcybiskupem Bulgarow/ y napisał list przećiw Rzymskiemu kośćiołowi y wszytkim Láćinnikom/w ktorym przygáne dáie o Sobotę/o przaśny chleb/o zádawione/o Alleluia/y ine ceremonie. y począł Láćińskie kośćioły w Grecyey y w Cárogrodźie zámykáć/ roskázuiąc áby po Grecku służbe y ofiárę ś. odpráwowáli. o co go Leo dźiewiąty długim listem vpomina. Ná ktorý gdy niedbał/ przez posły swoie w sámym Cárogrodźie w kośćiele Zophicy klątwę nań położył. zá ktorą rozgniewány/on też Papieżá y Láćinniki wyklináć począł/ pleban Biskupá/bez żadney iurisdićiey/iáko sie wyżśey rzekło. y dopiero o pochodzenie Duchá ś. y od Syná/ná Láćiński kośćioł potwarzy kładł/y práwe w tym czásie odśzczepieństwo fundował/ ine Biskupy do siebie pociągáiąc.

Michał Cerularius pierwśzy schismátyk.

Leo 9. Papież vpomina go y wyklina.

W kilkádźieśiąt lat po Michále/ to iest około roku Páńskiego 1071. Theophiláktus śmiał sie pisániem swoim rzućić ná kośćioł ś. Rzymski/ gániąc wiárę iego o Duchu ś. y mogł iáko wymowny/ nieostrożnym Biskupom przyczynę swoim pisániem podáć/ iákoby to był błąd w wierze/ iż Duch ś. y od Syná pochodźi. Lecz Theophiláktus miedzy stáre świádki nie idźie/ y żył iuż w odśzczepieństwie po Michále/ y przeto nie ma v nas mieyscá. Jest też v nas wiele młodych Doktorow/ ktorych świádectwá ná Greki nie vżywamy.

Theophiláctus błądźi o Duchu świętym.

O przydáme bez Grekow.

Drudzy mniemáli Grekowie / iż chociażby to była prawdá/ iż pochodzenie iest y od Syná: iednák tego Láćinnicy kłáść w Symbolum nie mieli bez przyzwolenia kościołá wschodnego. A w tym rozerwániu bedąc: przedsie z obu stron teskníli do zgody y iedności Chrystusowey: námawiáć sie o tym pragnęli / á zwłaszcza Papiezowie / iáko vrzednicy naprzednieyßy kościołá Bożego/ nie przestáli wschodnych vpomináć. A roku

Curopalates & Baron.

Pánskiego 1071. Papież Alexánder wtory / wyprawił posłá swego/ Piotrá Biskupá Anagniey / do Cárogrodu do Cesárzá Michálá siodmego Duca názwánego / ktory go wielce vczcił iáko świętego. Bo iego świątobliwości ná sobie doznał / gdy iego śmiertelną niemoc zleczył. Po czym znáć / iż Grekowie ießcze sie iedności kościelney trzymáli/ ná ktorey vmocnienie wezwał ich Papież Vrbanus wtory do Baru / roku Pánskiego/ 1097. 1. Octobris.

Barskie Concium z Grekámi roku 1109.

S. Anzelmus był ná nim.

Tám / iáko sie wyżßey wspomniało / była z Grekámi o tym Duchá ś. pochodzeniu dysputácya / ná ktorey był ś. Anzelmus Arcybiskup Kántuáryiski. ktory z innemi Láćinniki przekonał Greki/ iż ná Láćińskim wyznániu o Duchu ś. przestáli. O czym tenże Anzelmus nápisał przeciw Grekom. Dzieie onego Concilium poginęły: z pisánia tylo ś. Anzelmá y Tiriusá / wiádomość sie o tym bierze. Lecz y wzięń ś. Anzelmá Edinerus / ktory ná tymże Concilium obecnym był / ßeroko o tym nápisał w

Edinerus o ś. Anzelmie.

Vgo Etherianus roku P. Ań. 1177.

żywocie tego ś. Zmacniáiąc ono Concilium Barskie/ Hugo Etherianus około roku P. 1177. zá Cesárzá wschodniego Mánuelá/ v ktorego miał wielką łáskę / nápisał ná swoie Greki vczone kśięgi/ bronięc wyznánia Láćińskiego o Duchu ś. á Greckie wywody przeciwne pśiiąc. y odßczepieństwo im y heretyctwo zádawał. Co było Mánuelowi Cesárzowi miło/ iáko do kościołá Rzym: skłonnemu. są te kśięgi Tom: 9. Biblior: Sanctæ.

Baron: 1177.

Vspokoili sie iuż byli Grekowie zá pokázániem prawdy ná tym Barskim Concilium/ ále nie długo w státku trwáli. Znowu Rzymskiemu kościołowi w tymże ártykule przyganiali / y od iedności sie ś. odzywali. A przeto Innocencius trzeci vczynił Concilium Láterańskie w Rzymie roku P. 1215. Ná ktorym Grekowie byli / y Pátryárcha Cárogrodz. y o tymże po-

Concilium Láteráńskie z Grekámi roku 1215.

chodzeniu

chodzeniu Duchá s. gadáiąc/ przekonáni są. y ná oneyże prawdzie przestáli/ ale nie długo.

Znowu w Lugdunie roku P. 1273. ziednoczeni są zá Grzegorzá dźieśiątego. y ná tym Concilium śpiewano Symbolum z onym przydatkiem *y od Syná*, trzykroć po Łácinie / y trzykroć po Grecku. *Conciliū Lugduńskie roku P. 1273. Baron.*

Nakoniec / iáko iest wyżśey/ ná wielkim Concilium Florenckim / y tá się prawdá o Duchu ś. zmocniłá / roku P. 1438. y 1439. *Concilium Florenckie.*

ROZDZIAŁ IIII.

Doktorow kościelnych Greckich świádectwá, iż Duch ś. y od Syná pochodźi.

Puśćiwszy Łácińskie Doktory / ktorych tá wieczna y v żadnego nieodmienna náukà byłá y iest: Greckie świete y stáre Oyce y Doktory / y pisárze sławne v nich y wszytkich wschodnych / przywiodę. Aż mi długo słowá ich kłáść: dosyć iż niektorych dotknę / a do drugich mieyscá vkażę. Náliczym ich 15. ktorzy iedne zgodną wiárę o Duchu ś. máią/ iż y od Syná pochodźi. *Greckich Doktorow 15.*

1. Napierwszy Grzegorz cudotworcá / ktory obiáwioną wiárę te z niebá miał/ iáko pisze Nissenus w żywocie iego. y kłádzie te słowá: *Ieden Duch ś. z Bogá wyśćie y ieśleśtwo máiąc, ktory się przez Syná vkazał obraz doskonáły Syná doskonálego.* Obraz ma relácyą do tego czyy iest. nie z podobieństwá / bo tego w Troycy ś. nie máś: ále z ieśtestwá/ y z relácyey producti ad producentem pochodzącego/ do tego od ktorego pochodźi. *1. Grzegorż cudotworcá.*

2. S. Athánásius w swoim Kredźie ábo Symbolu, do ktorego áby mieli przykładáć Łácinnicy Filioq;, *y od Syná*, domniemánia żadnego nie maś. Bo się ták y v Grekow náyduie w tymże Kredźie. y v ś. Augustyná przed schizmą Grekow in Psalm. 119. Názyánzon pisze o ś. Athanázym: iż nápisał doskonale wyznánie wiáry/ ktore zachodne y wschodne strony we czci máią. y Gennádius powiada/ iż Grekowie odszczepieńcy zá iego czásu mawiali: *Vpił się był ś. Athánásius, gdy to Credo pisał.* Inne mieyscá tego ś. vkázuiem: Serm: 4. cont: Arian. Redargutio hypoc: Melecij, Epist: ad Serapionem. Gdźie długo wywodźi; iż ieśli Syn iest stworzeniem / pewnie y Duch ś. iest stworzeniem/ *2. Athanasius in Symbolo. Augustinus in Psalm: 120. Gen: pro defensione Con: Flo. cap: 1. Sect: 5.*

Athánáſius ná wielu mieyſc.

rzeniem. Kto Duchá ś. ſtworzeniem zowie / toż o Synie trzymáć muſi. *Tákie ieſt*, práwi/ *ziednoczenie Duchá ś. z Synem, iákie ieſt miedzy Synem y Oycem.* A iż Syn ieſt z Bogá Oycá/ Bogiem też ieſt iáko y Oćiec. Tákże Duch ś. ktory ieſt z Synà Bogá/ będźie też Bogiem iáko y Syn. Abo ieſli Bogiem nie ieſt y Syn/ y owßem y Oćiec nie będźie Bogiem. Támże piße: *Duch ś. ieſt abrázem Synowſkim.* Jeſli Syn z Bogá Oycá z iego ieſteſtwá ieſt: muſi y Duch ś. ktory z Bogá ieſt/ własnym być Synowſkim wedle ieſteſtwá.

3. Bázylius

3. Bázylius wielki lib: 2. in Eunomium: *A komu to wiádomo nie ieſt, iż dzielność Synowſka żadna ſię od Oycá nie dzieli. y nie máß nic w Synie, czegoby Oćiec nie miał. Bo mowi: wßytko moie twoie ieſt.* á iákoż on pochodzenie (Grekowie mowią cauſam) ſámemu Synowi przypiſuie? Bo Eunomius pochodzenie Duchá ś. od Oycá oddalał/á ſámemu ie Synowi przywłaßczał. Co mowiąc iáſnie dáie znáć: iż Syn ieſt cauſa Duchá ś. iáko y Oćiec. Bo wßytko co Syn ma y Oćiec ma. A nie mowi o dárách Duchá ś. ále o ieſteſtwie iego. Toż mowi lib: 3. cont: eundem Eunomiũ:

Lib: de Spiritu ś. cap: 17.

Duch ś. od Synà ieſteſtwo ma. y indźiey: *Iáko ſię ma Syn do Oycá, ták ſię Duch ś. ma do Synà.* Lecz Syn ſie ma do Oycá iáko rodzony do rodzącego. Jednoż ſą Syn y Oćiec boſtwem/ okrom tego iż Syn ieſt od Oycá/ nie Oćiec od Synà. Tákaż roznoſć ieſt Synà od Duchá ś. iedná ich ieſt iſtnoſć: iż Duch ś. ieſt od Synà/ nie Syn od Duchá ś.

4. Niſſenus.

4. Grzegorz Niſſeński. Beſſárion ſłowá iego przywodźi w ſwey Orácyey cap: 6. A przywodźi z kśiąg iego/ lib: 1. in Eunomium. y lib: ad Alabianum.

5. Názyán.

5. Gregorius Nazyanzenus orat: lib: 5. de Theologia. Pytá ſie/ *czemu Duch ś. nie ieſt Synem?* y odpowiáda: *iż dla relácyey rozne máia imioná.* Nie máß pewnie relácyey miedzy Synem y Duchem ś. iedno tá: iż ieden tchnie/ á drugi tchniony. Bo Syn iáko Syn nie ma relácyey do Duchá ś. ále tylo iáko tchnącey do tchnionego/ ſpirator ad ſpiratum. A támże dáie przykład z Jádámá y Jewy/ y Sethá. *Co był*, práwi/ *Iádam? lepionká Boża. A Iewá co? brytá od lepionki. A Seth co? rodzenie od obudwu.* y z tego znáć iego wiárę/ iż trzy perſony w boſtwie to máią: Syn ieſt od Oycá/ á Duch ś. od Oycá y od Synà.

6. Cyrill.

6. Cyrillus Hieroſolymitanus Cate: 17. 6. Cyrillus.

7. Chryſoſtomus Homil: 1. de Symbolo. *Ten ieſt, práwi/ Duch ś. od Oycá y Synà pochodzący, ktory właſne dáry dzieli poiedynkiem iáko chce.* Et Homil: 2. *Duchá ś. wyznawamy rownym Oycu y Synowi, ktory od Oycá y Synà pochodzi.* 7. Chryſoſtom.

8. Epiphanius in Ancorato: *Zywot z żywotá ieſt Syn, á Duch ś. od obudwu.* To y drugi y trzeći raz támże powtarza. 8. Epiphán.

9. Didimus Alexándryiſki lib: 2. de Spiritu S. *Nie będzie, práwi/ Duch ś. ſam od ſiebie mowił, to ieſt, nie bez moiey y Oycá mego woley. Bo nieoddzielny ieſt od moiey y Oycá mego woley. Bo nie z ſiebie ieſt, ále od Oycá y odemnie ieſt. Bo iż ieſt y mowi od Oycá, y odemnie to ma.* A niżey: *Nie ieſt ine ieſteſtwo Duchá ś. iedno to ktore mu ſię dáie od Synà.* O iáko iáſne y prawdziwe ſłowo/ iż Duch ś. od Synà ieſteſtwo ma/ y od niego pochodźi. 9. Didimus.

10. Cyrillus Alexándryiſki lib: 11. in Ioan. cap: 1. *Duch ś. iż ieſt iednoiſtotnym Synowi, y przez niego pochodzi, wſzytkę moc iego máiąc. dla tego mowi: Z moiego weznie.* A ten bárzo iáſnie / y ták iáko náuczamy/ mowi: iż pochodzenie nie ieſt nic inßego/ iedno bránie ieſteſtwá od Synà. 10. Cyril: Alex

11. Simeon Metaphraſtes in vita S. Dionyſii. *Moy Chryſtus wſtąpił w niebo, y wrocił ſię do ſtolice Oycowſkiey, y Duchá ktory od niego pochodzi, poſyła vczniom.* 11. Metáphráſt.

12. Anaſtáſius / ktorego ieſt vczćiwa wzmiánká ná ßoſtym Zborze lib: 1. de rectis dogmatibus. *Duch ś. od Synà pochodzi, y od niego ſię poſyła: nie tylo od Oycá ále y od Synà.* y niżey: *Pan Iezus pokáżuiąc iż Duch ś. od niego wychodzi, tchnąc ná vczne mowił: Bierzćie Duchá świętego.* 12. Anáſtaſius.

13. Tháráſius Pátryárchá Cárogrodzki epiſt: ad Patriar: Orient. habetur in 7. Synodo, Act: 3. *Wierzym, práwi/ iż Duch święty od Oycá przez Synà pochodzi.* To per, vkázuie cauſam. nie cum iáko Grekowie zmyśláia/ znáczy y wyráża. 13. Thárásius.

14. Máximus wielce vczony y świety máż in 4. Zachar. *Duch ś. práwi/ iako wedle ieſteſtwá Boży y Oycowſki ieſt: ták y Synowſki wedle ieſteſtwá ieſt, ták iáko z Oycá iſtotnie przez Synà niewymownie rodzonego pochodzący.* 14. Máximus.

15. Jan Dámáſcenus/ o ktorym ſię w przeßłym rozdźiale mowiło: 15. Dámáſcen.

wiło: *Obrázem*, práwi/ *Oycowſkim Syn ieſt, á Synowſkim ieſt Duch ś.* y niżey: *Bog Duch ś. źrzodek nierodzonego y rodzonego, y przez Syná Oycu złączony.* To ſtárzy y świeći Grekowie/ ktorym iż ſie młodzi ſprzećiwią/ y onych odſtępuią: iáko ie przypuſzczáć mamy? Ci ſie z Láćinniki y kośćiołem Rzymſkim práwie w Duchu ś. w prawdźie tey obiáwioney zgadzáli/ á nienawiśći y zazdrośći nie máiąc náuczáli y piſáli/ co Duch ś. o ſobie y pochodzeniu ſwoim od Syná/ do ſercá ich podał. Zachodnego Láćińſkiego żadnego Doktorá y piſárzá vczonego nie naydźieſz/ ktoryby te Grekow náuke o Duchu ś. pochwalał. A Grekow ktorzy Láćińſkiey náuki ták ſtáteczne bronią/ y ſtárzy wßyſcy y młodßych nie málo. Czemuż ſie vpor ten przekonáć nie da?

ROZDZIAL V.

Wywody niektore Láćińſkich Theologow, iż Duch ś. pochodzi y od Syná, ná ktore Grekowie odporu dáć nigdy nie mogli, áni mogą.

Wá ſą potężne y z piſmá ś. płynące wywody Láćinnikow/ iż Duch ś. pochodzenie ábo ieſteſtwo y bytność ſwoie ma y od Oycá y od Syná/ iáko ſpiratum à ſpiratore, ábo cauſatum à cauſa, iáko Grecy wolą mowić. Acz te wywody vdáć ſie nie mogą iedno vczonym y rozumu ćwiczonego: iednák wymowmy co możem/ dla przećiwnikow/ á oſtátek poſłuſzeńſtwu wiáry Kátholickiey oddawaymy.

Wymowić ná Polſkie trudno.

Pierwßy wywod.

Pierwßy ten ieſt. W Troycy przenaświętßey iedno ieſt Boſtwo á trzy perſony. Co ſie Boſtwu przyczyta/ to máią wßytkie trzy perſony/ y rozności żadney nie máß. Ale miedzy perſonámi rozność być muśi. Tá rozność ieſt wedle relácіy originis. To ieſt wedle wzgledu/ iáko iedná perſoná od drugiey pochodźi ábo ieſteſtwo bierze. Bo ták Doktorowie Greccy y Láćińſcy wyznawáią. Nazian: orat: 5. de Theologia: ſáme te rozność kładźie Niſſenus in fine lib: ad Alabianum: *Rożnia ſię*, práwi/ *perſony* per eſſe, cauſam & cauſatum. Auguſt: lib: 7. de Trinitate, cap: vlt. *Rożność perſon ieſt z iedney ku drugiey.* y Boetius lib: 1. de Trinit. cap: 12. mowi/ *iż ſámá relácya mnoży perſony.* y Anſelmus de proceſſione Spiritus ſancti, cap: 2. *Wßytko*, práwi/ *w Boſtwie ieſt iedno, gdzie relácya nie zaſtąpi.* Richardus lib: 2.

Relatio originis.

lib: 2. de Trinit. *Rożność, práwi / persón idzie z liczby rodzenia álbo pochodzenia. Iedná personá rodzi, ále sámá nie ieſt rodzona:* to Oćiec. *druga rodzona y rodzi, ábo inſza z niey pochodzi:* to Syn. *trzećia pochodzi, ále inſza od niey nie pochodzi:* to Duch ś. Á relácya co ieſt/ oświećmy troche Polakom. Relácya ieſt rzecz ktora ſie do drugiey ściąga y one vkázuie/ y záraz myśl ná nie puſzcza. Skoro miánuieſz Oycá/ záraz pomyśliſz o Synie. ſkoro rzeczeſz ſpirator tchnićiel/ záraz pomyśliſz ná ſpiratum, to ieſt / ná tego kogo tchnieniem wypuſzcza. Te tedy relácya originis zrozumiawſzy/ mowim: Jeſli Duch ś. od Synà nie pochodźi: Syn od Duchá ś. nie bedźie rożny. y poyda w iedne perſone/ y relácyey miedzy nimi nie bedźie. Pomieniwſzy Synà / wzglad záraz ná Oycá / y ták rożność ieſt miedzy Oycem y Synem: ále miedzy Synem y Duchem ś. rożności nie bedźie. bo relácyey miedzy nimi nie máſz. y muśi ábo Syn od Duchá ś. pochodźić / ábo Duch ś. od Synà. Aby Syn pochodźił od Duchá ś. tego nikt nie mowi/ áni żaden Greczyn: áiż od Synà Duch ś. pochodźi/ y ſwoie ieſteſtwo z niego bierze / y tym rożny ieſt od Synà: to wierzyć ma káżdy Kátholik/ iáko ſie iuż wielkimi dowodámi z piſmá ś. z Concilij/ y Doktorow pokazało. *Coto Relácia.*

Jeſt y drugi wywod nie mniey potężny/ktory ſie wyzſzey námienił. Jeſli od Synà Duch ś. nie pochodźi / á od ſámego Oycá/ iáko Grecy mowią/pochodźi: bedźie w ieſteſtwie Syn Oycu nie rownym. bo in abſoluto wyiąwſzy relácya Oycoſtwá y Synoſtwá/ nie bedźie miał tego co Oćiec. gdyż krom relácyey/ wſzytko ieſt trzem perſonom ſpolno: á tu nie máſz relácyey miedzy rodzeniem y tchnieniem. y ták ná Aryáńſkie kácerſtwo vpáśćby kto muśiał. Przetoż prozno potwarcá ná ś. kośćioł Láćińſki mowi/ áby wyznánie iego/ ſtrzegąc ſie Aryuſzá/wpadáło do Sábeliuſzá. Bo my y rowność Synowſką w Boſtwie z Oycem wyznawamy / y tym Aryuſzá potepiamy. A rożność w relácyách y perſonách znáiąc/Sábeliuſzá odmiátamy. Oćiec nie ieſt Synem / áni Syn Oycem. Duch ś. rożny ieſt od Oycá y Synà pochodzeniem y z początku od obudwu. y ták trzy perſony w Boſtwie/ ktore Sábeliuſz mieſzał/ mocno vtwierdzamy y rozdźielamy. Te wywody Láćinnikow chcąc zbiiać krzywo- *Drugi wywod Láćinnikow.* *Od Arianáy Sábeliuſzá, dálekie náſze wyznánie.*

log/ przygániáiąc Philozophskim náukom / sam sie ich terminámi bronić chce. ále ich nie rozumie/ áni poymuie. co y z tego poznáć / iż niewiedźiał co to w Bogu purus actus, y przełożył tymi słowy Polskimi / *spráwá czysta*. Wielki prostak/niewie co to actus,á co potentia.y w tym wielomowstwie oTroycy przenawyższey / y pochodzeniu Duchá ś. pograznął y vronął. Chcąc rozumek swoy pokázáć/głupstwo swoie/y śmiałość/y nieczczenie táiemnic Bożych/ pokazał. y śmiał rzec: *iż nie Duch ś. ále dáry iego w dzień Swiąteczny ná Apostoły wstąpiły.* y záś te dáry / *iż nie stworzeniem są, ále samym Duchem ś.* twierdźi. y persone od náturę w bostwie dźieli/ y w ine błędy niedowiárstwá y bluźnierstwá vpada: chcąc słowá wielkich Doktorow Greckich wywrácáć / á niechcąc ná słowie prawdy obiáśnioney od Synáá Bożego przestáwáć.

Fol: 93.

Fol: 107. Błędy wielkie Krzywologá.

Fol: 111.

ROZDZIAL VI.

Grekow niektorych odpory łácno się rozbiiáią.

1. Odpor Grekow.

DOwia iż iáśnie Pan rzekł o Duchu ś. iż od Oycá pochodźi / á nie dołożył y od Synáá: y przeto śmiałość iest wielka to przykładáć / iż pochodźi y od Synáá.] Ná to im tak odpowiáda ś. Augustyn: gdy miánuie Oycá/nie odmiáta Synáá: ále Oycá stáwi ná czele / iż przednie iáko z źrzodłá od innego Duch ś. pochodźi / á Syn od tegoż Oycá to ma / iż też społnie z Oycem tegoż Duchá ś. tchnie. Pospolita w pismie ś. gdy się sam Oćiec miánuie / drugie się też persony / ktore z nim społne y iedno bostwo máią/wkładáią. Mowi Pan do Piotrá: *Ciáło y krew nie obiáwiłá tobie, ále Oćiec moy ktory w niebie iest.* Jżali mu nie obiáwił y Syn / y Duch ś. ktory wszytkiego náucza: y owszem iáko mowi Anzelmus: *Choćby ták było nápisáno: nie pochodźi Duch ś. iedno od samego Oycá: ieszczeby Syn od tego pochodzenia nie odpadł.* Gdy Pan mowi: *Zaden nie zna Synáá iedno Oćiec.* izali się też y Syn sam śiebie nie zna/ y Duch go ś. nie zna / ktorzy teyże nátury są co y Oćiec: y gdźie mowi do Oycá: *áby ćię poználi sámego prawdźiwego Bogá.* izali Syn y Duch ś. tákim słowę *sámego* od prawdźiwego bostwá odrázony będźie: Wierźąc tedy pewność tá prawdá ma: iż nie rzeczono/ Duch ś. od sámego Oycá:

Lib. 3. cont: Maximinum.

Matt: 16.

Lib: 2. de processione Spiritus sancti.

Matt: 11.

Ioan: 17.

Nie rzecono od sámego Oycá.

Oycá: ále od Oycá pochodźi/ przez żadney nie kładąc/áby y od Syná pochodźić nie miał/iáko sam Pan Jezus mowi: *Odę mnie bierze, ia go poślę; &c.* Ioan: 15.

Mowią ieszcze: *Ieśli Duch ś. od Oycá y od Syná pochodzi: toć dwie zrzodle y początki w Bostwie będą.* á krzywolog bluźniąc dokłáda / iż będą dwá Bogowie po Manicheyśku. y bezbożnik kładźie ná ś. kościoł tę herezyą bálwochwálską / czego żaden Greczyn nie czynił. 2. Odpor.

Ieduo zrzodło w Bostwie y ieden początek bez początku.

Á my odpowiádamy: iedno źrzodło y początek iest w Bostwie/ sam Oćiec nierodzony / á Syn biorąc od niego przedwieczne rodzenie / nátúrę też iego bierze / w ktorey iest tchnienie Duchá ś. y przez to z nim iednym tchnieniem á nie dwiemá/ iednym pochodzeniem á nie dwiemá/ Duchá ś. iestestwo wypuszcza. Bo nie przyczynia śie nic áni liczy w iednym Bostwie / iedno relácya względna. á to tchnienie Duchá ś. od Oycá y od Syná/nie ma żadney relácyey względney/iedno własność iednego Bostwá/ktore społne ma Syn z Oycem. Ten Grekow naprzednieyszy odpor iest/ ktoremu dufáią: á widzą mądrzy w náuce Bożey/iáko iest słomiány y słáby.

Przywodzą też niektore stáre Doktorzy po sobie: ále bárzo krzywo. ná co im odpowiádáią nászy dostátecznie. Tuby długo bez potrzeby. O Dánáśćenie iuż śie powiedźiáło. Á Theophiláktá / iáko młodego / y iuż w odszczepieństwie nástałego / nie przyimuiem/ iáko y Miluśá/ y Bálsámoná/ wielkich nieprzyiaćioł kościołá Rzymskiego. Wiele też w nas iest młodszych y wielce wczonych od kilku set lat Doktorow / á iednák iemi Grekow nie przegániamy. 3. Odpor.

Młodszych Grekow nie przyimuiem.

Nákoniec tym nas strászą y záwstydzáć chcą / iż nád zákázánie y ánátheme trzećiego Ephesśkiego Concilium do Kredá ábo Symbolum słowosmy to przydali/*y od Syná.* Czym nam zgwałcenie y podeptánie Kanonow przyczyniáią. Á krzywolog szeroką gębą wrzeszczy: iż Papieże rozbiiáią y podeptuią wszytkie Kanony y Concilia/ y czynią sobie wiáry iákie chcą. y ine wszeteczne bluźnierstwá ná ś. kościoł y namieśtniki Chrystusowe wypluwa. 4. Odpor Grekow.

Przydánie do Kredá.

My ná to ták o sobie spráwę dáiem: Kościoł ś. Rzymski ma w wielkiey czći ono Symbolum y Credo, y on ś. Kanon / ktory przydatku zákázuie. Á dla tego Leo 3. Papież / ktory

Symbolum Niceńskie vczczone y ná trzecie wyrzeczáne.

ktory śiedźiał iuż po vczynionym wykładźie ábo przydátku / okołó roku P. 800. Kredo ono Niceńskie y Cárogrodz. ná śrebrney tablicy wyrić kazał bez przydátku *y od Syná*. Dla tego / iż vczćić chćiał ono Credo ſtárodawne / wiedząc że ſie y z tym przydátkiem zgadza / aby Grekowie nie rozumieli / iż ie odmiátamy: á znák ten był zgody ſpolney. Acz nie ieſt właſny przydatek / ále wykład y rozßerzenie iaſnieyßie wiáry. Czego Concilium nie zákazało. Boby potępili y wtory Zbór Carogrodzki / ktory do Niceńskiego Kredá wiele przyłożył / nie nowey wiáry / ále nowego wykładu o Duchu ś. y toż ſámo Concilium wiele przydáie / ine / nie wiárą nie rożne Kredá / przywodząc. Mogło być bez tego przydánego wykładu / y niedbali oń Łáćinnicy / czcząc y przeſtáiąc ná Kredźie Niceńſkim y Cárogrodz. y przez trzy ſtá lat też Grekowie o to milczeli / wiedząc oni ſtarzy Duchem ś. oświeceni Gycowie / iż to ßczera prawdá o Duchu ś. iż pochodźi y od Syná / iáko ſie wyżßey pokazało. Ale kośćioł Rzymſki muśiał to z potrzeby wielkiey vczynić przećiw heretykom w Gálliey y Hißpániey / ktorzy wiárę o Duchu ś. y Troycy przenawyżßey pſowáli. Muśiał też przy tey prawdźie ſtać / y oney bronić przećiw tym nowym y nieſpokoynym Grekom / ktorzy z hárdośći ſwey / y z waśni ná Papieżá ſtarßę ſwoie / powſtawáli / y ná przyczynę ſwego odßczepieńſtwá / tę złą náukę o Duchu ś. wnośili / áby w heretyctwie nie zoſtawáli / á wiáry ś. z vtrátą duß ludzkich nie pſowáli. Gdyż Athánázyus ták w ſwoim Kredźie / w ktorym pochodzenie y od Syná wyznawa / nápiſał: *Tá ieſt wiárá Kátholicka, kto tey cále y bez náruſzenia nie záchowa: zbáwion być nie może.* y w liśćie do Serápiona ták mowi: *Był ná kogo pátrzył, iáko ná Heliaßá ná powietrzu latáiącego, y ná Piotrá y Moyżeßá po morzu ſucha noga chodzącego: ieſli nie wyzna iż Duch ś. Bog ieſtotnie, z Bogá Syná ieſtestwo ma, iáko y Syn przyrodzenno z Bogá rodzony ieſt, y ieſtotnie od Bogá ieſt, ták iáko my wyznawamy, nie przyimuy go.* Dla tego Concilium Florenckie te ſłowá ma: *Czynim táki wyrok: iż wykład onych ſłow, y od Syná: dla obiáśnienia prawdy zá nálegáiącą potrzebą, ſłußnie y rozumnie do Credá ábo* Symbolum *przyłożony ieſt.*

Mowią: *Choćby to byłá prawdá, iż Duch ś. pochodźi y od Syná:*

Wykład y rozßerzenie, á nie przydátek do wiáry.

Mogło być bez wykładu tego y od Syná.

Słowá Concilium Floren. nie przydátek, ále wykład.

iednák

Bez Grekow mogł być wykład.

iednák bez kościołá wschodnego y Concilium, ktáść tegow Symbolū *nie godziło się.* A my mowim: Wschodny kościoł / y wszystkie ośm Concilia wiedźiały o tym/ iáko się wyższey pokazáło/ á nie przygániáli iż się to bez wschodnych Biskupow ták w Kredźie wyłożyło/ áni się o to gniewali. Jako o potępienie Sámosáteńá w Antyochiey/ od máley liczby Biskupow / inni się nie frásowáli/ ále to chwalili. A Łácinnicy o potępienie Mácedoniuszá ná wtorym Concilium / ná ktorym żaden z Łácinnikow Biskup nie był/ namniey się nie gniewáli/ ále ráczey pochwaláiąc dźiękowáli. Ták też y Grekowie mogą się o to nie frásować / iż bez nich prawdá świętá/ y wiárá obiásniona iest. Jáko się nie frásowáli/ gdy bez nich y bez Concilium Pelágius od Papieżá potępiony był. Lecz vpor młodszych/ y hardość Cárogrodzká/ y zazdrość á nieprzyiaźń ináczey kazálá.

Nákoniec niewiemy pewnie/iesli tám Grekow nie było/gdy ten wykład o Duchu ś. do Kredá kładziono: mogli być / ále się o tym pismo nie náyduie.

ROZDZIAL VII.

Zámknienie tego sporu o Duchu ś. do nabożnego czytelnikā.

Z Tych mocnych y fundámentálnych wywodow / miłośniku prawdy Kátholickiey / y práwowierney náuki náśládowco: proszę ná te się rzeczy obeyźrzy. Naprzod/iż wszystkie kácerstwá y fałsze w náuce y wierze Chrześciáńskiey/ ludźi błędnych y vpornych/Conciliámi się sądźiły/y tępiły/ y kończyły. vkázáćby mieli Grekowie/ná ktorym Concilium potępiona iest tá nászá o Duchu ś.wiárá? czego iż vkázáć nie mogą: czemu ią potępiáią / y kościelną świętą prawdę swowolnie bez sędźiego bluźnią?

1. *Ná żadnym Cōcilium potępiona nie iest wiárá Łácinnikow o Duchu ś.*

A my to ná Greki mamy: iż ná trzech/Trydenckie wyiąwszy/ Conciliách/ná Láteráńskim/ ná Lugduńskim / ná Florenckim/ náuká ich o Duchu ś. potępiona iest / y sámi ią przez Biskupy swoie y Cesárzę vsty swemi/ y ręką/podpisámi potępili: prawdą/ dysputácyą/ pismem y Doktorzmi Greckimi/przekonáni. A przyczyny dáć nie mogą: czemu Nicenskie/Ephesckie/Cárogrodzkie/y ine áż do ośmego Concilium poważnieysze iest niżli Láteráńskie/

2. *Ná trzech Conciliách potępiona náuka Grekow o Duchu świętym. Flor: Cōcilium nie ma przygány.*

Rowne iest Niceńskiemu, y innym.

terańskie / Lugduńskie / Florenckie? Jesli stárośćią: To nie idzie. Bo Duch ś. ktory kościoł Chrystusow náucza y rządzi/ y ktory ná Conciliách pozządnych/ iáko ná pierwszym Apostolskim w Jeruzálem/ rozumy stárszych kościelnych oświeca/ nigdy kościołá swego nie opuszcza. Kázde pozządne Concilium mowić może: *Tak śię zdáło Duchowi ś. y nam.* Ma kościoł te obietnice od Chrystusá/ iż Duch świety náuczáć ich ma wszytkiey prawdy: á iákoż sie iśćić nie ma? Ná tych Conciliách byli oboygá iezyká Patryárchowie/ Biskupi/ Doktorowie / y Cesárze Greccy/ ludzie przebráni/ świeći/ sławni/ y iasne wszytkiego świátá gwiazdy/ y mistrzowie zbáwieniaChrześćiáńskiego. Zgodnie y w iednośći y miłośći prawdę o Duchu świetym / iż pochodźi y od Synà / potwierdźili. Czego tu nie dostawáło/ y ná czym tym Concilium schodźiło?

Duch ś. nigdy kościołá nie opuszcza.

Actor: 15. Ioan: 15.

3.

Żaden Láćiński Doktor sá Grekámi nie ſzedł.

Żádźiwuy sie temu/ á miey sobie znákiem cudownym ná te prawdę o Duchu ś. iż żaden Láćiński Biskup / Doktor / pisárz mądry/ y historyk/ iuż to od pułtorá tysiącá lat/ záGreckim sie wyznániem nie puścił / áni go chwalił / áni bronił. y owszem wszyscy iednomyślnie gáníli. y ieden sie ieszcze Láćinnik nie náłaśł áż do nászych wiekow/ ktoryby zá Grekámi ſzedł á ich mniemánie o Duchu ś. pochwalił. á nikt báczny y prawdźiwy mowić nie może/ áby ná zachodnych kráiách ludźi wielce vczonych/ świetych/ y Duchá Bożego pełnych nie było. A miedzy Grekámi ták wiele náyduie sie Doktorow/ pisárzow/ historykow/ ktorzy swoich Grekow vpor przekonywáią / á Láćińskiego wyznánia mocno bronią/ iáko sie wyszey wspomniało. A te licząc Greki/ ktorzy społem z Láćinniki ná Conciliách náukę te o Duchu ś. pochwalili / á swoiey odstąpili: iáko ich wielka liczbá będźie? Co tu ná to powiedźieć?

4.

Heretycy Grecka náukę o Duchu świętym potępiáią.

A to wielki znák potępienia Greckiego vporu: iż sámi wiekow tych heretycy z Niemiec / náuką sie ich o Duchu ś. zbrzydźili/ y Jeremiaszá Pátryárchę Cárogrodzkiego Láćińskiemi z pismá ś. wywody/ mocno przekonáli/ y vstą mu záwárli/ y tỹ spodźiewáną z nim zgodę rozerwáli/ niechcąc o táiemnicy Troycey przenáwyższey/ Káłolickiey wiáry ták zmocnioney/ odstąpić.

5.

Nákoniec sądu Bożego o Grekách/ y ná vpor ich y ná złą o

Duchu

Sąd Boży na Greki.

Duchu ś. náukę/słuchaymy. Jáko śie od iedności kościołá ś. odłączyli/ żadnego świętego cudownego nie máią/ wczonych ludźi bárzo málo. A Rzymski ś. kościoł málo nie co sto lat/mieni świętе cudámi sławne/ y Pátryárchy zakonow nowych/ y w nich wiele świętych y wczonych bez liczby. Jżali to nie sąd Boży: Potym iáko śie oddźielili/ żadnego národu pogáńskiego do wiáry swey nie pozyskáli/ y tych ktore od nich odpadły y zhereryczały/nie náwrocili/ani do vpámiętánia y zgody nie przywiedli. A kościoł Łácińskі śeroko y daleko skrzydłá swe rośćiągał/ y teraz wiekow náśzych rośćiąga/ y Ewángelią Chrystusowe po Jndyách wschodnych y zachodnych śczepi/nowy lud pogáńskі y bálwochwalski do Chrystusá przywodząc. Jżali to nie sąd Boży: Vt supra.

6. Pokaránie Grekow.

Roku P. 1452. Die 25. Maij.

Ale gdy z vporu swego Grekowie powśtáć niechćieli/á po pięć ábo śześć kroć vznawśy swoy błąd/záś śie do niego wracáli: Pan Bog ie Pogáńską y Turecką niewolą potárał: nawiecey o to iż przećiw Duchowi ś. grześyli. Bo w sam dzień Świątęczny dzień Duchá ś. Cárogrod głowę páństwá ich Turcy wzięli/ y wśytkę krew krolow Greckich wygubili/ y páństwo ich do tego czásu w tey nędzney niewoli zginęło y obálone iest/y w ciężkim zniewoleniu lud wśytek vćiśniony iest. Wierzę iż do pokuty przychodzą/ y czásu miłośierdźia nád sobą czekáią. ktory im pośli iuż Pánie JEzu Chryśte Boże náś/ pośli im Duchá ś. ktory od Oycá y od ćiebie pochodźi/ dáiąc im oświećenie oczu/ y odpuśczenie grzechow ich. Amen.

O przaśnym y kwaśnym chlebie w Sakrámencie.

ROZDZIAŁ VIII.

Ale záwáł nienáwiśći y wzgárdę iedności y miłośći Chrześciáńskiey/náleźli sobie nowi Grekowie przyczynę/ chleb przaśny ktorego kościoł Rzymski ieśćze od Apośtołow w ofierze przeczyśtey vżywa/ nie tylo przygániáiąc/ále y záherezyą to máiąc/co wierze ś. nic nie iest przećiwno. Michał on Cerulárius Cárogrodzki Pátryárchá hárdźie y wśetecznie około roku Páńskiego 1053. oto Łáciń śki kościoł wyklináć począł/y kościoły w Grecyey Kátholikom zámykał/ do kwáśu ie śwego

Rok P. 1053.

swego przymuszáiąc/y zwał wierne Azymitany. z iáka rostropnośćia y rozumem / wymawia mu łágodnym vpominániem
Ad Michaelem cap: 5. Leo Papież 9. pisząc list do niego. Ná które pisánie / czuiąc Duchá prawdy/w słowiech iego przychodził do pokuty/y obiecował ziednoczenie / iesliby mu pozwolił Papież tytułu onego/ o który Cárogrodzcy Biskupi záwżdy nálegáli / Patriarcha Æcumenicus. czego gdy żaden Papież przed nim vczynić nie chciał / on też nie vczynił / y ták w tym głupim błędzie zostáli Grekowie / y nie przestáią wiernym Kátholikom o przaśny chleb przygániáć.

My máiąc wszytkich czterech Ewángelistow po sobie / iż Pan Chrystus Zbáwiciel y Bog náś w przaśnym chlebie przenaswiętsza ofiáre spráwował / y máiąc podánie Apostołá ś. Piotrá/ y nastepnikow iego od ták dawnych lat. chcąc zgodę y iedność záchować: nigdyśmy o kwáśny chleb Grekom nie przymawiáli: wiedząc iż chleb á chleb/ ták przaśny iáko kwáśny do poświecenia przeczystego Sákrámentu służyć może/á słodkość y kwáśność chlebá práwego nie mieni/chybábyśmy głupstwu Greckiemu vstępować chcieli / co mowią: iż przaśny chleb nie iest chlebem práwym áni żywym. Co iest y przeciw pismu ś. y przeciw rozumowi. Bo pismo przaśny chleb/ chlebem práwym zowie/á kwás chlebu duszę nie dáie/iáko rozum y naprostszy sądzi/iż chleb duszę nie ma/iáko ryby y zwierz/y co sie przez sie rusza. Ruszą sie w dźieży chleb: ále go/iáko Pan mowi/niewiástá zákwaszą.

O kwáśny chleb nigdyśmy Grekom nie przygániáli.

Chleb á chleb.

Leuit: 7. Azimū panem.

Sikodá czásu o kwáśie mowić.

Ó kwáśni ludzie/szkodá czásu o tym sie zwámi swárzyć. Coż wam od nas zá krzywdá? Oto kościoł ś. tego wam przeglądá/áni wam o to przygánia/iáko y o ine ceremonie/które wierze ś. nie vwłoczą: czemuż z tákim iádem ná nas powstáiecie? czemu ten krzywolog ták śmie o ten kwás łżyć kościoł świety y lud Bogá nawyższego? Zwłaszczá iż was pismem śś. Ewángelistow przepieramy/y ná ten sam wywod powiedzieć nie słuszńego y práwdźiwego nie możecie: Jesli P. Jezus páschę zakonną czásu náznáczonego odpráwował: iáko ią bez przaśnego chlebá odpráwować miał/ gdyż ták zakon kázał? Izali sie przestępnikiem zakonu pokázać miał? Niekrozy pleść śmieią: iż páschę w przaśnym odpráwował: ále záraz sie do kwáśu puścił/

Ná ieden wywod nie mogą odpowiedzi dáć.

puścił/naświętszy Sákrament stánowiąc. To plotká:bo kazał zakon/aby kwás w żadnym domu nie postał. á záraz tegoż wieczorá paſchę odprawiwſzy/ ten Sákrament w tymże przaſnym chlebie postánowił. A komu ſie temi wpornemi/á bez prawdy y potrzeby/poſwarkámi ich báwić miło: kwáśćie iáko chcećie/ o to wam nie przygániamy/ále sámi odstąpić od przeświętych Ewángeliſtow y od podánia Apoſtolſkiego/ nigdy nie pomyślim. zgodę y iedność od Chryſtuſá zoſtáwioną zálecamy/ y do niey waſze krnąbrne sercá przywodźimy.

O vżywániu prześwietego Sákrámentu pod iedną osobą ábo dwiemá.

ROZDZIAL IX.

Fol: 5.
Fol: 139.

TEn krzywolog świętę y niewinne Papieże/Chryſtuſowe namieſtniki/Antychryſtámi czyni/ dla tego iż kielich wiernỹ odieli:gdy tak ßkárádźie niewſtydliwym kłamſtwem iáko lew piekielny/ná świętę namieſtniki Chryſtuſowe ná Papieże tyknął/ y ſłowá Apoſtolſkie o Antychryśćie/falßywie ná nie przywiodł. *Ludźie, práwi/ grzechu, ſynowie zátrácenia ſprzećiwiáćie ſię Bogu, y wynośićie ſię nád to mßytko co zowią Bogiem, ábo co zá Bogá chwalą: ktorzy śiadßy w kośćiele Bożym iáko bogowie,* (oto ie tu Antychryſtem czyni) *ná świątość táiemney wieczerzy Páńſkiey niezbożnie ſię tárgnąwßy, kielich przenadrożßey krwie iego, á zátym wiecznego żywotá dziedzictwo, niewinnym duſſom ludzkim odeymuiećie.*

2. Teſſal: 2.

Conſtant: Fol: 189.

A ndźiey bluźni Concilium świętę mowiąc: *Niezbożne Concilium, gromem y piorunem rozerwáć ſię miáło y roſproſzyć, ná ktorym wieczny Syná Bożego teſtáment y oſtátnią wſzego świátá zbáwićielá wolą dla niepotrzebnych márnych y nikczemnych przyczyn ieſt odmieniona, połámána, y w niwecz obrocona.* Temi brzydkiemi ſłowy potępił wſchodnę y Greckie/ktorych ſie ſynem zowie/kośćioły/y Antychryſtámi Pátryárchy ſwoie y Biſkupy wczynił/ktorzy tákże iáko y Papieżowie w Láćińſkim kośćiele/ bez kielichá pod iedną oſobą Sákrámentem czáſow ſwoich ßáfuią. czeg̃ záraz dowod wyſtáwiam/ y tego krzywologá nie tylo ſie hereſytcwo/ále y glupſtwo y nieumieiętność/ y Greckich zwyczáiow w vżywániu tego

Pátryárchy y wſchodnie potępił

Grekowie pod iedną oſobą dáią Sákrament.

niu tego Sákrámentu nierozumienie / iáko obcego á nie Greckiego ſyná/pokaże. Fundáment tego dowodu ten ieſt: wiele błędow nieſłuſznie ná ś. kościoł Láćińſki niektorzy Grekowie kładli/od Phocyuſzá iádowitego kościelnego nieprzyiaćielá poczawſzy / á nigdy o vżywánie pod iedną oſobą żaden Láćinnikom áż do wieku náſzego/ y iednym námnieyſzym ſłowkiem nie przymowił/ná żadnym Synodźie/ná żadnym Concilium/w żadnym piſániu y liśćie v Grekow tey przymowki o iedne oſobe nie naydźieſz. Jeremiaſz Pát: Cáreg. tych lat náſzych/z Niemcy ſie Luterſkimi vmawiáiąc/ pozwala im tego: iż pod oſobą oboią bierzą ten ś. Sákrament / iáko y Grekowie: ále iednák Láćińſkiemu kościołowi nie przygánia. Wiedzą Grekowie / iż y v nich ſwych czaſow y wedle potrzeby / vżywánie pod iedną oſobą z wyczáyne ieſt / y ſámiby ſie potępili. Nie pewnieyſzego iáko to / iż wſchodny y Grecki kościoł ſtárożytny/ iáko y zachodny Láćińſki/ tego Sákrámentu przenaświętſzego vżywánie miał y ma/ drugdy pod iedną/ drugdy pod obiemá oſobámi. y to wierzy y wyznawa / iż cáły Chryſtus ták ieſt pod iedną iáko y pod dwiemá.

Nigdy áż do wieku náſzego Grekowie Kościołowi nie przygániáli o oſoby.

In cenſura cap: 21.

Y pod iedną y pod dwiemá kościołowi zwyczáyne.

Co ſie z tych wywodow pokázuie.

1. Chowánie pod iedną oſobą.

Pierwſzy: Chowáią Grekowie y Ruſkie Cerkwie ten Sákrámént przez cáły rok pod iedną oſobą. oſoby winá nie chowaią/y bez niey żywego y cáłego tám Zbáwićielá wyznawáią. A chocże one chowáną oſobe chlebá / w oſobie winá pod ktorą ieſt krew Páńſka/ maczáią: iednák ſie záraz ſtáráią / áby przedko oſobá winá oſchłá / y ták tám áni ſmáku / áni zapáchu winnego żadnego nie máſz. O tym chowániu świádczy Amphilochius w żywocie ś. Bázyliuſzá / ktory przy śmierći / dawno w golebicy śrebrney chowány Sákrament/ przyiął.

In vita Baſilij.

2. Chorych vżywá nie pod iedną.

Wtory: Chorzy wſzyſcy y vmieráiący v Grekow y v Ruſi/ iáko y v nas/pod iedną oſobą vżywáią. Bo im on chowány Sákrament przynoſzą/ y ſuchość oſoby chlebá proſtym winem ábo wodą odmiękczáią / dla łácnieyſzego połknienia. O czym ieſt bárzo ſtáre świádectwo v Euzebiuſzá. ktory piſze z Dionyzego Alexándriyſkiego / iż kápłan chory będąc / Serápionowi chorzemu y vmieráiącemu / przez ſługę/ chowány Sákrament poſłał/ y náuczył go/ áby w winie rozmoczył / á chorzemu do vſt

Lib: 6. cap: 36. Eccleſ: hiſt.

podał.

podał. Ten Serápion / iż sie był ná męczeństwie Chrystusá zá-
pżał: miał te pokutę / iż mu sie ciáłá Páńskiego bráć nie godźi-
ło / iedno pżzy śmierći. O tym chorych pod iedną osobą vży- Dámianá Nále-
wániu Sákrámentu / ten krzywolog podobno niewiedźiał. Ále wáyká Rytuał.
sie mogł y od swego Nálewáyká Dámianá popu náuczyć / któ-
ry w rytuale swym Ostrowskim / roku P. 1606. drukowánym /
táki sposob Communiey chorych opisał. y wżytek Kátho-
licki kościoł wschodny y zachodny pod iedną osobą chore
ciáłem y krwią Chrystusową posila / y ná dróge one wypráż- Papieżowie cho-
wuie. Żáden Papież / żaden Pátryárchá y Biskup / gdy chorze- rzy y Biskupi
ie / á Liturgiey ábo Mżey mieć nie może / ináczey tey pżeczystey pod iedną.
świątości nie bierze. Niechże krzywolog ná Pátryárchy y Bi-
skupy wschodne woła: *Wieczne dziedzictwo ludziom odeymuiećie, gdy im kiclichá nie dáiećie. práwićie Antychrystowie, to czyniąc* Wżdy-
by sámi sobie vmieráiąc / zbáwienia życzyć mieli / á pod dwie-
má osobámi sámi go dostáwáć mogli. A ieśli drugie oszukáwá-
ią: sámiby sie oszukáć nie mieli. Wszyscy chorzeiem y vmiera-
my / y pilniey sie pżzy śmierći o zbáwienie káżdy wierny stáráć
winien. do krorego ieślibyśmy bez dwu osób pżychodźić nie
mogli: kościoł Boży y vrzędnicy Boży nasby zdradźáli. Co
iest niepodobno.

3.
Ż o tym zwyczáiu krzywolog w Cerkwiách wschodnych nie *W wielki post ie-*
wie / iż w wielki post kápłani Liturgiey ábo Mżey ś. spráwo- *dną osobą v Gre-*
wáć nie mogąc / iedno w Sobotę á Niedźiele: gdy w inne dni *kow.*
modlitwy czynią / sámi pod iedną osobą w niedźiele poświęco-
ne ciáło Páńskie pżziymuią / y ludźiom ná ten czás zgotowáný
do stołu Bożego / pod iedną osobą chlebá / Páná Chrystusá dá-
ią. Iest ten stáry zwyczay wschodnych kościołow / o krorym
wzmiánkę czyni Sobor Láodiceński y ná Trullu. Ż v nas zá- Laod: Can: 49.
chodnych to czynią w wielki piątek. Biskup ábo kápłan modląc Trull: Can: 52.
sie v ołtarzá / á Mżey ś. w ten dźień nie spráwuiąc / pod sámą *W wielki piątek*
osobą chlebá w wielki czwartek / to iest wczorá poswiecone- *podiedną osobą.*
go / pod iedną osobą Sákrámentu ś. vżywa: á áblucyą tylo z
prostego winá biorąc. y zowią to zdawną / communio ex præ- Ex præsanctifi-
sanctificatis. catis.

4.
Czwarty: Tego dotyká krzywolog / iż po chrzćie niemowle-

Dzieci pod iedną osobą.

Cypr: de lapsis.

tá y dźiatki niewinne biorą Sákrament pod iedną osobą winá. y wywrocić to chce / iákoby im tám Sákramentu nie dawano: iedno znák iakiś czyniono. Ale go przepiera ś. Cyprzyan męczennik / ktory o tym znácznie piśe: iż dźiateczki bráć osoby chlebá nie mogąc / pod iedną osobą winá Sákramentu vżywały / czego zachodni teraz nie czynią.

5. Domowe vżywánie pod iedną.

Cypria: serm: de lapsis. Tert: lib: 2. ad vxorem. Clemens lib: 1. Stromatum.

Piąty: To bárzo iáwno / iż zá czásu męczennikow wierni Sákrament do domu pod iedną osobą bráli / áby mogli tym się niebieskim obrokiem posilić / gdyby ie z przedká ná męczeństwo porwano. osoby winá pewnie nie bráli / ktoreby się rozlało ábo skwáśniało / y odmieniło. O czym tenże Cyprzyan dáie znáć / y Tertullianus / y Klemens Alexándryiski.

6. Ambr: in vita Satyrj.

Szosty: Ná morze wśiadáiąc / dla vronienia wierni bráli do siebie Sákrament pod iedną osobą / áby bez niego nie vmieráli. O czym wielkie iest świádectwo v ś. Ambrożego / iż to vczynił Sátyrus brát iego. y z tego chwali go.

7. Vżywánie pod iedną osobą winá. Catec: 5. Mistag.

Siodmy: A to iáwno / iż w stárym kośćiele wierni w ręke bráli ciáło Páńskie pod osobą chlebá / niosąc ie do domu / á w kośćiele pod sámą osobą winá / ktorey bráć w ręke nie mogli / Sákramentu vżywáli / iako y dźieci po chrzćie. y cáły był Sákrament / ktory rożnych czásow bráli pod iedną osobą / ábo winá ábo chlebá. O tym świadczy Cyrillus Jerozolimski.

8. Pustelnicy pod iedną.

Osmy: O pustelnikách też w wschodnym kośćiele mamy wiele historiy / iż pod iedną osobą / y drugdy długo śmierći czekáiąc / naswiet: Sákrament chowáli / y przy skonániu go bráli.

9. Wolność y pod iedną y pod dwiemá. Leo Pap: co vczynił z Mánicheyczyki.

Dziewiąty: Od dawnych wiekow záwżdy Kośćioł świety y wschodny y zachodny miał tę wolność / ábo pod iedną / ábo pod obiemá bráć tę świątość. Zá Leoná wielkiego / lud iedney osoby vżywał. á gdy się Mánicheyczykowie do Rzymu wkradáli / y cicho błędy swoie rozsiewáli / y miedzy wiernymi Sákrament pod iedną osobą / chcąc się vtáić / bráli: Papież Leo / wiedząc iż się winem brzydzili: wszytkim roskazał / áby pod dwiemá osobámi táiemnic świetych vżywáli / żeby się tym / gdyby osoby winá bráć niechcieli / wydáwáć mogli. Z tego krzywo log Leoná y Gelázyuśá chwali / á nie rozumie iż bránie pod iedną osobą zwyczáyne było przed Leonem / ktore ná

czás Pa-

czás Papież dla tey przyczyny odmienić kazał: iáko rzecz ná obie stronie wedle czásu y mieyscá wolną.

Tey wolności w tey mierze y Apostołowie zażywáli. Bo Piotr ś. w Jeruzálem miedzy Żydy / ktorzy nigdy przy ofierze nic nie pili/ pod iedną osobą/ ktorą łámánie chlebá Łukaß ś. zowie / dawał. A Páwel świety miedzy Pogány y w Rozyncie / ktorzy przy ofiárách swoich Pogáńskich y iedli y pili/ dwie osobie wnosił. 10. *Apostolskie rozdawánie.* Act: 5.

A co mowią/iż Pan Chrystus roskazał brać pod obiemá/gdy mowił: *piyćie z tego wßyscy.* Roskazánie to Páńskie o dwu osobách/ nie ściąga sie iedno do Apostołow / y tych co ofiáruią y poświecáią. y rá iest wßytkiego kościołá Kárholickiego y wschodnego y zachodnego prawdziwa náukà/ iż Mßa ś. abo Liturgia spráwować sie nie może iedno we dwu osobách chlebá y winá. Bo w niey iest ofiárá przenadrozßa / w Melchisedechu przeznáczona / ktorą Pan Jezus nawyzßy náß kápłan / ná tey wieczerzy wypełnił y ofiárował / y ofiarować kazał / ábyśmy śmierć zá nas iego wspominali/ y pożytki iey ná zbáwienie náße obracáli y przykładali. A iż śmierć zábitego zá nas báránká pokázać sie nie może / iedno gdy sie krew od ciałá wytoczy y odzieli: dla tego pod dwiemá osobomá tá sie służbá y ofiárá odprawnie: gdzie osobno ciáło/ osobno krew ofiáruiemy/ śmierć Páńską opowiádáiąc/ y oney zażywáiąc. y záwżdy/ y ná każdy dzień kościoł ś. przez kápłany ná to poświecone / ten testáment Chrystusá Páná náßego/ y te ofiárę zá wßytek lud wierny odprawuie/ y roskázánie Páná swego wypełnia: ktore sie tylo do Apostołow y następnikow ich ściąga / *czyńcie to ná moię pámiątkę.* 1. Cor: 11. Testámẽt Chrystusow we Mßy y Liturgiey. Do samych Apostołow rzeczono, piyćie z tego wßyscy.

A iáko dokłada Apostoł: *Smierć moię opowiádáyćie, táka ofiárą ciáłá y krwie moiey pod osobą chlebá y winá.* Jako sámi kápłani ofiárę te spráwuią: ták też sámi z roskazánia Páńskiego / gdy to czynią/ obudwu osob pożywáią.

Do sámych Apostołow rzekł Pan: *Piyćie z tego kielichá wßyscy.* y dokłada ś. Márek: *y pili wßyscy.* bo to słowo *wßyscy*, muśi mieć swoie ograniczenie. Jesli sie ma ściągáć y do Turkow y pogan/ y niewiernych: to błąd. Jesli do sámych wiernych: to y do złych y niegodnych. To y do dzieći / bo y te wierni: to y do tych ktorzy wi-

rzy winá pić nie mogą: ábo y do tych gdźie winá mieć żadna miárą/y ták wiele iáko potrzebá/nie mogą: to też nie ku rzeczy.

Nieofiáruiący ime máia roskazánie. Ioan: 6.

Muśi tedy rozumieć/ iż *wszyscy*, byli 12. Apostołowie / o ktorych rzekł ś. Márek: *y pili wszyscy*. O sámych śie tedy ofiáruiących to słowo *wszyscy* rozumieć ma. A o tych co nie ofiáruią roskázánia Páńskiego nie máß / áby pod dwiemá osobámi záwżdy y iáko z powinnośći brać ten Sákrament mieli: ále to dał P. Jezus ná baczenie stárßych y kośćielnych sprawcow / áby wedle potrzeby/ y ludźi/ y czásow/ ábo pod iedną / ábo pod obiemá osobámi vżywáli. Inßy nieofiáruiący wierni / roskázánie máią od tegoż Zbáwićiełá/ gdy mowi: *Ieśli pożywáć nie będźiećie ćiáłá Synà człowieczego, y pić krwie iego, żywotá w sobie mieć nie będźiećie.* Za dnemu wiernemu kośćioł ćiáłá y krwie Páńśkiey nie broni/ ktore ták ieśt pod iedną osobą/ iáko y pod oboią: ále ná osoby chlebá y winá baczenia vżywa/ iáko y gdźie przyśtoi/ y być może. Bo teśtámenť Páński/ y pożytki Sákrámentu tego nie płyną z osob chlebá y winá/ ále z ćiáłá y krwie iego nadrożßey.

Pożytki nie z osob chlebáy winá, ále z ćiáłá y krwie Páńśk.

Wiedźieli mądrzy kośćielni sprawcy/ Papieżowie/ Pátryárchowie/ Biśkupi/ iż tákie śą przypadki w tym żywoćie / iż drugdy niepodobno y bárzo nieprzyśtoyno / pod osobą winá táiemnice tey wßytkim záżywáć. A mądry zakonodawcá Chryśtus Jezus/tákiego práwá ná ludźie nie włożył. Będźie drugdy tyśiąc ludźi/á kápłan ná wśi ieden: iákoby miał wßytkie krwią Páńską nápáwáć? Będźie náWielkąnoc ná niektorych párách wiách do piáći/ do śześći tyśiecy wiernych/ á miedzy nimi wiele niedołężnych / stárych/ prośtych y grubych / ktorzy z reki pić nie mogą: dayże im kielich krwie Páńśkiey / iáka będźie vczćiwość iey/ gdy śie rozleie? Co zá wielki grzech poczyta Tertullianus, Origenes, Cyrillus Hier. Auguśt. Chryśośt: Epiśt: ad Innocentium. Gdyby ią tákże do chorych nośić: iáka niebeśpieczność w rozlaniu? Gdyby osobę winá dług chowáć: tákże. Ci co winem śie z nátury brzydzą/ zbáwienie vtráca? Ná co y heretycy zezwalaią / iż tákim pod iedną osobą dáć muśi. Gdźie śie wino nie rodźi/á ludu wiernego po kilákroć śto tyśiecy/iáko w Jápońie/y ná stronách pułnocnych/wozić ie ábo dáleko/ ábo go nie stánie. y zezwala Philip Melán: Ruśnakom/ áby pod osobą miodu/Sákrámentu vżywáli. głupi heretyk/Boską moc

Chryśtus nie roskazał dwu osob.

Trudnośći do dwu osob. Heretycy pozwalaią.

ktorą

ktora sámá Sakramenty y máterią ich stáwi/człowiekv oddáie. Ná początku gdy málo było Chrześcian / nie trudne było vżywánie pod dwiemá: ale gdy sie po wszem świecie rozkrzewili/ y tám gdźie winá nie máß: nie dał ták przykrego rozkazánia Pan/ áby wierni bez niego zbáwienia nie mieli. A mogliby názrzekáć ná Páná Bogá / iż ich źiemie winem dla zbáwienia nie opátrzył.

Niechże ten krzywolog nie wrzeszczy/ iż to błáhe y niczemne przyczyny do zátrzymánia osoby iedney. A niech nie kłáma/ áby Concilium Konstánskie abo które ine / kielich wiernym odeymowało / ábo testáment Páński psowało. Bo Concilium stáry zwyczay pod iedną osobą chwali y potwierdza. Krolestwo Polskie od ßeści set lat y dáley wiárą ś. przyiąwßy/ nigdy dwu osob nie vżywało. y ieden sie znák namnieyßy vżywánia tákiego pokázáć nie może. Co y o inych krolestwách rozumiemy/ które dáleko Concilium Konstántyeńskie y Bázyleyskie vprzedźiły. *Kłamstwo ná Concilium Constántyeńskie.*

A nie máß żadney vtráty áni vmnieyßenia do pożytkow zbáwienn ych w vżywániu iedney osoby. Też pociechy y dáry / y durßne lekárstwá ták ma iedná / iáko y obie. Ták cáły Chrystus pod osobą chlebá/ iáko y pod osobą winá. Bo Pan mowi: *Iam ieść żymym chlebem ktorym z niebá sstąpił.* to tu iedne osobe chlebem miánuie/ á winá nie wspomina. A iż Chrystus żywy iest/ y iuż nigdy nie vmiera: gdźie ciáło iego/ tám y krew iego/ y vbostwione oboie. Vmárłe ciáło y od krwie odłączone / coby nam zá pożytek przyniosło/ y iákoby nas ożywiło? y dla tegoż przyymuiąc/ mowim wedle stárego Origenesá one Setniká słowá: *Pánie, nie ießtem godźien, ábyś wßedł w dom moy.* iáko żywy y nierozdźielny. A ś. Cyprzyan mowi: *Ci ktorzy ciáło Páńskie przyymuią, sámego Páná obłápiáią.* y Kanon Niceńskiego Synodu mowi: *Ná świętym ßtole ábo ołtarzu iest báránek Boży, ktory gładzi grzechy ludzkie.* y Grekowie zową *Agniec.* Toć pewnie cáły ták pod osobą chlebá/ iáko y pod osobą winá. A ś. Bázylius w Liturgicy do Chrystusá mowi: *Ty ktory wzgorę z Oycem śiedźiß, tu nieuidomie známi ießteś.* A Chryzostom ś. mowi: *Chrystusá Páná widźiß, Chrystusá ßię dotykaß, Chrystusá pożywaß.* y w Cerkwiách wßytkich Greckich y Ruskich / nie dáią świeckim y pospolitym osobno ciáłá *Tenże pożytek pod iedną.* Ioan: 6. Matt: 8. *Sámego cáłego Páná przyymuiem.* *Báránek ná ołtarzu. toć żywy.*

bno ciáłá/ á osobno krwie Páńskiey/ y nie piią z kielichá/ ále łyżką iedzą oboie. A śpiewáią on wierszyk: *Ciáło Chrystusowe przyymuyćie, zrzodłá niesmiertelnego kosztuyćie, Alleluia.* Krwie nie wspominaią/ iedno ciáło niesmiertelne y żywe/ w ktorym krew złączona iest. Pod iedną osobą przyymuiem: źrzodło wszytkich dárow Bożych/ y łáski/ y vsprawiedliwienia/ y duszney posilenia/ y czegokolwiek nam do zbáwienia potrzebá/ mamy. osoby dwie do Ofiáry y Mszey ś. y do pámiątki śmierći Páńskiey służą/ á do pożytkow zbáwiennych ták iedna iáko y druga. Bo cáły á nierozdzielny y żywy iest Chrystus ktorego przyymuiem. *Kto pożywa mnie, będzie żył dla mnie,* mowi Pan. Mnie/ prawi/ iáko żywego y żywot dáiącego y całego. Niedbaymyż ná te nie Greckie ále heretyckie wrzaski/ ktorzemi ten krzywolog nas potwarza/ duchem heretykow dźisieyszych nápełniony. Czego żaden z Grekow vczony y świety/ áni pospolity áż do tego wieku nie czynił/ áni w tym y naostrzey nieprzyiaćiele Łácińskiego kościołá/ iáki był Phocius/ Michał Cerulárius/ Nilus/ Bálsámon/ y ini/ rusząć kościołá ś. nászego/ y przygániáć mu śmieli. Wiedząc iż tákże zażywánie iedney osoby wedle czásu y potrzeby v nich od wieku było/ y teraz iest iáko y v nas.

Krzywolog nie Greckiey wiáry.

O Czyścu, y wypłacániu karánia zá grzechy po śmierći.

ROZDZIAŁ X.

NAydzie ieszcze ten krzywolog przygáne w náuce y wierze kościołá ś. Rzymskiego/ iż wierzym o czyścu: w ktorym dusze w medoskonáłości y grzechách powszednich/ y w niezupełney pokućie z tego świátá schodzące/ wypłacáią sprawiedliwości Boskiey karánie doczesne/ ná ktore po odpuszczeniu przewinienia y po przyięciu do łáski/ skázáne bywáią. Co iż się w pismie ś. funduie/ y wszytek wschodny y Grecki kościoł známi wyznawa y wierzy/ y zá vmárłe ofiáry/ iálmużny/ y modlitwy/ y posty czyni: kręci się krzywolog/ y ná wiele się kłamstwá y błędow heretyckich y fałszowánia słow Bożych y Oycow śś. zdobywáiąc: swoie pohánbienie y sromotę odnosi. Bo tym się iednym kámieniem ieg hárdość pobiia.

Jeśli

Jeśli śie kościoł wschodny y zachodny zá vmárłe wierne modli/ y zá nie ofiáry Mßey ś. y Liturgiey/y iálmużny czyni / y to im pomocno iest iáko sam wyznawa: gdźież tákie duße/ ktore pomocy od kościołá y żywych ná ziemi bráćiey potrzebuią / posádźi? Nie w niebie: bo tám iuż ßcześćie zupełne máią. Nie w piekle: bo tám iuż pomocy żadne nie służą. A gdźież beda? A coż śie wiecey z nim swárzyć/ á słowá y czás tráćić / y gniewem śie nań trudźić? Dotkne tylo heretyckich głupich y śmiechu godnych łápáczek iego.

Mowi: iż tylo dwie mieyscá są/ piekło y niebo. To po heretycku/ z potępieniem śś. Oycow/ktorzy o Czyścu náuki y kazánia máią. y przećiw temu co śie pozwala: iż duße pomocy potrzebuią. w niebie iey y w piekle nie potrzebuią. 1.

Druga: pozwala iż duße są w vćisku / ále ogniá innego nie máß áni go ćierpią/ iedno w piekle. My śie o to nie spieramy iáki tám iest ogień: iedno iż iest dreczenie/ y vtrapienie / y karánie doczesne: w ogniuli/ w wieżieniuli / ábo w inßym kłopoćie y mece/ z ktorey nie wychodzą / áż śie karániu y sprawiedliwośći Boskiey dośyć sstánie. 2. *Iáki ogień w Czyścu.*

Bładźi/y pismu śie ś. y prawdźie sprzećiwia/y owßem kácerstwo wnośi: iákoby duße bez ćiáłá ćierpieć od widomego y dotykálnego ogniá nie mogły. Bo dußá onego bogacza mowi: *pieke śie w tym ogniu.* Toby czárći żadnego ogniá nie ćierpieli / ktorzy ciał nie máią? Ale mocne słowo Páná náßego/ktory mowi: *ogień dyabłom zgotowány iest.* choć bez ćiáłá są / iednák piekielny ogień ćierpią. A to iest cud Boży/ ktory rozum náß przechodźi/ ktorey wierze vstępować ma. 3. *Ogień powierzchny duße bez ćiáłá pali.* Luc: 16. Matth: 15. 2. Petr: 2.

Źle y fałßywie o sądźie poiedynkowym duß ludzkich trzyma/ áby być nie miał/ áż ná dźień ostátni ze wßytkimi. O czym niżey przy wzywániu Swiętych. 4.

A to fałß wielki gdy plećie: *iż po śmierći dośyćczynienia sprawiedliwośći Bożey nie máß, iedno z miłośierdzia wßytko P. Bog bez Czyścu odpußcza.* Toćby nikt karány ná dußy nie był. Tu tylo miłosierdźie ná sądźie śiedźi y dekretá á wyroki czyni: ále ná drugim świećie vstąpi z trybunału miłośierdźie / á sprawiedliwość śie ná nim osądźi / y wyroki czynić będźie iáko kto zásłużył. 5.

6. Doktorzy świete Łácińskie błazny czyni/ y osobliwie ś. Grzegorzá Dialogá / iakoby z Platona basni o ogniu czyścowym náuke brali. Nie ták iest. Biorą ie z pisma ś. iako vsłyszysz / y z Greki sie y wschodnym kościołem zgadzáią.

7. Kłáma okrutnie/ mowiąc: *iż ofiáry y iálmużny, y stypy, y ná pogrzebách vczty vbogich, dla Swiętych się pámiątki w ich świętá czynią; á nie dla dusz z ciátá wyszłych.* Izali świeci iálmużny potrzebuią? y około tey plotki długo sie báwi / iż v Grekow niosą do ofiáry chlebá y inne potrawy ná żywność kápłanom y vbogim / á nie dla dusz zeszłych. W czym sie náuce y Doktorom Greckim nie tylo Łácińskim sprzeciwia/ iáko sie niżey pokaże. Bo kápłanom y vbogim/ iáko mowi ś. Chryzostom/ dla tego dáią / áby sie zá vmárłe modlili. Sam rozum trąci / mowiąc: iż sie to ná cześć świetym czyni. Czcimy świete/ ále nie iálmużnámi/ iedno dźiękámi Pánu Bogu zá nie/ y zá sławę ich w niebie y ná ziemi.

Infra.

Nie dla krzywologá: ále dla Ruskich ludźi/ áby tey potwarzy ná Greki nie słuchali / á do heretykow y ich fałszow y zdrad nie przystawáli: położ przed oczy pismo świete/ Doktorzy Greckie y Concilia / ktore o Czyścu iáśnie mowią y náuke dáią.

Swiádectwá z pismá ś. stárego y nowego zakonu, y z Oycow świętych, y Doktorow, o Czyścu, y stárániu o vmárłe.

2. Machab: 12. Pierwsze iest w księgách Mácháběyskich/ gdźie zá pobite ná woynie ofiárowano zá grzechy ich. y przydano one słowá: *Swięta y zbáwienna myśl iest modlić się zá vmárłe, áby od grzechow rozwiązáni byli.* Oroż iest odpuszczenie grzechow/ to iest karánia zá grzech po śmierći.

Tob: 4. Drugie. Náucza syná Tobiasz mowiąc: *Ná pogrzebie sprawiedliwego chleb twoy y wino pokłáday: á nie iedz áni piy z grzesznymi.* Jáko to ináczey rozumieć kto może / iedno iż to były stypy zá vmárłe: czestowano vbogie y kápłany / áby sie zá vmárłe modlili. Jáko ten obyczay trwa y v wschodnych y zachodnych kościołow. y ś. Chryzostom mowi: *Czemuż po śmierći twoich pożytkow zbieraß? czemu kápłanom prosiß, áby się zá nie modlili?*

Homil: 32. in Matth.

3. Trzećie. Żáluiąc śmierći Saulá/ pościli Jabes Gáláád siedm dni, y Dawid płákał Saulá y Jonáty/ y zá nie pościł. Nie ná znák

znák tylo smutku/ ále y ná pomoc duszy iego. Krożby to śiedm dni dármo miał y niepotrzebnie pościć? O synaczká Páná Bogá prosząc Dawid pościł: ále gdy vmárł/ nie pościł. bo wiedźiał iż w niewinności duszá iego zeszłá/ ktorey było pomocy nie potrzebá. 1. Reg: vlt. 2. Reg: 1.

Czwarte. *Przeszliśmy przez ogień y wodę, á przeprowádziłeś nas Pánie Boże do ochłody.* Mogą się te słowá y o turecznych vćiśkách rozumieć. Lecz ie też ś. Ambrosius ták wykłada: *Przez wodę, rozumie się Chrześć ś. á przez ogień rozumie się Czyściec.* 4. Psalm. Ambr: in Psal: 118.

W zakonie nowym znáczne iest słowo Páná nászego/ gdy mowi: *iż grzech iest ktory się nie odpuszcza áni ná tym świecie, áni ná przyszłym.* Skąd rozumieć się dáie/ iż ná drugim świecie grzechy się niektore odpuszczáią. A co te/ zá ktore się kościoł modli y ofiáruie. iáko náucza ś. Augustyn z tego mieyscá/ lib: 24. de Ciuit. cap: 24. y Grzegorz ś. lib: 4. Dial. c. 39. y Bedá cap: 3. in Mar. 1. Matth: 12.

Drugie mieysce iest v ś. Páwłá/ gdy mowi: *zbáwion będzie, ále iáko przez ogień.* Skąd się pokázuie/ iż są niektore grzechy powszednie/ ktore się czyścowym ogniem oddaláią. Jáko náucza z tych słow ś. Jeronym/ lib: 2. in Iouinianum. y ś. Augustyn in Psalm: 37. y Ækumenicus przywodzi słowá ś. Bázylego/ iż się ten ogień o Czyścu rozumie/ in hunc locum 1. Cor: 3. 3.

3. Apostoł mowi: *Ieśli vmárli nie powstáią, coż ći vczynią ktorzy się chrzczą zá vmárłe? czemuż się zá nie chrzczą?* Coż tu chrztem zowie? Nie ten w ktorym się odradzamy przez wodę y Duchá świętego. bo tego nikt zá towárzyszá nie odpráwi/ y powtárzáć się go nie godźi: ále vtrudzenie iákie y męká. y przeto Pan mowi do vczniow: *Możećieli pić kielich ktory ia pić mam, y chrzćić się tym chrztem ktorym się ia chrzćić będę?* Mękę tedy swoię Pan chrztem názwał. y Apostoł vtrudzenie zá vmárłe/ y posty y modlitwy chrztem miánuie. y Oycowie świeći one słowá Páńskie: *On was chrzćić będzie Duchem ś. y ogniem.* Duchem ś. w tym żywocie/ á ogniem po śmierći. Ták Bázylius y Jeronym ś. ná to mieysce. y Názyánzenus ogień czyścowy ná drugim żywocie/ ostátnim chrztem zowie. V Grekow w Liturgiách ich/ ś. Jákubá/ Bázylego/ Chryzostomá/ zá vmárłe się modlą. y w Trullu/ gánią tych ktorzy názbyt się o vmárłe stáráiąc/ Euchárystią 1. Cor: 15. Basilius de SS. cap: 15. Hier: in hunc locum. Orat: de Epiph; in fine.

Can: 83. De Eccle: Hier. ábo ćiáło Páńskie w vstá tym vmárłym kładli / ktorzy bez iego brámia z tego świátá schodźili. Dyonizyus Areopágitá mowi: Iż Biskup przy pogrzebie nád vmárłym sie modli/ y prosi Boskiey łáskáwośći/ áby vmárłemu grzechy/ w ktore z krewkośći ludzkiey vpadł/ odpuśćił/ á w świátłośći go swoiey/ w źiemi żywiących postáwił.

Quæst: 24. ad Antiochum. Athánázyus pyta: Jesli vmárli czuią iáki pożytek z modlitew żywiących? y odpowiáda: iż wielki bárzo czuią. Basilius in Liturgia. Názyánzenus ná kazaniu o swoim bráćie Cezáryuśie vmárłym/ zá ktorego sie tám modli. Ephrem w swoim testámencie. Cyrillus Jerozolimski. Chryzostomus: *Pomagaycie*, práwi, *vmárłym, nie płákániem, ále modlitwą y iálmużnámi.* y indźiey: *Nie dármo Apostołowie to postánowili: áby w strásźliwych táiemnicách, pámiątká były vmárłych. Wiem iż sie im to w wielki zysk y pożytek obraca.* Nákoniec niechby ten krzywolog księgi Ruskie/ y Cerkiewne modlitwy zá vmárłe czytał.

Cate: 5. Mysta. Chryś: Homil: 4. in 1. ad Cor. Homil: 69. ad pop.

Pánchiádi. W Rituałách y vstáwách Cerkiewnych. Tám naydźie te słowá/ ktore Dyákon mowi: *Modlmy sie zá vmárłe, áby im odpuszczono było wszelkie zgrzeszenie: y zá te co płácza y boleią czekáiąc vćiechy Chrystusowey. &c.* Lecz krzywolog ná czytániu sie heretykow báwi/ á o Ruskie nabożeństwo niedba.

To mocne y prawdy pełne świádectwá. ktore gdy krzywolog vważy iesli rozum ma / wykręćić sie z Czyścu nie może. Ná Florenckim Concilium Grekowie Czyściec przyználi. Acz o ogniu czyścowym zápárli sie/ o co sie im nie przykrzono / gdy przez ogień wszytki pokuty y vtrapienia / ktore dusze vmárłych z sądu Bożego y sprawiedliwośći cierpią/ rozumieli. y dla tego ś. Grzegorzowi w Diálogách trudno przymáwiáć mogli/ gdy widzenia y obiáwienia pewnych świętych wypisuie/ iż widźieli dusze ná rożnych mieyscách/ y rożne vtrapienia cierpiące: iedne w łáźniách / drugie w gorách ogniśtych / drugie w wodách gorących / ták iáko im Pan Bog wedle sposobow ćielesnych ná poiećie zmysłow ludzkich vkázował.

Wymowke też fałszywą y prozną ten krzywolog ná Greki kładźie: *iż dla tego náuki o Czyścu przyimować niechćieli: áby wierni w błąd Origenesá nie wpadáli: ktory náuczał, iż czárći, y dusze skázáne do piekłá, czás swoy do wybáwienia z niego mieć będą.* Nie bali sie tego

ani bog

áni boią Oycowie bácżni y mądrzy. Bo inßy iest czyśćiec/ á inße piekło. Czyśćiec iest drogá do niebá: á piekło wieczna zgubá. o ktorey Pan mowi: *Idźćie przeklęći w ogień wieczny.* Od ktorego obroń nas IESV Chryste/ á day nam doskonálą pokutę/ábyśmy y Czyścu vchodźili. Przez mękę y krew twoię/ ktorą wypłacámy grzechy náße. Amen.

O wzywániu Swietych.

ROZDZIAŁ XI.

SMie przygániáć ś. Kośćiołowi około wzywánia świętych/ iákobyśmy im cześć Bośką dawáli/ iż ták śię mo- Fol: 203.
dlim: *S. Fráncißku zmiłuy śię nád námi, y zbáwionym mię vczyń.* Tákże gdy mowim: *S. Pietrze, ś. Páwle, zmiłuy śię nád námi, day mi zdrowie, wybaw mię od nieprzyiaćioł, vchoway mię od złego, otworz mi niebo. &c* Záwżdy ták to rozumiemy: przez modlitwę twoię do Chryśtußá/ nie przez dánińę twoię. Bo nie pátrzym w tey mierze ná słowo/ ále ná rzecz y rozumienie. Ꝛ Apoßoł ták mowi: *chćiałem zbáwić niektore.* y indźiey: *wßytkim śię ßchylam, ábych wßytkie zbáwił.* Izali nie sam Pan Jezus zbawia? czemuż ták mowi Apoßoł? Bo to tylo o kázániu y modlitwie swoiey rozumie. Chryßtus dárkiem sámym zbawia: á ia śię náuką y práca moią do tego przykłádam. Jáko indźiey mowi: *Nágradzam czego w męce Chryßtußowey nie doßtáie.* to iest vßługowánia y náuki dobrych poßłáncow iego. y do vczniá tenże Apoßoł mowi: *Ták śię ßprávuy, iákoby śię sam zbáwił, y tych ktorzy cię ßłucháią.* Tey mowy obyczay náyduie śię v Názyánzená w żywocie ś. Cypryaná y Bázyliußá/ y vinnych/ iż mowią do Swietych: zmiłuyćie śię/ daycie: ále przez modlitwę.

Nie o dánińę świętych, ále o modlitwę proßim.
Rom: 11.
1. Corint: 9.
Coloß. 1.
1. Tim: 4.

Przymawia náßym Mßałom/ Brewiarzom/ y hißoryom ś. Fráncißku. Myli śię/ ábý kośćioł piśma iákie nieprzyßłoyne y podeyrzáne o Swietych przyimował. Co z ßczerey złośći czyni/ wiedząc náukę náßę o wzywániu Swietych/ ktorey kśięgi náße pełne ßą: y bi[illegible] nie náßą z heretykámi/ y przekonánie potwarzy ich [illegible]. Mßałow y Brewiarzow náßych [illegible] mamy swe ßtárße: cudze ßłußnie/ ábo

á w swoich niewie co sie dzieie. My Swietych zá bogi nie mamy/pogáńska to była náChrześćiány zá męczennikow potwarz/ y teraz heretycka/ od ktorych sie tego kłamstwá náuczył/ y tego Báráletá nie v Grekow/ ktorych to pismo kłamliwie tłumáczy: ále v rownych sobie bluźniercow nálazł.

Zabobony około świetych v Ruśi y Moskwy.

W Swietych wzywániu niebácznym y nierozumnym ludźi prostych/ nie Kátholicy/ ktorzy náuczyćiele mądre/ rozumne/ ćwiczone máią/ błądzą: ále rychley Ruska y Moskiewska prostotá/ y nieumieiętność zaboboma/ ktorzy náuki nie máią: popi grubi/ y około żon y dźieći zábáwieni/ przestrzedz ich nievmieią y náuczyć/ iáko świetych wzywáć. y wiele sie ná bálwochwálstwo y czárowánie záchodzące nabożeństwá miedzy nimi mnożą. y dla tegom im o grubiáństwo przymowił. o co mię ten pan záßczypnął.

O poiedynkowym sądzie. Fol: 177. & 199.

Lecz mu ia o náuke fałßywą około wzywánia świetych Bożych ráne zádam. Smie zły iezyk tego náuczáć: *iż poiedynkowego sądu nie máß po śmierći, y święći Boży czekáią ießcze o sobie wyroku ná ktorą stronę poydą, y ießcze ßczęścia doskonałego nie máią, y ná twarz Bożą nie pátrzą, y Chrystusá nie widzą. áż sie im ze mßytkimi wespoł świętymi ná dzień ostátni vkáże.* To práwie fałßywe y heretyckie Kálwińskie náuki/ pismu ś. y Doktorom ś. Greckim/ y Láćińskim y Concilium przećiwne. Bo Apostoł iáwnie mowi: *Gdy sie ten dom mießkánia tego zepßuie, mamy dom nie ręką czyniony wieczny w niebie.* y niżey: *Od ćiáłá prágnięm być gośćiámi: ále z Pánem Chrystusem obecnemi.* to iest/ z ćiáłá wyßedßy. Nie miał czego prágnąć z ćiáłá wynióść: gdyby z Chrystusem obecnym być nie miał. Y do łotrá Pan rzekł: *Dziś zemną będzieß w ráiu.* Nie w ráiu ktory Moyzeß opisał: ále w ktorym Chrystus iest vwielbiony y kroluiący. A Szczepan ś. iáko widźiał niebo sobie otworzone/y Chrystusá ná práwicy Oycowskiey. y do nieg rzekł: *Przyimi duchá mego.* A ś. Páweł iáko mowi: *Chcę vmrzeć, á z Chrystusem być.* Widźiał Jan ś. duße w białe ßáty przybráne/ á one stoią przed stolicą Bożą/ y służą we dnie y w nocy w kośćiele iego. Toć w niebie ná twarz Bożą pátrzą. Bogacz iáko potępiony do piekłá/ nieodwłoczny sąd o sobie miał. y Lázarz do Abráhámá obrocony ochłodę swoię odebrał.

Świeći záraz po śmierći sądzeni zapłátę máią. 2. Corint: 5.

Luc: 23.

Act: 7. Philip: 1. Apocal: 7.

Greckie

Greckie Doktorzy / Łacińskich zániechawszy / ná potępienie fałszu tego krzywologá/przywiode. Ignacius epist: ad Rom. Dionysius Areopag: de Eccl: Hierar: cap: 7. par:1. Iustinus quæst: 75. Ireneus lib:1. cap: 2. Athanasius in vita Antonij. Basilius Homil: in 40. Mart. Nazian: orat: in Basil. Nissenus orat: in S. Ephr. Chrysost: Homil:3. in epist: ad Philip. y inych wiele. ktorych słowá kłáść niechciało mi się ná rzecz tak głupią tego heretykà: niech ich sobie szuka. Albo niechay wyzrzy we Mszały y Rytuały/y śpiewánia Cerkiew wschodnych/ ieśli iemi iáko heretyk nie pogardza: w ktorych te słowá onego wielkiego ś. Theodorá Studyty/y inych poważnych Grekow/ naydzie. *Przechwálebni męczennicy: nas nie pokrytá ziemiá, ále niebo was przyięło, y otworzyły się wam rayskie wrotá, y we wnątrz będąc, drzewem żywotá náśycaćie się.* y indziey: *Oycowie namędrszy, istotnie widząc Troycę ś. modlćie się wespoł &c.* y indziey: *Męczennicy twoi, Pánie, w cierpliwości swey korony przyięli nieskázitelne od ciebie Bogá nászego.* A ná każdy dzień Greckie nabożeństwo świete z tego świátá zeszłe wspominaiąc y wychwaláiąc/ y modlitwy ich vżywáiąc: o chwale ich y pátrzeniu ná twarz Bożą/nic nie wątpią/y mocną wiárę máią.

Prawdá/iż niektorzy Greccy Doktorowie mowią / iż świeci nie máią doskonálego ieszcze błogosławieństwá / y nas czekáią: ále to rozumieią tylko wedle ciáłá/ ná ktore się ieszcze błogosłáwieństwo nie wylało / ktore ieszcze w ziemi gniią. á iż ná dzień sądny świetym iuż w ciele vwielbionym / wiele się chwały v wszytkiego świátá przyczyni. Bo teraz zakryte iest od świátá ich szczęście niebieskie: á ná on czás wszyscy ludzie od Jádámá co ich było/oglądáią ich/y wychwáláć ie będą: iż ták Chrystusowi służyli/ y takie dobre vczynki czynili. y ták się sąd on skoro po smierći vczyniony nieiáko przy wszytkiego świátá ludźmi odnowi / y świeći záraz ze wszytkiemi wybránemi chwałę ná ciáłách vwielbionych/ y od wszytkiego stworzenia widomą cześć odniosą. Lepicy my tym sposobem czćim świete Bożé/ y mocniey dufamy modlitwom ich zá námi do Chrystusá y przez Chrystusá/á niżli ci ktorzy niewiem w iákim mieścu/y w iákiey odchłani Abrahámowey z świętemi stárego zakonu/ czekáć o

sobie

sobie sądu y zapláty ták długo każą. Jákoż modlitwy ich zá námi będą dźielne / ieśli w kącie iákim śiedzą: Pátryárchow dla tego stáry kościoł o modlitwy nie vżywał / iż w niebie y w chwale Bożey ieszcze nie byli. Tákżeby y náśze wzywánie świętych o pomoc y modlitwę słábey nádźieie było: gdyby gdźie w kącie śiedźieli / á ná pokoy Páná swego wprowádzeni nie byli / y godować z nim w weselu wiecznym nie mieli. Pátryárchowie z Chrystusem zwyćięzcza do niebá weśli: á świeći zakonu nowego czekáćby dniá sądnego mieli? Vćiekayże z temi plotkámi heretyckiemi / krzywologu / á iuż tu vstá zámkni / fałszowrych nie wywieráiąc.

A tu rzecz swoie / od swoiey pániey / ktorą Málewáykowską zwáć możem / zámyka / á gębsiey ná srogie bluźnierstwá przeświętych Papieżow ná zámknieniu otwarza. y zátym Kátholicki wszytkie stromoći / Biskupy / Krole y Pány / ktorzy Papieże świętę zá namieśtniki Chrystusowe mamy / y iáko owce Chrystusowe / obroki śię y paszą Piotrow iego kárminy. Ja też dwie má końcy rzecz swoie zámkne. Odpowiem mu od przewielebnego Metropolitá / ktorego do záprzenia śię ziednoczenia z kościołem świętym námawia: potym mu liść od práwey postá wschodnych Pátryárchow oddam. ábo nie iemu / ále tym ktore zwodźić y w wieczne zsobą potępienie prowádźić myśli.

ROZDZIAL XII.

Odpowiedź od przewielebnego Oycá Ipácego Pocieiá Metropolity Kiowskiego y wśey Ruśi, y od Władykow ábo Biskupow iego.

ZAmykáiąc rzecz swoie páni tá Threnowska / nie Cárogrodzka / áni Alexándrzyyska Pátryárszankà / ále Wileńskà: z tákiego domu w iákim słowá swoie pisálá / obraca śię do Przewielebnego Metropolity / vpomináiąc go áby śię do niey wrocił / iáko do mátki / á od kościołá ś. Rzymskiego odstąpił: ktory chcąc ohydźić / tákie piiáne / błędáde / fałszywe / potwarne / bez vważenia / iáko iádowita y gniewliwa niewiástá y merchá niepoczćiwa / słowá nań miece: *Kościoł, prawi / Rzymski ták iest zepsowány, iż śię iuż náprawić nie może. nie iest ieden áni święty, áni powśechny, áni Apostolski. powśechną wiárę zgwałcił, á swoię nową sobie kwoli sklecił.*

Fol: 205. & 206.

li ſklećił. Apoſtolſkiey ſię náuce ex diametro *ſprzećiwia, Chryſtuſá nie ſłucha, y podług żądzey woley ſwoiey błądzi. Piotrem ſię chlubi, á náukę iego odegnał, y Chryſtuſowę náukę odrzućił. y vczy iż przez zaſługi Dominiká, Fráncińſká, y drugich ludzi, duſznego zbáwienia doſtępuią.* Láiánie ſromotne ná Papieże y K. R.

y przyrownywa Papieżá do Piotrá ś. *Piotr przećiwia ſię dyabłom náwet: á Papież ſmieca, páſem Fráncińſkanow, paćiorkámi y miłoſćiwym látem. Papież kśięgi Fráncińſkowych y Dominikanowych báśni kánonizował y ſtwierdźił. Papież ieſt naſtępnikiem cżárnokśiężnikow, cżárownikow, wßetecznikow, cudzołożnikow, pokoiu poſpolitego gwałtownikow, buntownikow, y inßych złoczyńcow.* y inne złorzeczeńſtwá z grobu śmierdzącego wypußczáiąc / námawia przewielebnego Metropolite / áby ſię do mátki ſwey / mácochę / to ieſt kośćioł ś. Apoſtolſki porzućiwßy / wrocił. A on iey táką dáie odpowiedź / y dał iuż nie raz / y ießcze ią ſam lepiey odprawi.

Odpowiedź do nieviáſły krzywologá.

Nigdym ia tákiey mátki nie miał / o iákiey ſłyßę / y ſłowá icy vważam. Jam ze Chrztu ś. vrodzony w religiey Greckiey / pod Pátryárchą Cárogrodzkim: y tám wychowány będąc / od Greków moich / y ſtárych oycow / tegom ſię náuczył: iż ſtolicá Piotrá ś. pierwßą głową ieſt nád wßytkie kośćioły / y moi Pátryárchowie Cárogrodzcy to wyznawáli / y teraz wyznawáią / iáko wnet poſłá ich vſłyßyß. Náuczyłem ſię y tego od nich y w Kredźie: wierzę iż ieden ieſt kośćioł Chryſtuſow / iedną owczárnia / ieden páſterz / iedną wiárą / ieden chrzeſt: y w tey iedności y związku miłośći / káżdy zbáwienia ſwego ßukáć ma. Náuczyłem ſię y tego od moich Grekow: iż Pátryárchowie wſchodni ſtolicy Piotrá ś. podlegáli / á żaden ſię nád nie wynośić z ſtrony wiáry y náuki y rządu kośćielnego nieśmiał. y Pátryárchá Cárogrodzki ine Pátryárchy pod rząd ſwoy ćiſnąc / pierwßym ſię po Rzymſkim piße / y Rzymſkiemu ſię nigdy nie rowna / ám rownał. Dowiedźiałem ſię y tego z ſtárych piſm Greckich y náßych Słowieńſkich / kiedy y dla czego w ſchizmę wpádli Grekowie / y od iedności ſię świętey y głowy wßytkiego Chrześćiáńſtwá oddźieláli. A iáko ſię często do niey ná wieżu Conciliy wracáli / y ná oſmym ábo dźiewiątym Florenckim Concilium zupełnie ſię ziednoczyli. y Ruś náßá nie rylo to Concilium Florenckie przyiełá / ále ſię y w nim vprzywileiowálá

1.

2.

3.

4.

od Krolow Polskich. To ia wiedząc á pátrząc ná Greki co sie z nimi dźieie/y iáko w wierze y w wolności giną/słuſżne od Páná Bogá zá nieſtátek y odſtępieństwo ſwoie káránie odnoſząc: 5. posłuchałem ſwego Pátryárchy Cárogrodzkiego Jozephá/y drugiego Gennádyuſzá/ y innych mądrych y pobożnych Grekow/ ábych ſie od tych oddźielił/ ktorzy ſie od kośćiołá y głowy y namieſtniká Chryſtuſowego oddźielili. vchodząc potępienia ſwego/y owiec moich/czego mi towárzyſże moi Władykowie pomogli.

6. A do tego poznałem po Grekách ſámych y po Pátryárchách Cárogrodzkich/ iżby ſie rádźi do iedności ś. wrocili: by tyránſtwo/ y miecz Turecki nád ich żyćia nie wiſiał: iákoż ich przykłádem do rozumu zbáwiennego nie przychodźić/tákiey niewoley y tyránſtwá z łáſki Bożey nie máiąc.

A iż ty páni Threnowſka ſrodze łżyſż kośćioł ś. Láćińſki y Rzymſki/y wielkie fałſże y potwarzy nań niepodobne wnoſiſż: czego żaden Greczyn áni Pátryárchá nie czynił: ſámi tylo hereticy ták bez wſtydu ſą: potym znam żeś kłamliwa/y fałſżywa ſie Cerkwią wſchodnią czyniſż. Co zá podobieńſtwo/ábyś Láćińſki kośćioł Chryſtuſá odſtąpił/ prawdy iego nie znał/ Antychryſtowi zwodźić ſie dał/ y przez pułtorá tyśiącá lat nie miał Krolá/Ceſárzá/Biſkupá/Doktorá/vczonego/ktoryby chytrośći y złośći y fałſzow Papieſkich nie doſzedł? Nie miał Chrześćiániná w ktorymby dobre ſumnienie nálazł: ábyś zá fałſzem y złą náuką do piekłá ſie nie ćiſnął? Jáko podobno ábyś Láćińſki kośćioł przy ſtolicy Piotrá ś. do ktorego Bog Pan Jezus rzekł; iż wiárá twoiá nie vſtánie / błądźić kiedy miał? Jáko podobno ábyś ták wiele krolеſtw/narodow/ięzykow/Mędrcow/Theologow y zakonnych świętych / ktorzy ſie z Kátholictwá Chrześćiáńſkiego w obrzędźie Láćińſkim vrodźili / o prawdźie nie wiedźieli? vkáż mi kto/ná ktorym Concilium Rzymſki y Láćińſki kośćioł y ſtolicá Papieſka potępiona ieſt. A ia wiem iż ná wſzytkich vczczona / y poſłuſzeńſtwem wſzytkiego świátá Biſkupow/okrąſzona/y wychwalona ieſt. Swiádomem ia Láćińſkiego kośćiołá / y nań vſtáwicznie pátrzym / y z nim towárzyſzym: iákie ludźie ma nabożne/vczone/świętе/świątem gardzące/ducho-

ce/duchowne y świeckie: niepodobno áby im P. Bog w błędách iákich oczy zámykał. Byłem y w Rzymie/ y pátrzyłem ná świętego Papieżá w wielkich cnotách y świątobliwości iáśnego. y doznałem ludzkości y wielkich Apostolskich cnot y miłości iego ku zbáwieniu ludzkiemu. á iż iest zátrzymániem wiáry ś. Rátholickiey/ y obrońcá wszego Chrześćiáństwá: y dostátkow kościelnych ná to vżywa/y od heretykow y Turkow iáko pásterz owiec Chrystusowych/zastępcá iest wiernym. Zá mego wieku wiele Papieżow pomnię/ á o żadnym zmázy iákiey nie słyszałem/ y ty iey niewiásto dowieść ze wszytkiemi twemi heretyki nie możeß. A ták ćie nie znam/iedno zá Nálewáykowską obłudá heretycką. vstępuy/zgody y iedności y pokoiu Chrystusowego nieprzyiaćiołko. Przez mercho kłamliwá/ potwárna/iádowita/ miłości Chrystusowey y ziárná nie máiąca. Nie z Cárogrodu ty/ áni od wschodnych Chrześćian/ále z Wilná z Cerkwie iáko ia zowá. Vstępuy / vćiekay. A ieśli drugi raz mężoboyce z synow twoich ná mię porwarnym kazániem pobudziß/ áby mię zábił: co chcąc vczynić/ ná rynku Wileńskim obćiął pálce moie/ ßyie troche chybiwßy: gotowem z pomocą P. Jezusá Bogá mego o te prawdę Rátholicką/ y o zbáwienie owiec moich vmrzeć/y ten im przykład do ś. iedności zostáwić. Clemens 8. *W Wilnie 1609. 11. Augusti, hora 6. post meridiem Metropolitá ránieny.*

Już słuchaymy nie z Wileńskiey Cerkwie/ále od dźisieyßych Pátryárchow postá prawdźiwego/ á poznaymy czym tá niewiástá/ ktorá sie wschodnią Cerkwią vczyniłá/ od prawdźiwych wschodnych Pátryárchow rożna iest. Fałße iey y zdrády y iádowite heretyctwo/ y z tego sie poselstwá y listu odkryie.

List, iáko Testáment y wyznánie wiáry wschodnych Pátryárchow, Cárogrodzkiego y Alexándryyskiego, przez postá ich Cyrillá Lukárę.

ROZDZIAL XIII.

DTym liśćie te wiádomość dáie świętey pámięći Arcybiskup Lwowski Jan Demetrius Solikowski/człowiek prawdy y Duchá ś. pełen / żywotem y náuką sławny: miał ten list w ręku swoich / iáko sobie oddány. y vkazał mi go náSeymie Krákowskim roku Pánskiego 1603. y dał mi go prze-

pis/ wiedząc iáko mi P. Bog dał życzliwość ku Ruskiemu ná-rodowi/ vpomináć ich/ áby o zbáwieniu swym czuli/ á z kościołem się świętym/ iáko było przedtym/ zie dnoczyli. Nie ma żadnego do fałszu pisánie to podeyźrzenia/ y autentyk w Kápitule się Lwowskiey náyduie.

Był ten Cyrillus ná Brzeskim Synodźie/ ná ktorym się vnia stáłá/ y iam go tám poznał/ roku Páńskiego 1596. Lecz w milczeniu wielkim pátrzył ná onego zdrayce Nikiforá/ ktory Michálá do Moloch wprowádźił y ná Seymie Wárszáwskim do więźienia dány był. Czynił się ten Nikifor fałszywym posłem od Pátryárchy Cárogrodzkiego/ y z mocą ßłáchty z Rusi zheretyczáley/ sprzećiwił się vniey ś. iáko mogł. Ale nic nie przewiodł. A Cyrillus ten widząc Ruś zheretyczałą/ á głupie prośte popy vniey się sprzećiwiáiące: dawał znáć/ iż oney vniey dobremi sposobámi życzył. y stąd odiáchawszy do Cárogrodu/ y oznaymiwszy co się tu z Rusią działo/ y iáko zheretyczała: drugi raz roku Páńskiego 1601. wysłány tu był/ iáko sam powiáda. Człowiek to iest prawdźiwy y vczony/ á w Láćińskim iezyku nie tylo biegły/ ále y ozdobny. y odiezdżáiąc nákupił wiele ksiąg Láćińskich ná iármárku Lwowskim/ á zwłaszcza pisánia Belármina nászego/ przeciw heretykom/ iáko mi tenże X. Arcybiskup powiádał. y nástychnąłem iż teraz iest po Melecyusie Pátryárchą Alexándryyskim. Słuchaymyż wyznánia prawdźiwey wiáry nie tylo tego/ ále tych Pátryárchow od ktorych wysłány był/ y poznaymy ochotę ich do ś. iedności kościelney.

EGO Cyrillus Lucari, magnus Archimandrita Alexandrinæ Ecclesiæ, & exarchus B. B. Patriarcharum, Matthæi Constantinopoleos, & Meletij Alexandrinæ sedium delegatus, in Regnum Poloniæ Nuncius & deputatus, obedientiæ meæ Senioribus meis satisfaciens: non autem vlla leuitate aut curiositate incitatus, in has partes veni. & quoniam in tempus hoc incidi, cùm bellicis tumultibus Moldauia, Valachia, & Transyluania, ob Michaelis multam inquietudinem, variationes & technas turbaretur, & nomine Sereniſſimi ac Potentiſſimi Poloniæ Regis, ab eius Maiest: Ducibus & exercitu, Ieremias Mohila Palatinus Moldauus per Michaelem principatu suo exutus, suo loco restitueretur: Literas, quas à B. Patriarcha meo Meletio, tum ad Sereniſ: Regem, tum ad alios Regni Poloniæ & Magni Ducatus Lituaniæ Proceres, habui, per me reddere non potui. & quas reddidi, non pluribus; quàm Reuerend: ac Ill: D. Ioanni Demetrio Solicouio, Archiepiscopo Leopolien. Ill: D. Ioanni Zamoyski, Regni supremo Cancellario & Exercituum Duci, item Ill: D. Palatino Kiiouien. Ostrogię Duci, præsens exhibui. & quas S. R. M. eram.

eram coram redditurus, quum id hoc tempore præſtare me nõ poſſe oportunè intellexiſſem, mãdato eius Maieſt. ad manus D. Palatini Kiiouiæ ſuę Maieſt: perferendas tradidi. Fuerunt mihi & aliæ litteræ ad plures in ſpecie, præſertim ad Senatũ & Ordines huius ampliſſimæ Reipub. ſed ne quam præſentia mea nouis exaſperationibus inter hos homines anſam præberet; etſi hoc minimè cogitarem, nec omninò vellem: ad meos reuerti conſtitui. Ne tamen exiſtimationem meam, quæ mihi, vt omnibus viris bonis & honeſtis eſt, eſſeq; debet chariſſima, in medio relinquerem: hoc ſcriptum meum præſens in manibus Illuſt: ac Reuerend: Archiepiſcopi Leopolien. cuius humanitatem erga me perſpectam habebam, reliqui. Quo primũ atteſtor, & integra fide profiteor, me in has partes à meis B. B. Patriarchis, non fuiſſe vel aliqua curioſitate, vel malo animo miſſum: ſed quia certi homines, & Domini, qui ad hoc vſq; tempus more antiquo ritus Græcos ſequentes, Eccleſiæ Orientalis directionem aſpiciebant & obſeruabant, id fieri & cupiebant & orabant. Igitur B. B. Patriarchæ, ne officio & in eos pietati ſuæ deeſſent, me miſerunt, vt iſtorum neceſſitates intelligerem, & ſi opus eſſet, ſuæ Regiæ Maieſt. & Regni Ordinibus commendarem. Ac quoniam ſuperiori anno, duorum Euangelicorum quidam Miniſtri Vilna ad meum Patriarcham B. Meletium ſcripſerunt, quòd olim & Virtembergenſes Germani ad piæ memoriæ Hieremiam Patriarcham Conſtantinopolitanum fecerant, ſed non obtinuerant, vt in vnitatem & communionem Græcæ Religionis ſuſciperentur: eis reſponſum ab eodem B. Meletio retuleram. Quod tamen cùm intellexiſſem minus gratum fore, tum S. R. M. tum Catholicis omnibus: neq; reddidi, neq; publicaui; & non ſolùm hoc feci: ſed etiam nullos cum illis publicè, niſi cum vno vel altero in Volhinia, idq; ad ædificationem, ſermones habui. Ad quædam facienda à nonnullis fui ſollicitatus: ſed ego minimæ turbationis occaſioni viam præcludens, nullum conſenſum præbui. Scio enim probè, & ſciunt mei Patriarchæ, hæreticorum ſiue Euangelicorum dogmata & actiones ſemper non ſolùm Eccleſiæ Catholicæ Orientalis & Occidentalis, perniciem & turbationes excitaſſe: quod & tunc in Germania, Gallia, Anglia, & alibi cernere eſt: ſed etiam morum corruptionem notabilem inter Chriſtiani nominis Regna induxiſſe. Cumq; Regnum hoc veſtrum nobiliſſimum & potentiſſimũ (quod Deus Opt: Max. diutiſſimè ſeruet florens & incolume) eiuſmodi ſit, vt in eius ſtatu conſiſtat ſalus totius Chriſtiani orbis, ac populorum, IESVM Chriſtum ſaluatorem mundi ſequentium: hoc vt concordiam ſuam ſeruet ac tueatur, non ſolùm ego opto, & Deum oro, ſed etiam mei Patriarchæ, imò omnes Græci, & cæteri Orientalis Eccleſiæ Chriſtiani deſiderant. & licet hæretici Europæi odio Romanæ Eccleſiæ ac Petrinæ ſedis ſæpius tentarent inire cum Orientalibus concordiam, tamẽ nunquam recepti fuerunt. Illi in articulis Generalibus tantùm, quæ illis & nobis cum Iudæis & Mahometanis ſunt communia, vt v. g. vnum Deum eſſe creatorem mundi, gubernatorem, iuſtum, bonorum & malorum retributorem, vitæ æternæ datorem, & his ſimilia, conueniunt: in præcipuis autem Chriſtianæ Religionis capitibus diſſident: nempe de antiquitate ordinis Eccleſiaſtici, de Apoſtolicis traditionibus, de authoritate ſanctorum Patrum & Doctorum Eccleſiæ vtriuſq;, quorum aut omnes, aut pleroſq; eorum reiiciunt: de Canone ſacrorum librorum, de obſeruationibus, de iuſtificationibus, de Lithurgia ſacra, ſiue Miſſæ ſacrificio, de Sanctorum reliquiis & veneratione, de Deipara virgine, de ſanctiſſima Trinitate: & nouas ex ſuo ſenſu proprio ſacræ ſcripturæ interpretationes depromunt. quæ res quanti periculi ſit, experientia ipſa loquitur. Longiſſimè igitur illi cùm abſint à nobis, nequaquam coaleſcere nobiſcum poſſunt. Inter Orientalem verò & Occidentalem

Non blanditur hæreticis.

Turbare non vult.

Iudicium de hæreticis Eccl: Orientalis & Occidentalis.

Poloniæ Regnũ commendatio.

Græci pro Regno Pol: Catholico orant.

Odium hæreticorum in Petri Sedem.

Fides hæreticorum.

Iudicium de O-

rientali & Occidentali Eccl.

Petri Sedes Romana Eccleſia.

Primatus Romana Eccleſia.

dentalem Eccleſiam, quæ aliquam diſceptationem retinere videntur, indoctiorum quidem illuſio eſſe videtur: doctiores verò facilè eundem aut proximum ſenſum, in dilectione Chriſti eliciunt. Non deteſtamur S. Petri ſedem, quin eam debita veneratione & honore proſequimur, primamq; & tanquam matrem agnoſcimus, vna ac eadem nobis eſt, vnum Baptiſma, cum Deo Patre, Filio, & Spiritu ſancto, vna natura, vna omnipotentia, vna Diuinitas: vna ſpes vocationis, vna charitas, communes pro omnibus Chriſtianorum ſtatuum, Regibus, Rectoribus, Ducibus,

Conuenientia inter Orien: & Occidentæ: Eccleſi.

Magiſtratibus, orationes & ſupplicationes: eadem Sacramenta, iidem ordines in Eccleſia minores & maiores ſacri, eadem Euangelia, eadem Prophetia & Apoſtolica ſcripta, eadem ſanctorum Eccleſiæ Orthodoxorum Patrum Græcorum & Latinorum authoritas. Quid nobis cum aliis ſectis eſt commune? imò quoſcunq; vna, eoſdem & altera Eccleſia hæreticos ſemper cenſuit, habuit, excommunicauit, & anathemate percuſſit. Concilia prima communia habuit, vtraque vel potius vna, ritus vtriuſq; Eccleſia. Ita vt merito in fundamentis doctrinæ Chriſtianæ non tam controuerſia aut contrarietas, quàm diuerſitas quædam nationum Græcæ, & Latinæ, peculiaris obſeruatio & vſurpatio fuerit. Vt autem ad perfectionem illam exactæ vnionis Orientalis & Occidentalis Eccleſiæ res adducantur: optandum quidē eſſet. Verùm his adhuc temporibus, cùm illæ partes alterius fidei ſceptro, ob peccata noſtra ſubiaceant, & harum Reges & Principes, nec moribus nec Religione, eadem pœna Diuina, concordiam Chriſtianam retineant, fereq; totus mundus in maligno poſitus ſit: non tam citò ſperandum. Vt autem ad concordiam Chriſtianus orbis, ſumma Dei ope aliquando inclinare & ſpectare incipiat: intelligo, & emendatione vitæ, & ſumma vi precum nobis vtriſq; opus eſſe. Quod ad me attinet, ego obediens ſuæ Maieſt. admonitioni, ex hoc Regno diſcedo, & ad meos regredior. Ita planè profiteor, me nihil his in locis, nec agere, nec conari voluiſſe, quàm vt inter eos, qui vnitatem cupiunt, ac profitentur, atq; illos qui in ea non ſunt, & piè ſe facere credunt, & ſumma illa capita ſua reſpiciētes, nec inter ſeipſos conueniunt, & potiùs hæreticis erroribus conſentiunt: par aliqua & συμφωνια inſtitui potuiſſet. Quod cùm his temporibus factum non ſit: meliori occaſioni, & tempori reſeruandum videtur. Ego quantum ſtudio, & opera mea fideli, apud B.B. Patriarchas meos efficere potero, dare volo operam, vt in me ad omnia ea, quæ pacis & veræ charitatis ſunt, & communis boni, & huius Regni nobiliſſimi ac piiſſimi & Sereniſſimi, prudentiſſimorumq; Ordinum commodum ſpectant, nullum boni viri ſtudioſiſſimi, & perobſequentis officium, meritò deſiderari queat. Hanc ſignificationem & declarationem animi mei, tibi Illuſtr: ac Reuerend: Leopolienſis Antiſtes Domine ac Patrone mi, ob ſingularem in me tuam benuolentiam & humanitatem, quam agnoſco, relinquo. Illuſtr: Dominatio veſtra pro ſua prudentia vtetur, cum meæ perſonæ commendatione, in hoc Regno, ad illorum, quibus opus fuerit, aliquam vtilitatem & conſolationem. Leopoli 24. Ianuarij, 1601.

Vnionem optat. Petrus tribuit ſeruitutem Turcarum.

Rutenos hæreticos.

Charitatis & pacis miniſterium.

Literas ſuas publicari vult.

Má polſki ták.

IA Cyrillus Lukáry, nielki Archimándrytá koſćiołá Alexándriey y Exárchus ſtolic B.B. Pátryárchow, Mátheuſſá Cárogrodzkiego, y Melecyuſſá Alexándriyſkiego, wyſtány poſeł do kroleſtwá Polſkiego: czyniąc doſyć poſtuſzeńſtwu memu y ſtárſzym moim: nie z lekkomyślnośći áni z dwor-

áni z dwornośći w tem ſtrony záſedł. A iżem ná ten czás tráfił, gdy zá-chodźiły zamieſzki y woyny, y odmiány w Moldáwie y w Wołoſzech y w Sie-dmigrodzie, dla Michátá nieſpokoynego y chytrego: y gdy Ieremiaſzá Mohilę, Woiewodę Wołoſkiego, od Michátá z páńſtwá wyzutego, Hetmá-ni prześwietnego y naprzemożnieyſſego krolá Polſkiego, ná iego páńſtwo przywracáli. Záczym liſtow ktorem miał od mego Patryárchy Melecyu-ſzá, y do prześwietnego Krolá Polſkiego, y do innych tegoż kroleſtwá y W. X. Litewſkiego pánow, ſamem oſoba ſwa oddáć nie mogł. Tylom przewielebnemu y oświeconemu Ianowi Dymitrowi Solikowſkiemu, y oświeconemu pánu Ianowi Zamoyſkiemu, Kánclerzowi nawyżſſemu, y Hetmánowi, y oświeconemu pánu Woiewodzie Kiiowſkiemu, Xiążęciu Oſtrogskiemu, ſam obecnie liſty oddał. A te ktorem też miał ſam Krolo-wi I. M. oddáć, widząc żem temu zdołáć nie mogł, z roſkazánia iego má-ieſtatu, oddałem pánu Woiewodzie Kiiowſkiemu, áby ie Krolowi I. M. odnioſł. Miałem y drugie liſty do niektorych pánow, á zwłaſzcá do Se-natu y innych Stanow tey ſſerokiey Rzeczypoſp: álę żeby moie tu przeby-wánie iákiey nowey obrázy miedzy ludzie nie wnośiło: áczem o tym nigdy nie myślił, ánim tego chćiał: vmyślíłem wrocić ſię do ſwoich. A iednák ábych mniemánia o ſobie y dobrey ſławy, ktora vczćiwym y dobrym lu-dziom nád wſzytko namilſza ieſt, nie náruſzył: to piſanie moie, w ręku I. M. X. Arcybiſkupá Lwowſkiego, ktoregom ku mnie ludzkośći doznał, zoſtáwiłem. Ktorym to naprzod oświadczam y cáła wiára wyznawam, iżem w te ſtrony od moich Pátryárchow, z żadney dwornośći, áni złym ſercem, wyſłány nie ieſt. Ale iż pewni ludzie y Pánowie, ktorzy do tego cząſu poſtáremu zá obrzadkámi Grekow ida, ná Wſchodnego ſię kośćio-łárządzenie ogladáiąc, o to prośili y tego żądali: dla tego moi B. B. Pá-tryárchowie, áby ná ich powinnośći y miłośći nie ſchodźiło, mnie tu wy-ſłáli, ábych potrzeby ich zrozumiał, y Krolewſkiemu Máieſtatowi, y Sta-nom tego kroleſtwá one zálećił. A iż przeſłego roku dwá Miniſtrowie Ewángelikow z Wilná do mego Pátryárchy B. Melecyuſzá piſáli, iáko y przedtym Witemberſcy Niemcy do ſławney pámięći Ieremiaſzá Pátryár-chy Cárogrodzkiego vczynili, álę nic nie otrzymáli: áby ie do iednośći y ſpołecznośći Greckiey Religiey przyiął: przyniozłem im odpráwę y odpis od tegoż B. Melecyuſzá. Lecz gdym zrozumiał, iż to Krolowi I. M. y in-nym Kátholikom wdzięczno być nie miáło: odpiſu tego ánim oddał, á-nim go rozgłośił. A nie tylom to vczynił: álem z żadnym z nich rozmo-

wy nie

my nie miał, okrom iednego ábo drugiego ná Wołyniu, y to nie bez zbudowánia. Námawiánym był od niektorych do innych poſłepkow, álem ia namniey nie zezwolił, ábych namnieyſſey przyczyny do zámieſſánia nie dał. Bo dobrze to wiem, y wiedzą moi Pátryárchowie, iż náuki y poſłępki Ewángelikow nie tylo kośćiołowi wſchodnemu y Zachodnemu zgubę y zámieſſánie wzbudzáia, iáko to teraz czynią w Germánicy, Gálliey, Angliey, y indziey: ále też znácznę zepſowánie dobrych obyczáiow, do kroleſtw Chrześćiáńſkich wprowadzáią. A iż y to kroleſtwo wáſze prześlachetne y przemożne (ktore P. Bog naylepſzy y naywyſſy niech długo chowa w kwitnieniu y cáłośći ſwey) tákie ieſt, iż ná iego ſzczęśćiu y ſtanie, zdrowie wſzytkiego świátá Chrześćiáńſkiego, y ludu zá Iezuſem Chryſtuſem zbáwićielem świátá idącego, záwiſto: życzę tego, y o to P. Bogá proſę, nie tylo ia, áley moi Pátryárchowie, y owſſem wſzyſcy Grekowie, y inni Wſchodnych kośćiołow Chrześćiánie tego prágną, áby to kroleſtwo w zgodzie ſwey Pan Bog záchował, y onego bronił.

A chociaż heretykowie z Europy z nienawiśći ku Rzymſkiemu kośćiołowi y Piotrowey ſtolicy, kuſili ſię ze Wſchodnemi o zgodę: ále nigdy przyięći nie byli. Bo ſię tylo w tym známi zgadzáia, w czym Zydowie y Máchometani: iż Bog ieden ieſt, ſtworzyćiel y rządźićiel świátá, ſpráwiedliwy, dobry, złe karzący á dobrym płácący, y w innym tákim wyznániu: ále ſię w przednich Chrześćiáńſkiey wiáry ártykułách známi niezgadzáia. O ſtárowieczności cenow ábo święcenia kośćielnego, o trádycyách ábo podániách Apoſtolſkich, o powadze świętych Oycow y Doktorow oboygá kośćiołá, ktore ábo wſzytkie, ábo niektore ſekty ich odmiátáia. y o liczbie y Kanonie kśiąg piſmá ś. y o zwyczáiách kośćielnych, y o vſpráwiedliwieniu, y o Lithurgiey ś. ábo ofierze Mſzy świętey, o czći y reliquiách Swiętych, o Bogárodzicy, o Troycy przenaświętſzey, známi zgody nie máia: á nowe z głowy ſwey rozumienia piſmá ś. wyrywáia. Tárzecz iż ma wielkie niebeſpieczeńſtwo, ſamo doznánie świádczy. Gdy tedy oni ták dáleko od nas odſadzeni ſą, známi zraſtáć ſię nie mogą. A miedzy Wſchodnym y Zachodnym kośćiołem, to co ieſt ſpornego, nievczone y proſte odrażáć może: ále vczeni łáćno ieden rozumienie w miłośći Chryſtuſowey wywodzą. My ſię nie brzydzim ſtolica ś. Piotrá, ále iey powinna vczćiwość y pocztę oddáiem, y zá pierwſſą ią, iáko zá mátkę, przyznawamy. Iednę y tęż wiárę mamy, ieden Chrześt, z Bogiem Oycem, y Synem, y Duchem ś. iedną náturą, iedną wſſechmocność, ieden Boſtwo, iedną nádzieią wezwánia,

zwánia, iedná miłość: iedne społne zá krole, rządzićiele, vrzędy, modlitwy y prośby, iedne Sákrámenty, iedne ceny święte, y poświęcenia kośćielne, mnieyśse y więtśse, iedná Ewángelia, iedne Prorockie y Apostolskie pismá, iednáż powagá świętych kośćielnych práwowiernych Oycow Greckich y Láćińskich. Coż mamy mieć społnego z innemi sektámi? Ktore ieden kośćioł zá heretyki miał, drugi też kośćioł (to iest wschodny) zá tákież ie záwżdy ma, myklina, y ánáthemę ná nie kładzie. Piernśe Zbory ábo Concilia, pospołu obádwá ábo ráczey ieden kośćioł oboygá obrządku mieli: ták iż w fundámentách náuki Chrześćiáńskiey, żadney miedzy nimi przećiwności nie było: rożność tylo ábo rozmáitość była: y osobnie ceremonie miedzy narodem Greckim y Láćińskim. A żeby do iednośći doskonáłey Wschodny kośćioł z Zachodnym przywiedziony był: prágnąć tego mamy, ále nie tych czásow spodziewáć się tego możem. gdyż teraz iedná stroná, dla grzechow nászych, pod pánem iney miáry podległá, á drugiey strony Krolowie y Pánowie, y w obyczáiách y w Religiey, zá skarániem Boskim, zgody nie trzymáia, y wszytek świát się zepsował. Ieśliby się kiedy do zgody świát Chrześćiáński z pomocy Bożey skłániał: rozumiem żeby wielkiey poprawy w żywoćie, y wielkiey mocy w modlitwách obiemá potrzebá. Co się mnie dotycze, ia vpomniány od Máiestatu Krolá I. M. iáko posłuśny, wychodzę z tego kroleśtwá, y do swoich się wracam. Y w tym się oświadczam, iżem w tey stronie, o nic się inego kusić niechćiał, iedno áby miedzy temi ktorzy iednośći prágną, y w nię iuż wstąpili, y miedzy temi ktorzy w niey nie są, á mniemáią iż to nabożnie czynią, á sámi się zsoba, ná przednie głowy swe pátrząc, nie zgadzáią, y ná heretyckie błędy przyzwaláią, pokoy iáki y zgodá postánowić się mogłá. Co gdy się tego czásu spráwić nie mogło, ná lepśy czás y przyśłoyny záchowáć się może. Ia ile będę mogł pilnośćią y pracą moią v B. B. Pátryárchow moich, stáráć się będę, áby ná mnie nic nie schodziło, coby do pokoiu y prámey miłośći, y dobrá pospolitego, y pożytkow kroleśtwá iego prześlachetnego, y nabożnego y prześwietnego Krolá, y przemądrych Stanow iego służyć mogło. Nie opuśczę żadney posługi, ktora dobremu, pilnemu y powolnemu przyśłoi. To opowiádánie y wykład sercá mego, tobie przeoświecony y przewielebny Lwowski Biskupie, pánie y obrońco moy, dla wielkiey miłośći y ludzkośći ktorąć przyznawam, zostáwuię. Przewieleb: wáśá, wedle swey mądrośći, záżyieś te° ná zálecenie osoby moiey w tym kroleśtwie, y ná pożytek y pośćiechę tym, ktorzy tego potrzebowáć będą. We Lwowie, 24. Stycznią, 1601.

Z tego wyznánia/prawdźiwego wschodney Cerkwie postánca: bierzmy te wiádomośći/fałszywego krzywologá do nich przyrownáiąc.

1. *Gáni y opisuie heretyki.*

1. Gáni heretyki imieniem swoich Pátryárchow/ ktorych miedzy Rusią/zwłaszcza ná Wołyniu/wiele nálazł: iż kośćioł Boży y wschodny y zachodny mieszáią/y gubić chcą/y złe skázone obyczáie/do krolestw Chrześćiáńskich wnoszą. y opisuie ie ktorzy są heretykámi/iż ći są ktorzy sie Rzymskiemu kośćiołowi y stolicy Piotrá ś. sprzeciwiáią/y oney nienawidzą/ktorzy sie z nią w tych á tych árrykułách nie zgadzáią. zć. á krzywolog z odstępstwá sie heretykow od stolice Piotrá ś. weseli/y kácerskich náuk y prześládowánia Papieżow/y kácerskich náuk im pomaga.

2. *Iedná wiárá w Láćińskim y Greckim kośćiele.*

2. Wyznawa/iż iedná iest wiárá w Láćińskim y Greckim ábo wschodnym y zachodnym kośćiele. Jeden chrzest/iedne Sákrámentá/iedne świecenia kośćielne/iedná Ewángelia/y prorockie y Apostolskie pisma zć. y przydáie słowá bárzo potrzebne y vważenia godne/ ktoreby pálcem pisáć przystało. *Zda się, práwi/nieiáki być powinárek miedzy wschodnym y zachodnym kośćiołem: ále to iest nieumieietnych ośukánie. Mądrzy y vczeni máiąc miłość Chrystusowę, w iednym się ábo bliskim rozumieniu zgodzą.* y dáie znáć/iż y oná nawiętsza roznosć około pochodzenia Duchá ś. v tych co miłości y zgody Chrześćiáńskiey prágną/á náuke máią/pokoy naydźie. Bo choć zachodni mowią od Synà/á Grekowie przez Synà: toż iest rozumienie y wiárá iedná.y przydáie: *Co my społnego z sektámi mamy? ktore zá heretyki zachodny kośćioł miał, też y wschodny wyklinał. Concilia pierwsze społne mamy, y w fundámencách náuki Chrześćiáńskiey zgodę, w Ceremoniách tylo roznosć.*

Tylo w Ceremoniách roznosć.

3. *Czczą kośćioł Rzymski Pátryárchowie.*

3. Wyznawa/iż stolice Piotrá ś. to iest kośćioł Rzymski/powinnym vczczeniem iego Pátryárchowie/y wszytek wschodny kośćioł szánuie. Nie ták iáko ten fałszywy krzywolog/ktoregośmy się nań bluźnierstwá niewstydliwego náslucháli.

4. *S. Rzymska stolicá pierwsza iest nad kośćiołmi wszego świátá y matká.*

4. Wyznawa/iż te stolice Piotrá ś. znáią zá pierwszą nád wszytkimi kośćioły/y zá márkę swoie. Dáiąc znáć/iż icy iáko dobrzy y posłuszni synowie słuchać winni. Nie ták iáko fałszywy poseł krzywolog/ktory ceń ś. Rzymski kośćioł po stokroć poniża y przeklina.

5. Wyzna-

5. Wyznawa/iż Pátryárchowie y wſchodny kośćioł prágnie ziednoczenia doſkonálego z ſtolicą Piotrá ś. y z mátką ſwoią: ktorą teraz pod Turkiem trudno być ma. *Pátryárchowie prágną ziednoczenia.*

6. Wyznawa/iż ie tám niewolą ſkarał Pan Bog zá grzechy ich. A pewnie zá vpor y hárdość od odſzczepienſtwá przodkow y oycow ich Grekow. *6. Niewola zá grzechy.*

7. A iáko cny kápłan y miłośći Chryſtuſowey pełny Chrześćiánin/żáłuie bárzo krolеſtw zachodnych/ iż ie heretycy rozrywáią/y tákie zamieſzki y niezgody miedzy brácią ſieią. Nie ták iáko ten krzywolog/ ktory ſie z tego ráduie y z Kátholikow ſie wraga. A zwłaſzczá Korony tey naſzey Polſkiey y W. X. Litewſkiego nieſzcześćie ten cny Greczyn opłákuie/ iż od heretykow wnętrzny niepokoy y zaráze cierpimy. Wiedząc iż ná całośći y potędze krolеſtwá tego wiele woſzyſtkiemu Chrześćiáńſtwu należy/y z niego ſie nawięcey y z tych ſtron wybáwienia od niewoley Tureckiey ſpodźiewáia. y dla tego pilnie zá nie P. Bogá proſza. Boże by vprośili y my z nimi. Bogu cię polecam cny Czytelniku. A Ruſkiemu y Greckiemu nabożeńſtwu y heretykom pilna przeſtroge dáie: áby tego orthologá ábo krzywologá zheretyczálego nie ſłuchali/ á iego ſie fałſzem y złorzeczeńſtwem brzydzili/á do miłośći y zgody Chrześćiáńſkiey/ktora nam zbáwiciel woſzyſtkich nas polecił y roſkazał/ ochotnego y gorącego ſercá nábywáli y przyczyniáli. Przez tegoż ſpolnego Páná y Bogá nászego Jezuſá Chryſtuſá/ktory z Oycem y z Duchem świętym krolуie ná wieki Bog ieden w Troycy. Amen. *7. Zálość o heretyki.* *8. Modlitwá Grekow zá Polſkie krolеſtwo.*

Gloria ſanctiſſimæ & indiuiduæ Trinitati,
vni altiſſimo DEO. AMEN.
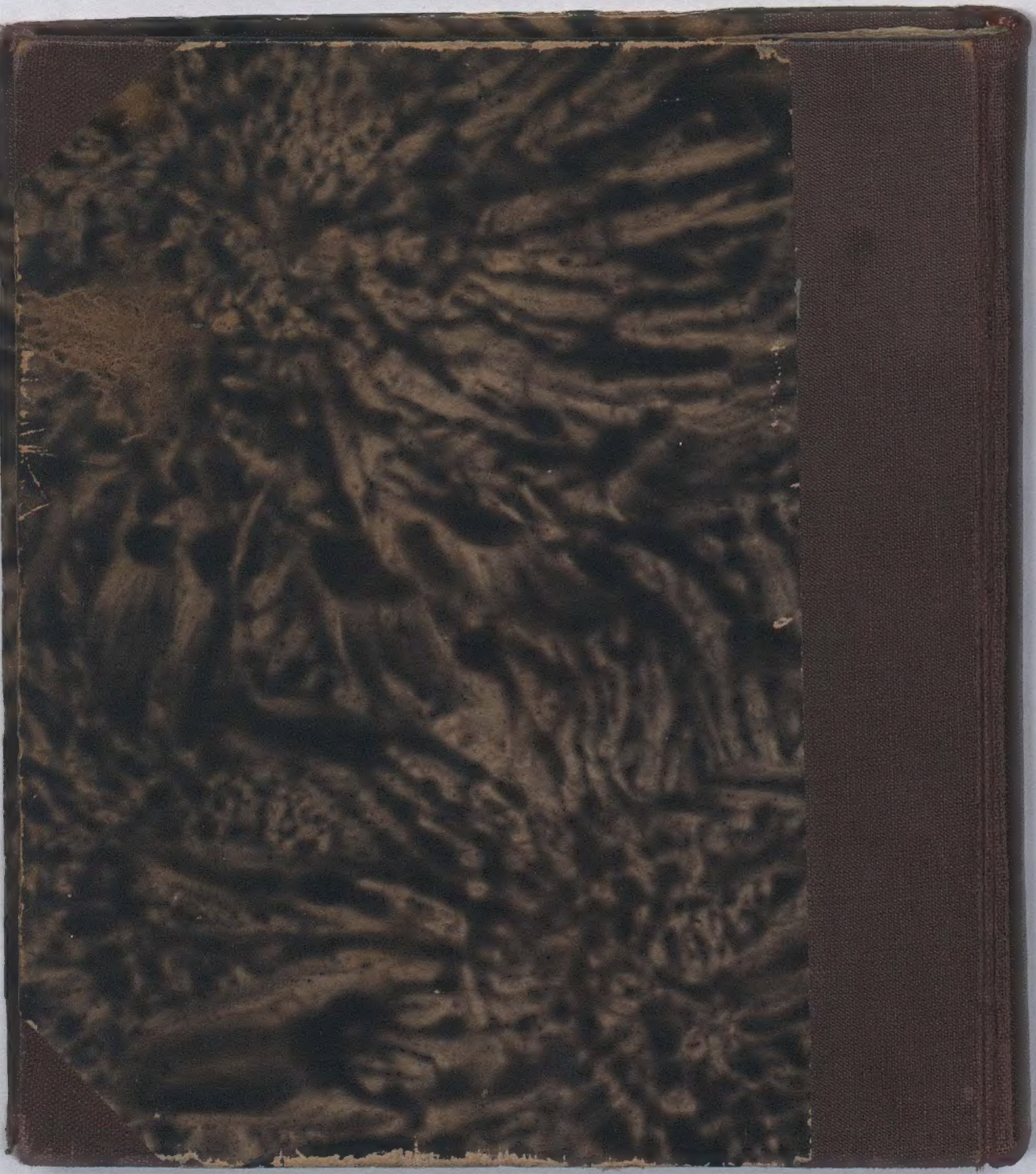
2 D 1 76